Aptal İncir Ağacı

Eudora Welty

Pulitzer Edebiyat Ödüllü

aykırı
ROMAN

Aptal İncir Ağacı

Eudora Welty

Türkçesi
Bilge Gültürk

aykırı
ROMAN

© PEGASUS AJANS

APTAL İNCİR AĞACI
© *Eudora Welty*

KİTABIN ÖZGÜN ADI
The Optimist's Daughter

TÜRKÇESİ
Bilge Gültürk

YAYIN KOORDİNATÖRÜ
Saim Koç

EDİTÖR
Seyfi Ongider

YAYINA HAZIRLAYANLAR
Gülşen Sayın - Uğur Alkapar

KAPAK
Uğur Alkapar

İstanbul Aralık-2000
ISBN 975-8337-15-7

BASKI
Kitap Matbaacılık
Tel: 0212. 567 48 84

CİLT
Fatih Mücellit
Tel: 0212. 501 28 23

AYKIRI YAYINCILIK
Sinan Ercan Cad. No: 34/33 81080 Erenköy-İstanbul
Tel: 0216. 445 22 14 - 380 29 24 Faks: 0216. 416 48 31
email: aykiri@kuraldisi.com
www.kuraldisi.com
DAĞITIM Tel/Faks: 0.212 513 81 57 - 511 62 52

Bir

1

Hemşire geçmeleri için kapıyı tuttu. Yargıç McKelva önden, arkasından kızı Laurel, arkasından da karısı Fay, doktorun muayene yapacağı penceresiz odaya girdiler. Yargıç McKelva yetmiş bir yaşında uzun boylu, ağır, gözlüğüne ip takmaktan vazgeçmeyen bir adamdı. Şimdi o gözlüğü elinde tutarak doktorun taburesinden daha yüksekte duran taht gibi bir koltukta oturuyordu; bir yanında Laurel, bir yanında da Fay kendisini kanat gibi sarmışlardı.

Laurel McKelva Hand narin, sakin yüzlü, kırk-kırk beş yaşlarında bir kadındı, saçları henüz beyazlamamıştı. Üzerindeki elbise New Orleans için fazla kışlık ve eteği de biraz buruşuk olsa da kumaşının ilginç bir kesimi ve dokunuşu vardı. Koyu mavi gözleri uykusuz görünüyordu.

Altın rengi düğmeli giysisinin içinde küçük ve solgun duran Fay ayağındaki sandaleti sallıyordu.

Mart başında bir pazartesi sabahıydı. New Orleans hepsi için kendi kasabalarının dışında bir yerdi.

Dr. Courtland tam zamanında içeri girdi, uzun adımlarla Yargıç McKelva ve Laurel'ın yanına gelip ellerini sıktı. Yargıç McKelva'yla sadece bir buçuk yıldır evli olan Fay'le tanıştırılması gerekiyordu. Sonra doktor taburesine geçti, ayağını ayaklığa dayadı. Yüzünü takdir dolu bir dikkatle kaldırdı: Sanki Yargıç Mc Kelva'dan bir hediye almak ya da ona bir hediye vermek için New Orleans'da beklemişti.

"Nate" diyordu Laurel'ın babası, "Asıl sorun eskisi gibi genç

olmamam herhalde. Ancak ben, sadece gözlerimde bir rahatsızlık olduğunu kabullenmeye hazırım."

Dr. Courtland, tanınmış göz doktoru, sanki elinde zamandan çok şey yokmuş gibi o koca taşralı ellerini bağladı. Parmaklarıyla bir saatin kristaline dokunarak saatin tam olarak kaç olduğunu hissedebilir gibi gelmişti Laurel'a.

"Bu küçük rahatsızlığın başlangıç tarihi George Washington'ın doğum gününe denk geliyor" dedi Yargıç McKelva.

Dr. Courtland, bunun iyi bir tarih olduğunu düşünmüş gibi kafasını salladı. "Bu küçük rahatsızlığı anlatın bana" dedi.

"Eve gelmiş, biraz güllerle uğraşmıştım, emekli oldum, biliyorsun. Ön taraftaki verandamın kenarında durup sokağa baktım, Fay bir yerlere gitmişti" dedi yargıç McKelva ve karısına hafif bir dargınlığa benzer yumuşak bir bakışla gülümsedi.

"Sadece kasabanın kuzeyindeki güzellik salonuna, Myrtis'e saçlarımı sardırmaya gitmiştim" dedi Fay.

"Ve incir ağacını gördüm" dedi Yargıç McKelva. "İncir ağacı! Yıllar önce Becky'nin üzerine taktığı, kuşları kaçırmaya yarayan yansıtıcılardan ışık saçılıyordu."

İki adam da gülümsedi. İki farklı kuşaktan olsalar da aynı yerde yetişmişlerdi. Becky Laurel'ın annesiydi. O el yapımı küçük yansıtıcılar, yani tenekeden yuvarlaklar, Temmuz ayında kuşların yarısını bile incirlerden uzak tutamazdı.

"Nate, sen de benim kadar hatırlarsın, o ağaç benim arka bahçemle annenin gübreleri biriktirdiği yerin arasındaydı. Ama ben Adliye binasının yönüne dalmış bakarken yansıtıcılar gözümü aldı" diye devam etti yargıç McKelva. "Böylece arkamı görmeye başladığım gibi acayip bir duyguya kapıldım."

Fay kendini tutamayıp bir kahkaha attı; tek bir ince notadan karga gibi keskin bir ses çıktı.

"Evet, gerçekten rahatsız edici." Dr. Courtland taburesinde öne doğru eğildi. "Şuna bir bakalım."

"Ben baktım. İçinde hiçbir şey göremedim" dedi Fay. "Fundalardan biri gözünü çizmiş olabilir canım ama dikeni içinde kalmamış."

"Tabii ki, hafızam beni yanılttı. Becky olsa iyi olmuş derdi. Sarmaşık gülleri çiçek vermeden budanmazlar" diye devam etti Yargıç McKelva, sanki gizli bilgiler veriyormuş gibi yüzünü doktorun yüzüne iyice yaklaştırmıştı. "Ama Becky'nin sarmaşık gülünün büyümesine, yanlış budamanın bile engel olmasının çok zor olduğunu çok önceden öğrenmiştim ben."

"Çok zor" diye mırıldandı doktor. "Sanırım kız kardeşim şu anda yetiştirdiği gülün fidesini Bayan Becky'den almıştı." Ancak ışıkları söndürmek için eğildiğinde yüzü çok durgunlaştı.

"Çok karanlık!" diye küçük bir çığlık kopardı Fay. "Ne diye sanki arka tarafa gidip dikenli bitkilerin içine girdi ki? Bir dakika evden ayrıldım, olan oldu."

"Çünkü George Washington'ın doğum günü güllerin budandığı gündür" dedi doktorun dostane sesi. "Gelip onları budamasını Adele'den rica etseydin."

"A, teklif etti" dedi yargıç McKelva ama boşver gibilerinden elini şöyle bir sallayıverdi. "Sanırım bu saatten sonra bunu benim becerebilmem lazım."

Laurel bitkileri budarken onu izlemişti. İki elinde kırpıntıları tutarak, bir tür ağır merasim havasında, eşine eğilerek selam veriyor gibi, bir burasına bir öteki tarafına kesikler atmış ve bitkiyi yap-boza çevirmişti.

"Daha sonra başka bir rahatsızlığınız oldu mu yargıç Mac?"

"A, hafif bir karanlık. O ilk seferki gibi dikkatimi çekecek hiçbir şey olmadı."

"O zaman neden işi doğanın dengesine bırakmıyorsun" dedi Fay. "Hep söyleyip duruyorum bunu."

Chicago'dan gece uçuşuyla gelen Laurel, hava alanından buraya henüz varmıştı. Bu beklenmedik karşılaşma dün geceki te-

lefon konuşmasıyla ayarlanmıştı. Babası, mektup yazmak yerine Mount Salus, Mississippi'deki eski evden telefon etmeyi tercih etmişti. Ama konuşma zaman zaman durmuş, araya meraklandırıcı suskunluklar girmişti. En sonunda ise, "Laurel, bu arada, son zamanlarda görmeme engel olan bir şey var. Nate Courtland'e bir göstersem iyi olacak galiba, hani belki bir şey bulabilir" demişti babası. "Fay de gelip biraz alışveriş yapacakmış" diye ayrıca eklemişti.

Kendiyle ilgili endişeleri kabullenmesi, sağlığındaki herhangi bir bozukluk kadar yabancı bir şeydi ve Laurel uçarak gelmişti.

Aletin insanı gerecek kadar küçük ve parlak gözü, yargıç McKelva'nın ifadesiz, doktorunsa saklanmış yüzü arasından sarkıyordu.

Bir süre sonra tavandaki ışıklar tekrar yandı ve Dr. Courtland, yargıç McKelva'nın karşısında durup ona şöyle bir baktı, yargıç da onu inceliyordu.

"Seni meşgul edecek bir şeyler getirdiğimi düşünüyordum" dedi Yargıç McKelva, doktoru işbirliğine davet eden bir ses tonuyla; emekli olmadan önce hüküm bildirirken de kullandığı tondu bu.

"Sağ gözünüzün retinası kaymış" dedi Dr. Courtland.

Laurel'ın babası, "Tamam, sen onarabilirsin herhalde" diye yanıtladı.

"Kıymetli zamanımızdan daha fazla kayıp vermeden onarılması gerek."

"Peki, ameliyatı ne zaman yapabilirsin?"

"Tek bir çizik için? O eski güller neden kuruyup gitmediler sanki?" diye söylendi Fay.

"Ama bu gözde çizik yok. Olan gözün dışına değil içine olmuş. Gözüne vuran yansıtıcılar da o yüzden. Görme duyusunun bulunduğu yer, Bayan McKelva." Dr. Courtland, yargıç ve Laurel'dan Fay'e dönerek onu duvarda asılı tablolara doğru çekti.

Fay parfüm kokusunu yayarak oraya gitti. "Burası gözün dışı, burası da içi" dedi doktor. Ne yapılması gerektiğini ona tabloda gösterdi.

Yargıç McKelva, kendinden alçakta bir sandalyede oturan Laurel'la konuşmak için ağırlığını aşağı doğru verdi. "Bu göz benimle oyun oynamıyormuş, değil mi?" dedi.

"Bunun neden benim başıma gelmek zorunda olduğunu anlamıyorum" dedi Fay.

Dr. Courtland yargıcı kapıdan geçirip koridora çıkardı. "Siz benim büromda keyfinize bakın, izninizle hemşire sizi bir iki soruyla daha rahatsız edecek."

Doktor, muayene odasına döndüğünde hasta koltuğuna oturdu.

"Laurel" dedi, "bu ameliyatı tek başıma yapmak istemiyorum." Aceleyle devam etti, "Zamanında annen için hayli uzun süre üzüldüm." Döndü ve belki de ilk olarak Fay'in gözünün içine baktı. "Ailelerimiz eskiden beri tanışırlar" dedi. Bu cümle, söylenemeyecek başka şeylerin de olduğunu ima etmek üzere söylenirdi.

"Gözyaşının yeri neresidir?" diye sordu Laurel.

"Merkeze yakın" diye yanıtladı doktor. Kadın, doktora bakmayı sürdürdü, doktor ekledi; "Tümör yok."

"Sanırım bunu denemene izin vermeden önce, kocamın ne kadar göreceğini öğrenmem gerekir" dedi Fay.

"Bu, öncelikle gözyaşının nereden geldiğine bağlı" dedi Dr. Courtland. "Ve sonra da cerrahın ne kadar iyi bir onarıcı olduğuna, Yargıç Mac'in emirlere uymayı ne kadar kabul edeceğine ve nihayet Tanrının lütfuna. Bu kız hatırlar." Laurel'a doğru başıyla bir işaret yaptı.

"Ameliyat sorgusuz sualsiz girilecek bir şey değildir, ben bu kadarını biliyorum" dedi Fay.

"Bekleyip de görme yeteneğinin tamamını kaybetmesini istemezsiniz. Diğer gözünde de katarakt başlangıcı var" dedi Dr. Courtland.

Laurel, "Gerçekten mi?"

"Mount Salus'tan ayrılmadan önce fark etmiştim. Yıllardır ağırdan ağıra oluşmuş. Kendisi de biliyor ama duracağını düşünüyor." Gülümsedi.

"Anneminki gibi. O da aynen böyle başlamıştı."

"Benim hayal gücüm öyle çok geniş değildir" dedi Dr. Courtland. "Dolayısıyla tedbirli davranıyorum. Mahallede onlara çok yakındım, hem Yargıç Mac, hem de Bayan Becky'ye. Annene olanları izledim."

"Ben de oradaydım. Kimsenin sizi suçlayamayacağını biliyorsunuz ya da herhangi bir şeyi engelleme imkanınız olduğunu kimsenin düşünemeyeceğini."

"Şimdiki bilgilerimize o zaman sahip olsaydık. Annen için göz sadece onun bir parçasıydı" dedi doktor.

Laurel bir an o deneyimli yüzün tamamen saf ve dürüst ifadesine baktı. Arkasında uzanan Mississippi bölgesi olduğu gibi bu yüzün içindeydi.

Ayağa kalktı. "Elbette eğer benden yapmamı isterseniz, yaparım" dedi. "Ama istememenizi ümit ederdim."

"Babam yüzünüzü kara çıkartmayacak" dedi Laurel sessizce.

Fay, onların peşinden giderek, "Benim oyum hiç sayılmayacak mı?" diye sordu.

"Benim oyum bu meseleyi tamamen unutmaktan yana. Doğa en kusursuz onarıcıdır."

Dr. Courtland'in görüşme odasına gelip hep beraber oturduklarında, "Peki, Nate" dedi yargıç McKelva. "Ne kadar yakında?"

Dr. Courtland, "Yargıç Mac, Houston'da Dr. Kunomoto'yu son anda yakalamayı başardım. Biliyorsun, benim hocam o. Artık daha köklü yöntemleri var, yarından sonraki gün uçakla buraya gelebilir" dedi.

"Neden ki?" diye sordu Yargıç McKelva. "Nate, evimi, rahatımı bırakıp, buralara kadar sürüklenerek kendimi senin ellerine

teslim etmemin tek bir basit sebebi var: Sana güveniyorum. Şimdi bana hala doğru muhakeme yapamayacak kadar yaşlanmadığımı göster."

Dr. Courtland kalkarken, "Pekala bayım" dedi, "öyleyse dediğiniz gibi olacak." Ve ekledi, "Kim yaparsa yapsın, bu ameliyatın yüzde yüz garantisi olmadığını biliyorsunuz değil mi, Bayım?"

"Ben bir iyimserim."

"Bu yaratıkların hala varolduğunu bilmiyordum" dedi Dr. Courtland.

Yargıç McKelva, "Asla bir türün sonuna tanık olduğunu düşünme" diye takıldı ve doktorun gülümsemesine, yaşlı bir dırdırcının kazandığı zafer üzerine hırlamasına benzer bir kahkahayla karşılık verdi. Dr. Courtland, yargıcın dizine koyduğu gözlüklerini alıp tekrar burnunun üzerine yerleştirdi.

Doktor, daha çok heybetli bir genç çiftçinin yürüyüşüne benzer yürüyüşüyle onları kalabalık bekleme odasına aldı. "Hastaneye yatış işlemlerinizi yaptırdım, ameliyat odasını bana ayırdılar, hazırlıklar da tamam" dedi.

Kapıda yanlarından geçerken, çarpıp kaybolan bir sesle, "Dünyayı da cenneti de yerinden oynatır, sadece rica edin" dedi hemşiresi.

"Hemen hastaneye gidin ve yerleşin." Asansörün kapısı açıldığında Dr. Courtland Laurel'ın omzuna hafifçe dokundu. "Aşağıda ambulans sizi bekliyor bayım, daha güvenli olur."

Aşağı inerlerken Fay, "Ne diye bu kadar kibarlık ediyor ki?" diye sordu. "Bahse girerim fatura geldiğinde bu kadar kibar olmayacaktır."

"Emin ellerdeyim, Fay" dedi yargıç McKelva. "Onun bütün ailesini tanıyorum."

Canal caddesinde sert ve soğuk bir rüzgar esiyordu. Yargıç McKelva, kendi mahallesinde, Hasır Şapka Günü'nde kışlık

şapkasını kenara koyarak tüm Mount Salus'a örnek olurdu, şimdi ise panamanın kaymak gibi havasına karşı öylece duruyordu. Göbeği hayli büyük olmasına rağmen cılız görünüyor, yüzü evlendiği günkünden daha sıska duruyordu. Laurel bunun, onu son görüşü olduğunu düşündü. Gözlerinin altındaki mantar renkli izler aynı yere aitti, alnının ortasında neredeyse birleşen siyah ve ürkütücü kaşları gibi kalıtsaldı -ama görebiliyor muydu? Acaba o kocaman açılmış gözlerindeki iyilik dolu bakışların arkasında Fay'i görüyor muydu ya da kendisini ya da herhangi birini. New Orleans'ın kireç beyazı göz alıcı ışığı altında, gerekliliğini sorgulamadan ambulans beklerken, Laurel hayatında ilk kez babasını bir belirsizliği kabullenir durumda görüyordu.

"Eğer Courtland o kadar matah bir şeyse, bu operasyonun nasıl sonuçlanacağı konusunda daha iyi bir tahminde bulunması gerekir" dedi Fay. "O kadar da kusursuz biri değil; o hemşireye el attığını gördüm."

2

Fay pencerenin kenarına oturdu, Laurel kapının önünde ayaktaydı; hastane odasında Yargıç McKelva'nın ameliyattan çıkıp odaya getirilmesini bekliyorlardı.

"Sözünü tutmanın ne yolu be" dedi Fay. "Beni New Orleans'e getirmeye söz verdiğinde, kastettiği Karnavalı görmekti." Pencereden dışarı baktı. "Ve Karnaval şu anda sürüyor. Öyle görünüyor ki, bir geçit törenine en çok bu kadar yaklaşabileceğiz."

Laurel tekrar saatine baktı.

Doktorun, "İyi çıktı! Çok iyi dayandı!" diyen sesi geldi. Hala üzerinde olan ameliyat önlüğüyle atlaya zıplaya odaya girdi. Üzerinden terler boşanan suratıyla Laurel'a sırıttı. "Sanırım, biraz şansımız varsa gözünün az da olsa görmesini sağlayabileceğiz."

Yargıç McKelva, masa benzeri bir yatağa sabitlenmiş durumda odaya getirilip iki kadının yanından geçirildi. İki gözü de sargılıydı. Kafasının çevresine kum torbaları bağlanmış, örtüler gövdesinin oluşturduğu tepenin iki yanından, onu sarmaya ancak yetecek şekilde iğnelenmişti.

"Bana onun böyle görüneceğini söylememiştin" dedi Fay.

"Durumu çok iyi, kesinlikle muhteşem" dedi Dr. Courtland. "Gözü çok güzel oldu." Ağzını kocaman açarak gürültülü bir kahkaha attı. Heyecanla konuşuyordu, sanki bir partiden çıkıp gelmiş de üzerinde hala onun coşkusu varmış gibiydi.

Yargıç McKelva'ya dik dik bakarak, "Nasıl yani, bunun altında kim olduğunu bile bilemezsin. Koca bir bina bu neredeyse" dedi Fay.

"Hepimizi şaşırtacak. Eğer tutturabilirsek, kendinin bile şu anda umnmadığı kadar iyi görecek! Gözü harika!"

"Ama şu haline bir bak" dedi Fay. "Ne zaman kendine gelecek?"

"Ah, daha çok vakti var" dedi doktor, yola koyulurken.

Yargıç McKelva'nın başındaki yastıklar çıkarılmıştı, daha da uzamış yaşlı boynu görünüyordu. Kocaman koyu renk gözleri, kalın kaşları ve gözlerinin altındaki derin gölgeler de sargı bezlerinin altında görünmüyordu. Hem koyuluğu, hem parlaklığı gitmiş yüzü, yanakları kadar renksiz ağzı, uyurken ölgün görünüyordu.

Bu oda aslında iki kişilikti ama yargıç McKelva şu an için odada tek başına kalıyordu. Fay bir süre önce ikinci yatağa uzanmıştı. İlk hemşire nöbete geldi; oturup bir bebek patiği örmeye koyuldu, o kadar otomatik hareketlerle örüyordu ki, aynı şeyi uyuyarak bile yapabilirdi. Laurel, odada her şeyin yerli yerinde olduğunu kontrol etmek ister gibi ortalıkta dolandı ama düzeltilecek bir şey yoktu, en azından henüz yoktu. Burası sanki hiçbir yere ait olmayan bir ülkeydi. Penceredeki görüntü, herhangi bir şehrin binalarının renksiz ve zift kaplı, yağmur suyunun orda burada yansımalar yaptığı çatıları olabilirdi. İlk başta köprüyü görebildiğini fark etmedi; orada uzakta bir yerde öylecc duruyordu, ne işe yaradığı anlaşılamıyordu bile, sanki binalardan biri gibiydi. Nehir görünmüyordu. Gökyüzünün koca beyazlığını görmemek için jaluziyi indirdi. Laurel'a öyle geldi ki, bu nereye ait olduğu belli olmayan oda, yargıç McKelva'nın onu buraya getiren "rahatsızlığının" yerinden kayan görme duyusunun başlı başına bir yansıması olabilirdi.

Sonra yargıç McKelva dişlerini birbirine sürtmeye ve gıcırdatmaya başladı.

"Baba?" Laurel yakına geldi.

Fay yatağından seslenerek, "Bu sadece uyanırkenki hali" dedi gözlerini açmadan. "Ben bunu her sabah duyuyorum."

Laurel yanında durup bekledi.

Kavruk bir sesle, "Hüküm nedir?" diye sordu babası. "Ha, Polly?" dedi ona, çocukluğundaki adıyla. "Annen benim hakkımda ne diyor?"

"Buraya bak!" diye bağırdı Fay. Ayağa fırladı ve yargıcın yatağına doğru çoraplı ayaklarıyla sekti. Göğsündeki altın renkli düğmeye bastırarak, "Bu kim?" dedi.

Hemşire, örgüsüne ara vermeden, oturduğu yerden konuştu. "O göze fazla yaklaşma, canım! Dokunmasın kimse, oyun da oynamayın onun gözüyle, hatta Dr. Courtland 'dokun' diyene kadar yattığı yatağa bile dokunmayın, maymunluk etmek yok, yoksa birileri cidden pişman olabilir. Ve Dr. Courtland de beni diri diri yüzer."

"Çok doğru!" dedi Dr. Courtland içeri girerken. Dehşet içindeki o yüze eğilerek yaklaştı ve taşkınlıkla, "Benim görevim buraya kadardı, bayım! Sizin görevinizse yeni başlıyor! Ve sizinki benimkinden zor olacak. Kıpırdamadan yatmanız lazım! Hareket etmek yok! Dönmek yok! Gözyaşı yok!" dedi. Gülümsedi. "Hiçbir şey yok. Sadece zamanın geçmesini bekleyeceğiz. Gözünün durumunu takip etmeliyiz."

Doktor kendini topladığında, hemşire, "Keşke doktor beklese de bir yudum su versem hastaya" dedi.

"Haydi ver, ıslat dudaklarını, uyanık" dedi Dr. Courtland ve kapıya yöneldi. "Numara yapıyor." Parmağıyla Laurel ve Fay'e dışarı gelmelerini işaret etti.

"Dinleyin şimdi. Onu izlemeniz gerekiyor. Şu andan itibaren. Sırayla nöbet tutun. Hiçbir şey yapmadan öylece yatmak herkesin sandığı kadar kolay bir şey değildir. Bayan Martello'yu geceleri özel nöbet tutması için ikna edeceğim. Laurel, vaktinin olması iyi bir şey. Çok özel bir ilgi ve bakım görmesi gerek, yargıç Mac üzerinde hiçbir riske giremeyiz."

Doktor uzaklaştıktan sonra, Laurel koridordaki ankesörlü telefona gitti. Stüdyosunu aradı; Chicago'da profesyonel kumaş tasarımcılığı yapıyordu.

Laurel telefonu kapattığında, "Sırf doktor öyle dedi diye burada kalmanın bir anlamı yok" dedi Fay. Çocuk gibi telefon konuşmasını dinlemişti.

"Neden ki, ben kendim için kalıyorum burada" dedi Laurel. Diğer önemli telefon görüşmelerini sonraya bırakmaya karar verdi. "Babamın her ikimizin de ona ayıracağı zamana ihtiyacı olacak. Yatağa bağlı olmaya uygun bir yapısı yok."

"Tamam, bu olay bir ölüm kalım meselesi değil, öyle değil mi?" dedi Fay. Odaya geri döndüklerinde Fay eğildi ve hastaya, "İyi ki de kendini göremiyorsun, tatlım" dedi.

Yargıç McKelva tuhaf, perişan bir ses çıkardı, horultu gibi, ardından ağzını toparladı. "Saat kaç, Fay?" diye sordu.

"Bu senin konuşmana daha çok benziyor" dedi ama saatin kaç olduğunu söylemedi. "Daha önce geldiğinde ağzındaki eter konuşuyor gibiydi" dedi Laurel'a. "Nedense Courtland ve sen ağzınızı açana kadar Becky'nin adını bile anmamıştı."

Hibiscus, şehrin kalan tek tramvay yolu üzerinde, hastaneye yarım saat uzaklıktaydı. Laurel ve Fay, kat hemşirelerinin yardımıyla hafta içinde orada kalacak yer bulmuşlardı. Kaldıkları yer, değişmekte olan bir sokak üzerinde çökmeye yüz tutmuş bir pansiyondu. Bitişiğindeki bina onun da akıbetini gösterir gibiydi, yıkılmak üzereydi. Ön kapının her zaman açık olmasına ve tuvaletlerin de her zaman dolu olmasına rağmen, Laurel diğer odalarda kalanları neredeyse hiç görmüyordu. Laurel'ın girip çıktığı saatlerde Hibiscus, girişe döşenmiş çatlak parkeler arasında zincire bağlı halde volta atan tek bir kedinin yönetiminde gibi görünüyordu. Erken kalkmaya alışkın olduğundan, saat yedide babasının yanında olacağını söylemişti. Saat üçe kadar otu-

rur, sonra saat on bire kadar nöbeti devralmak için Fay gelirdi. Fay dönüşte, yakınlarda oturan hemşirenin güvenli eşliğinde tramvaya binerdi. Bayan Martello da özel olarak gece nöbetini alacağını söylemişti ve bunu sadece hayattaki tek bir insan için yapıyordu: Dr. Courtland. Yani düzen oturtulmuştu.

Bu durumda, Laurel ve Fay, Hibiscus'taki odalarında uyudukları saatler dışında neredeyse hiç aynı zamanda aynı yerde bulunmuyorlardı. Bitişik, aslında daha doğrusu yarım odalarda kalıyorlardı, mal sahibinin yaptırdığı bir tahta bölme yataklarını ayırıyordu. Hiçbir yakınlığın olmadığı bu yerde Laurel insan temasından ürker olmuştu, o ince tahta duvardan ürküyordu. Bir gece Fay'in, kendisinin tam bilemediği bir şeye bir yabancı gibi gülmeye veya ağlamaya başlayacağından endişe duyuyor, bu garip duygu onu ürkütüyordu.

Sabahları Yargıç McKelva dişlerini gıcırdatmaya başlayınca Laurel onunla konuşuyor ve böylece yargıç uyanıyordu. Laurel'dan nasıl olduğunu, saatinin kaçı gösterdiğini öğreniyordu. Laurel kahvaltısını getiriyor, ağzına yedirirken Picayune okuyordu ona. Yıkanırken ve tıraş edilirken de hastanenin bodrum katındaki yemekhaneye kendi kahvaltısını etmeye gidiyordu. İşin püf noktası, Dr. Courtland'in şimşek gibi ziyaretini kaçırmamaktı. Şanslı günlerinde onunla asansöre biniyordu.

"Biraz açılıyor" dedi Dr. Courtland. "Aceleye getirilmemesi lazım."

Artık sadece ameliyatlı gözün sargılı durması gerekiyordu. Üzerinde arı kovanı gibi bir şey vardı. Yargıç McKelva halen, sağlam gözünün kapağını yarı kapalı tutmakta ısrar ediyordu. Belki de açsa öteki gözündeki sargıyı görecekti. Kendinden istendiği gibi öylece yatıyordu, hiç kıpırdamadan. Gözü hakkında hiçbir şey sormuyordu. Göz lafını bile ağzına almıyordu. Laurel da onu izliyordu.

Kızı hakkında da bir şey sormuyordu. Eski meraklılığı olsa, Laurel'ın burada kalmayı nasıl becerdiği, Chicago'da neler olup

bittiği, ona en son komisyonu kimin verdiği, ne zaman gitmesi gerekeceği konusunda bir düzine soru sorardı. Yapmakta olduğu bir işi yarıda bırakıp gelmişti; uzun yıllar gösterimde kalan oyunlar sergileyen bir tiyatro için sahne perdesi tasarlıyordu. Babası soru sormuyordu. Ama ikisi de biliyordu ki, kötü günler soru sormayınca daha kolay geçiyordu.

Eskiden yargıç kendisine bir şey okunmasına bayılırdı. Laurel, bir umutla, bir deste kitap getirip, en sevdiği polisiye roman yazarının son kitabını okumaya başlamıştı. Yargıç dinlemiş ama fazla yorum yapmamıştı. Laurel, her ikisinin de hayran olduğu eski romanlardan birine dönmüştü ama babası daha da büyük bir sessizlikle dinlemişti. Kızının içine bir endişe saplanmıştı. Artık bu romanlar ona fazla mı hızlı geliyordu?

Laurel önce bu sessizliği, babasının aile sorunlarında gösterdiği hassasiyete bağlamıştı. (Sadece üç kişiydiler.) İşte kızı şimdi ona yardım etmeye gelmişti ancak bir atalete saplanmıştı, elinden bir şey gelmiyordu. Fay'in tahminleri doğruydu; herhangi bir yabancı da ona saati söyleyebilirdi. Laurel bir süre sonra fark etti ki, babası onun işe yaramazlığını da, orada bulunuşunu da kayıtsızca kabullenmişti. Kafasını tek meşgul eden şey zamanın kendisiydi, zamanın geçişine konsantre oluyordu.

Odada saatler saatleri kovalarken babasının hareketsiz yatağından sürdürdüğü çabayı görüyordu. Onunla birlikte saatin geçtiğinin farkına varır oldu. Az çok, önlerindeki uzun yürüyüşte uygun adım gitmeleri gerekiyormuş gibi, kendi içindeki kronometreyi babasınınkine uydurmaya çalışıyordu.

Jaluzi, içeriye sadece beş santimlik bir mart güneşi girecek şekilde kapatılmıştı. Laurel, bu ışık kucağına, okuduğu kitabın üstüne düşecek şekilde oturur, Yargıç McKelva ise yatağında hareketsiz durarak onu dinler, sanki kafasından sayfaları sayar ve sayfa numaralarını ezbere biliyormuş gibi sayfaları çevirişini takip ederdi.

Yargıç McKelva'nın odayı bir başka hastayla paylaşması gerekeceği gün gelmişti. Bir sabah Laurel odaya girdiğinde, içeride yaşlı, babasından daha yaşlı, üzerinde yeni çubuklu pijamalar ve kafasında eski, seyrek dokunmuş siyah bir fötr şapkayla bir adam, ikinci yatağın yanındaki sallanır sandalyeye oturmuş, sallanıyordu. Laurel, adamın yuvarlak mavi gözlerinin üzerinde duran şapkadaki kırmızı toz tabakasını görebiliyordu.

"Bu ışık, korkarım babam için çok fazla, bayım" dedi, adama.

"Bay Dalzell jaluziyi gece kapatmıştı" dedi hemşire, hemşirelere özgü, karnından çıkardığı sesle. "Çekmediniz mi?" diye cırtlak sesle bağırdı. Yargıç McKelva uyanık olduğunu gizlemiyordu ama sallanan adam bu seslere en az yargıç kadar kayıtsızdı. "Kör ve pazarlığa göre neredeyse sağır" dedi Bayan Martello gururla. "Hazırlıklar tamamlanır tamamlanmaz da ameliyata alınacak. Ölümcül bir hastalığı var."

Laurel hemşireyle birlikte jaluziyi çekmeye uğraşırken Bay Dalzell, "Hayvan ortaya çıksın diye dallara asılmak zorunda kaldım" dedi şarkılı bir sesle. Sonunda da Dr. Courtland gelip indirdi jaluziyi.

Bay Dalzell tam bir Mississippili olduğunu kanıtladı. Fox Hill'liydi. Yargıç McKelva'yla ilk karşılaştığı andan itibaren, onun çok uzun süre önce kaybolan oğlu Archie Lee olduğuna inanmaya başladı.

"Archie Lee" dedi, "eğer eve gelseydin, senin geldiğini hemen anlardım, sarhoş gelirdin."

Yargıç McKelva bir seferinde gülümsemişti. Şimdi gene sağlam gözü kapalı ya da tavana bakar durumda yatıyor ve tek bir söz etmiyordu.

Bayan Martello, bir sabah nöbet değişmeye hazırlanırlarken Laurel'a, "Bay Dalzell'e üzülmeyin sakın" dedi.

"Babanız Bay Dalzell'in kendi halinde eğlenmesine karşı koymuyor. O sadece öyle yatıyor, öylece, ona söylendiği gibi. Kalbi altın gibi. Bay Dalzell sizi endişelendirmesin."

3

Dr. Courtland, düzenli olarak, "Biraz daha zaman vermek dışında yapılacak bir şey yok" diyordu. "Gittikçe düzeliyor. Gözümüzün biraz görebileceğine inanıyorum."

Dr. Courtland sadece düzelmekte olan bir hastanın günlük ziyaretini yapıyordu. Ama Laurel'a, babası bu düzelme süreci içinde, pazarlığı bile yapılmamış bir bedel ödüyor gibi geliyordu. Her geçen gün yüzünün görüntüsü daha da yorgun bir hal alırken, o sadece yatıyordu; sabit şekilde, büyük ve ağır, gösterdiği çabaya rağmen hareketsiz, gözünün altındaki halkalar boya gibi kalınlaşmış bir halde. Yaşlı bir adamın itaatkarlığıyla ağzını açıp, kadın ona ne verirse kabul ediyordu -itaatkarlık! Laurel, babasına bu rolü önünde oynama iznini vermekten utanç duyuyordu. Bir iki sefer (yeri göğü birbirine katarak) babası için dışarıdan özel yemek getirtmeyi becermişti ama bu halde ağzına verilecek olduktan sonra hastane tabldotu, konserve şeftali ve jöle de yiyebilirdi. Yemek yemek hem gösterdiği sabrı, hem de doğal olmayan suskunluğunu bir an için bozuyordu. İyileşeceğini söylüyordu.

Bir gün, ucuz kitaplar satan bir dükkanın tozlu üst raflarında şans eseri, Nicholas Nickeby'nin eski bir baskısını buldu. Bunun babasının hafızasını canlandıracağına inanıyordu, ertesi sabah onu okumaya başladı.

Okurken babası durdurmadı ama Laurel okuduğu yeri kaybettiğinde yardımcı da olamadı. Tabii ki annesinin hızı ve canlılığıyla okuyamıyordu, herhalde eksik olan da buydu. Bir saat

boyunca sadece görünen gözünü kızına doğru çevirdi, yapmaya izninin olduğu bu tek hareketi fazla müsrifçe kullanmak istemediğinden, uzun süre ona baktı durdu. Laurel onun dinleyip dinlemediğinden emin değildi.

Kızı durunca, "Hepsi bu mu?" diye sordu sabırlı sesiyle.

"Silahı doldurmadın mı daha?" diye sordu Bay Dalzell. "Archie Lee, onlar gelmeye başlamadan silahı doldurduğunu görmek istediğimi söylüyorum."

Bayan Martello, "Seni gidi yaramaz çocuk, bütün gece rüyanda avlanıp duruyorsun" dedi, Bay Dalzell'e dolgun bir sesle. Yargıç McKelva'nın yanında yıllarını geçirse, onun üzerinde böyle sahiplenici bir tavır takınmaya ya da onun tatsız durumuyla ilgili espri yapacak bir şey bulmaya cüret edemezdi, diye düşündü Laurel. Yargıçla ilgili hiçbir şey bilmese de, onun Mount Salus'ta önemli biri olduğunu anlamıştı. Her sabah Laurel'ı, "Halen altın gibi koruyor kendini" diye karşılıyordu. "Altın gibi bir kalbi var, sadece uyuduğu için o kadar hareketsiz duruyor olamaz."

Bayan Martello tam yirmi yedi çift bebek patiği ördü. Saydığı tek şey ördüğü patiklerdi. "Bunları ne kadar hızlı dağıttığıma şaşarsın" dedi. "Dünyadaki en popüler hediyedir."

Yargıç McKelva'nın yıllar öncesinden, gerektiğinde kullanmak için sakladığı sağlam bir sabrı vardı. Ama Laurel'a öyle geliyordu ki, bu felaket içinde sabrın hayaliyle yatıyordu. Artık kendisiyle konuşulmadıkça neredeyse hiç sesi çıkmıyordu ve hiç yapmadığı bir şey yapıyordu; cevap vermeden önce sanki konuşmayı takip edemiyor gibi bir süre duruyordu. Artık kızını sağlam gözünün görüş alanında tutmak için çaba da harcamıyordu.

Gittikçe daha fazla iki gözü de kapalı vaziyette yatıyordu. Laurel da sesini düşürüyordu bazen ve öylece oturuyordu.

"Uyumuyorum" dedi babası. "Lütfen okumayı kesme."

Laurel, Dr. Courtland'e, "Olacaklar konusunda ne düşünüyorsunuz şimdi?" diye sordu, onu koridora doğru takip ederken. "Üç hafta oldu."

"Üç hafta mı! Aman Tanrım nasıl da hızlı geçiyor" dedi. Birden ortaya çıkan sabırsızlığını sakladığını sanarak. Telaşsız hareketleri ve konuşmasıyla bunu az çok becerdi aslında ama daha sonra tüm duygusunu gülümsemesinde gösterdi. "Durumu iyi gidiyor. Ciğerleri temiz, kalbi sağlam, kan basıncı da daha önce olduğundan tek dirhem kötü değil. Ve gözü de temizleniyor. Sanırım bir miktar görecek, çok az, birazcık kenarlardan, bildiğin gibi, Laurel, kataraktı ilerleyecek olursa bahçede yolunu bulabilecek kadar görebilmesini istiyorum. Biraz daha sürecek. Güvenliği elden bırakmamak gerek."

Bir seferinde de asansörde inerken, "Aldığı ilaçlar mı onu bu kadar etrafından kopukmuş gibi gösteren?" diye sordu Laurel.

Doktor kaşlarını çattı. "Kimse bu tür ilaçlara bir başkasıyla aynı reaksiyonu göstermez." Sözünü bitirmesi için asansörü tuttular; "İnsanlar farklıdır, Laurel."

"Annem de farklıydı" dedi Laurel.

Laurel'ın artık öğleden sonraları babasını bırakmaya gönlü elvermiyordu. Orada kalıyor ve okuyordu. Nicholas Nickleby ona, babasının zamanı algılayışı kadar uzun geliyordu ve aralarında sessiz bir anlaşma yapmışlardı; Laurel onun yanında oturup kitabını okuyacaktı ama sessiz, kendi kendine. Kitap okunurken o da hiç sesini çıkartmıyordu. Yanında oturan kızını görmese de, o okurken her sayfayı ne zaman çevirdiğini biliyor gibiydi, zamanı izliyor, an be an takip ediyordu. Laurel da babası uykuya dalmadan kitabı kapatmanın kalpsizlik olacağını hissediyordu.

Bir gün Fay gelip Laurel'ı gözlükleri gözünde, ayakta uyurken yakaladı.

"Gözlerini de mi kapatıyorsun artık? Ona, yıllarını tozlu ki-

tapların arasında kaybolarak geçirmeseydi gözlerinin bu yıllara saklanmış biraz gücü olurdu diye hep söyledim" dedi Fay. Yatağın daha yakınına sokuldu, "Kalkmaya hazır mısın, canım?" diye bağırdı. "Dinle, dışarıda, öte tarafta geçit töreni var. Bak bana ne attılar!"

Onu azarlarken, kulağına taktığı yeşil sallantıların gölgeleri, küçük suratının iki yanında yumuşak bir tırmalama etkisi bırakıyordu. "Eğer biz gitmeyeceksek geçit töreni ne işe yarar ki tatlım?"

Laurel için, neredeyse yetmiş yaşına gelmiş babasının, hayatının daha başlangıç aşamasında olan, üstelik de yeni birinin hayatını bu şekilde işgal etmesine izin verdiğine inanmak çok zordu, hatta bunu affedilebilir bir şey olarak görmesine bile anlam veremiyordu.

Bir buçuk yıl önce, evlendiklerini görmek için Mount Salus'a uçtuğunda, "Onunla nerede tanıştın?" diye sormuştu Laurel.

Her iki kolunu da açıp geniş bir hareket yaparak, "Güney Bölgesi Avukatlar Derneği'nde" demişti. Yaptığı hareket buranın eski Gulf Coast Oteli olduğunu anlatmaya yetiyordu. Fay'in orada yarı zamanlı bir işi vardı, daktiloculardan biriydi. Kongreden bir ay sonra yargıç onu Mount Salus'a getirmiş ve Adliye binasında evlenmişlerdi.

Herhalde kırk yaşlarındaydı ve kesinlikle Laurel'dan gençti. Hatta boyun çizgileri ve küçük, kare, biblo gibi ellerinin kırışmış derileri dışında onu kırk yaşında gösteren bir şey de yoktu; elleri kemikli ve mavi damarlıydı. Herhalde çocukluğunda yetersiz beslenmişti. Saçının hala çocuksu bir hali vardı, ince saçlardan oluşan o lüleler parmakların arasında iyice ovulsa sanki toz haline gelecek gibiydi. Yuvarlak, taşralı, mavi gözleri ve yerinde durmayan küçük bir çenesi vardı.

Nikah töreninde bulunmak için uçakla Chicago'dan gelen

Laurel'a, öpüşme faslında Fay'in verdiği cevap, "O kadar uzaktan gelmenin hiç de gereği yoktu" olmuştu. Sanki onu iltifat olsun diye azarlamış gibi, bir de gülümsemişti. Şu anda, her akşamüstü nöbet değişiminde de Fay, Laurel'a hemen hemen aynı şeyi söylüyordu. Sesinin iltifat etme tonuyla yerme tonu tamamen aynıydı.

Fay'in kimseye adıyla hitap etmemesi çok garipti. Ağzından çıkan tek ad "Becky" olmuştu; Laurel'ın annesinin adı. Fay, Laurel'ın babasıyla evlendiği sırada, o tarihte öleli on yıl olan annesinin ancak adını duymuştu. Bu ilk karşılaşmada, "Becky nereden buldu sana bu ismi?" diye sormuştu Laurel'a.

"Batı Virginia'nın çiçeğidir" diye, gülümseyerek açıklamıştı Laurel. "Annem oralıdır."

Fay gülümsemesine karşılık vermemiş, düşmanca bir bakış fırlatmıştı.

Daha sonraları bir gece, Hibiscus'ta Laurel, Fay'in kapısını tıklattı.

Fay'i biraz daha yakından tanımanın vaktinin geldiğini düşünmüştü. Küçücük odadaki sert sandalyelerden birine oturdu ve ona ailesinden söz etmesini istedi.

"Ailem mi?" dedi Fay. "Hiçbiri hayatta değil. O yüzden Texas'tan ayrılıp Mississippi'ye geldim. Texas'ta fazla bir şeyimiz yoktu ama birbirimize çok yakındık. Birbirimizden hiçbir gizlimiz saklımız yoktu, hani bazı ailelerde olur ya. Kız kardeşimle ikiz gibiydik. Erkek kardeşlerim hiç bencil değildiler! Babam öldükten sonra annem için her fedakarlığı yaptık, tabii ki. Şimdi o da gitti, iyi ki yapmışız. Bana ihtiyacı olan kimseyi bırakıp kaçmadım. Hele de sırf, kendime sanatçı deyip de bir sürü para kazanmak için."

Laurel bir daha böyle bir çaba göstermedi. Fay de zaten hiçbir zaman Laurel'ın kapısını çalmadı.

Şu anda Fay yargıç McKelva'nın yatağının etrafında dolanı-

yor ve konuşuyordu, "Bak! Bak sallantılı küpelerime uygun neyim var! Beğendin mi hayatım? Haydi, dans etmeye gidelim istemez misin?" Tek ayağını kaldırdı ve ayakkabısının birini eline alıp sallamaya başladı. Yeşil, sivri topuklu bir ayakkabıydı. Yargıç, kadının elindeki ayakkabıya, içinde yazılanları okuyabilecek kadar uzun süre baktı, sanki kendi elleriyle yazıp hazırladığı bir sayfa gibiydi. Ama konuşmadı.

"Onları giyip bir dakikacık şuradan sıvışsam, şenliğin sesini olsun duymama izin verir mi ki?" dedi Fay. Bunu kocasının duyması için söylediğini belirtmek için ona gülümsedi. Ama sorusuna herhangi bir yanıt almadı.

Laurel çok vakit geçirmişti, akşam yemeği tepsilerinin sesleri gelmeye başlamıştı.

"Archie Lee, o silahı dolduracak mısın, yoksa uykunda yakalanmak niyetinde misin?" diye seslendi Bay Dalzell.

"Bay Dalzell bana kendi büyükbabamı hatırlatıyor" dedi Fay. "Onun burada olmasından şikayetçi değilim, arkadaşlık ediyor."

Kat hemşiresi Bay Dalzell'i beslemeye ve iğnesini yapmaya geldi. Bu arada da Fay, Yargıç McKelva'nın ağzına lokmaları yerleştirerek yemeğini yedirdi.

Koridor ışıklarla aydınlanmış, odanın içi de bir o kadar kararmıştı, Laurel hala oradaydı.

"Belki şimdi uyuyabilirsin baba, bütün gün hiç uyumadın" dedi Laurel.

Fay yatağın yanındaki gece lambasını yaktı. Alçak bir yere yerleştirilmişti, lambanın mum alevinden güçlü olmayan ışığı Yargıç McKelva'nın yüzüne dokunuyor, ancak yüzündeki sabır ifadesinde küçücük bir değişiklik bile yaratmıyordu. Laurel, babasının ensesinde uzayan saçların siyah değil beyaz ve tüy gibi olduğunu gördü.

"Bir şey istediğini söyle bana" diye yalvardı Laurel.

Fay onun üzerine eğilip elindeki yanan sigarayı adamın ağzı-

na koydu. Sigarayı içine çekerken göğsü iyice şişti, Fay sigarayı geri aldı ve duman adamın ağzından çıkarken göğsü inerek eski haline geldi. Fay eğilip sigaradan bir nefes daha çekmesini sağladı.

"İşte istediği bir şey" dedi.

"Aman ateş sönmesin oğlum" diye seslendi Bay Dalzell.

"Baş üstüne bayım! Bu kampta her şey en iyi şekilde yürütülüyor, Bay Dalzell" diye bağırdı kapıya gelen hemşire. "Siz şimdi çadırınıza girin, dualarınızı edin ve güzelce uyuyun."

Laurel kalktı ve iyi geceler diledi. "Dr. Courtland artık gözlüklerini takmanın vaktinin neredeyse geldiğini söylüyor" dedi. Sonra da, "Duyuyor musun, baba?" diye eklemek cesaretini gösterdi.

Iyimser diye tanınan bu adam umut etmeyi tamamen bırakmıştı. Şimdi umudu ona vermeye çalışan kızıydı. Ama bu da asılsız bir umut olabilirdi.

Cevap veren olmadı. Yargıç McKelva, Bay Dalzell gibi karanlıkta yatıyordu, Fay de sallanır sandalyeye kıvrılmış, bir yanağını pencerenin pervazına dayamış, jaluzinin açıklığından dışarıya bakıyordu.

Laurel istemeye istemeye uzaklaştı.

4

Bundan bir gece sonra Laurel, Hibiscus'ta tam üzerindekileri çıkarmışken, birden tekrar giyinmeye karar verip kendini sokağa attı. Merdivenlerden koşup ılık ve sıkıntılı gecenin içine girerken çatı ışıkları bir taksiyi aydınlattı. Önüne atlayarak durdurdu onu.

"Ne kadar şanslısın biliyor musun kardeş" dedi taksi şoförü. "Bu gece gibi bir gecede binecek araba bulmak..."

Taksinin içi leş gibi viski kokuyordu ve bir sokak lambasının altından geçerken Laurel yerde bir dizi yeşil ucuz boncuk gördü; geçit töreni sırasında pencereden içeri atılmış bir lütuf. Taksi şoförü arka sokaklardan, sıkışık köşelerden döne dolaşa gidiyor gibi geliyordu Laurel'a ama içeri hava girsin diye camı açınca, aynı alaycı trompetin sesinin aynı uzaklıktan geldiğini duydu. Sonra birçok bandonun birbirine karışan sesleri duyuldu; uzaktaki sokaklardan birbiriyle atışan müzisyenlerin sesleri geliyordu.

Herhalde hissettiği, bir karnaval gecesi atmosferinin ve yabancı bir şehrin sokaklarında çılgınca koşturan insanların üzerinde yarattığı baskıdan başka bir şey değildi. Gün ağarırken babasının odasına girdiğinde Bay Dalzell'in çoktan başına bir şey gelmiş olduğunu düşündü. Tekerlekli bir sedyenin üzerinde yatıyordu, kafası bebek kafası gibi saçsızdı, burnuna hortumlar takılmış, öyle sessizce duruyordu, dişlerini almışlardı. Yargıç McKelva'nın kahvaltısı sırasında bir çift görevli Bay Dalzell'i ameliyathaneye götürmeye gelmişti. Yarı baygın şekilde, onu

sedyeyle dışarı çıkarırlarken, "Söyledim size namussuz herifler, ateşi izleyin de sönmesin" diye seslenişi yankılandı. Laurel oradan ayrıldığında yaşlı adamı hala geri getirmemişlerdi.

Gece hastanenin koridorunda tuhaf, süt gibi bir ışık parlıyordu, ıssız bir sokağa vuran ay ışığı gibi. Beyaz duvarların, beyaz zeminin ve tavanın içinden, ta uzaklara siyah şeritler uzanıyordu, gittikçe küçülerek art arda sıralanan kimliksiz kapıların hepsi kapalıydı. Duvardaki seramiklerin desenleri ne yöne gidilmesi gerektiğini gösteren ipuçları gibiydiler, Laurel bunları daha önce hiç fark etmemişti. Ama koridorun en sonunda, sağ tarafta yarı açık duran kapı her zamanki gibi babasının odasının kapısıydı.

Tam o anda içeriden gergin, ince bir sesin, "Sana söylüyorum, yeter artık, yeter!" deyişi duyuldu.

Laurel çakıldı kaldı. Binlerce iğne iplik sanki içinden geçerek onu oraya bağlamıştı.

Ses daha da yükseldi, "Bugün benim doğum günüm."

Laurel, Bayan Martello'nun hemşire kabininden odaya koştuğunu gördü. Bayan Martello tekrar koridorda belirdiğinde Fay'i sıkıca kavramış, dışarı çıkartmaya çalışıyordu. Bir çığlık patladı ve duvarlardan, tavandan sekerek yankılandı. Fay hemşirenin kollarından kurtuldu, fırıldak gibi döndü, dizlerini çeke çeke, bembeyaz suratıyla koridor boyunca koşmaya başladı. Yumruklarıyla şakaklarını döverek gidip Laurel'a çarptı. Sesini gittikçe yükselterek bekleme odasına doğru koşarken topuklu ayakkabılarının sesi yaylım ateşi gibi saçılıyordu etrafa; annesini kaybetmiş bir çocuk gibiydi.

Bayan Martello, ağırlığını lastik topuklarına vererek, nefes nefese Laurel'ın yanına geldi.

"Elleriyle yakaladı onu! Eğer bu halinden vazgeçmezse..." Bayan Martello'nun cilalı hemşire tavrı yok olmuştu. Şok halindeki, kırmızı, taşralı yüzünü Laurel'a yaklaştırdı, sesi de telaş-

tan müzikal bir tonda çıkıyordu artık. "Yakalamıştı onu. Rahatsız ediyor, kötü davranıyordu." Kelimeler yankılanıyordu. "Sanırım onu yataktan çekip çıkarmaya hazırlanıyordu. Herhalde bunu yapabileceğini zannetti! Tabii ki o dağ gibi adamı yerinden kaldıramadı!" Bayan Martello hırçınca ekledi, "O bir hemşire değil!" Kireç gibi olmuş vücudunu çevirerek sesini Yargıç McKelva'nın kapısına yöneltti. "Nesi var bu kadının? Gözünüzü harap etmek mi istiyor?"

Sonunda Laurel'ı bacakları taşıdı ve koştu.

Kapı, ağzına kadar açıktı, odanın karanlığının içinde sanki nemli takımyıldızlar asılı duruyordu, çırpıntıları çok yakındı. Işıklar arasındaki Mississippi Nehri Köprüsü Laurel'ın tam karşısındaydı. Yolunu buldu, gece lambası yanıyordu. Babasının kolu örtülerden kurtulmuş yatağın yanında serbest duruyordu. Dirseğine kadar çıplaktı, cildi bir kadın elbisesi gibi yumuşak ve buruşuktu. Demek ki, artık konsantre olmuyordu. Gözlerinin yaşardığını fark etti ama hemen babasının gözlerinin yaşarmaması gerektiğini hatırladı, uzanıp elini tuttu, yumuşakça sıktı.

Sonunda Laurel'ın tepki sayabileceği bir hareket yaptı babası ama gizemli bir tepkiydi bu. Yastıksız başı, sanki yukarıdan dökülen koyu renkli bir suyun altında kalmış gibi karardı.

Odadaki bütün ışıklar parlamaya başlamıştı. Dr. Courtland koyu bir gölge gibi belirdi ve Laurel'ı iterek yatağın yanına geldi. Parmak uçlarını yargıcın bileğine bastırdı. Sonra elini ameliyatlı göze götürdü, aynı özenle sağlam gözü açtı. Konuşmadan eğildi ve gözün içine baktı. Örtüleri fırlatıp, başının yan tarafını adamın sadece pijamayla örtülü göğsüne dayadı, bir an gözleri kapandı.

Dinlemekte olan doktor değil de babasıymış gibi geldi Laurel'a. Doktorun üst dudağı kalktı ve konuşurken ya da gülerken kimsenin görmediği, hayalet gibi beyaz dişleri çıktı ortaya. Bu, doktorun suratına çocukça bir gülümseme getirmişti; ka-

ranlıkta saklanmış, peşindekilerin onu bulmasını bekleyen küçük bir çocuk.

O sırada doktorun eli dolaşıp alarm düğmesini buldu. "Çabuk dışarı çıkın. Karısını da zaptedin, bırakmayın. İkiniz de bekleme odasına gidin ve ben gelene kadar orada kalın."

Hemşire, tam arkasında bir başka hemşireyle odaya daldı.

"Şimdi, doktor öyle neyi çekti?" diye bağırdı Bayan Martello.

Hemşire, Bay Dalzell'in düzenli, boş yatağının, sallanır sandalyesinin ve onun üzerinde asılı fötr şapkasının bulunduğu bölmeyi, aradaki perdeyi hızla çekerek kapattı. Düşmüş, yerde duran jaluziyi ayak ucuyla tekmeleyerek önünden çekti.

Dr. Courtland iki eliyle Laurel'ı odadan çıkardı. "Laurel, kaybedecek vaktimiz yok" diyerek kapıyı üzerine kapattı.

Ama Laurel koridordan, doktorun yanındaki hemşireye verdiği yanıtı duydu. "Vay hain. Sanırım hepimizi düpedüz dolandırdı."

Bekleme odasında yaşlı bir kadın Fay'i omzundan tutuyordu, kadının ayağında terlikler, bir elinde yarısı yenmiş bir muz vardı.

"Geceler boyunca onun başında bekledim, yemeğini ağzına verdim, kamıştan su içirdim, sigaralarımı içmesine izin verdim, düşünmesini engelledim!" Fay başını yaşlı kadının göğsüne dayamış ağlıyordu. "Sonra da kim olduğunu bilmeyen, kendini beğenmiş bir hemşire parçası tarafından böyle çekiştirilmek!"

Laurel onun yanına gitti. "Fay, durum bundan daha ciddi olamaz. Doktor babamla içeride şu anda, kapıları da kapattı."

Fay arkasına dönmeden, "Benimle bir daha konuşma!" diye çığlık attı. "O hemşire beni sürükledi, itip kaktı, bunu yapmasına da sen izin verdin!"

"Dr. Courtland, çağırana kadar burada kalmamızı istedi."

"Tabii kalırım! Sen bekle de benim ona neler söyleyeceğimi duy!" diye bağırdı Fay.

"Zavallı küçük kadın" dedi yaşlı kadın yavaşça. "Hepsi bize zorluk çıkarmıyor mu?"

"Sanırım ölüyor" dedi Laurel.

Fay döndü, Laurel'ın başını hedefledi ve tükürdü.

Yaşlı kadın, "Hey, ne oluyor? Neden ikiniz de oturup gücünüzü başka şeylere saklamıyorsunuz? Gelip size neler olduğunu söylemelerini bekleyin. Gelecekler." Yuvarlak masanın çevresinde boş bir sandalye vardı. Fay, beş altı erkek ve kadının arasına oturdu. Paltoları masanın ortasında bir yığın halinde duruyordu, açık ayakkabı kutuları ve kesekağıtları ortalığa saçılmıştı; akşam yemeklerinin ortasında bir aileydi bu.

Laurel yürümeye başladı, bu grubun önünden geçti, sonra da sandalyelerin ve koltukların üzerinde uyuyan ya da gelişigüzel yayılmış diğerlerinin, sonra da televizyonun karşısında birbirlerine sataşan bir grubun önünden geçti, kapının yanına geldi, orada bir an durdu, asansörün üzerinde asılı duran saate bir baktı ve turuna yeniden başladı.

Fay'in yanına oturduğu aile sohbeti asla kesmiyordu.

"Haydi gir oraya Archie Lee, sıra hala sende" dedi yaşlı kadın.

"Hazır değilim." Üzerinde battaniyemsi, kısa, kırmızı bir ceket olan, o kadının oğlu olmak için de fazla beyaz saçlı, koca, azman bir adam, gerçekten kadının oğluymuş gibi konuştu ve yarım litrelik bir viski şişesinden bir yudum aldı.

"Hala bizi içeri almıyorlar, ancak birer birer. Sıra sende" dedi yaşlı kadın. Fay'e yaklaştı. "Mississippili misin? Biz Mississippiliyiz. Çoğumuz kendini Fox Hill'li sayar."

"Ben Mississippili değilim. Ben Texaslıyım." diye uzun bir bağırtı kopardı Fay.

"Sizinki ameliyat oldu mu? Bizimki ameliyat oldu" dedi kızlardan biri Fay'e. "Onunla işlerini bitirdiklerinden beri yoğun bakımda. Şansı yüzde bir."

"Haydi gir şu ötedeki odaya, seni korkak kedi" diye buyurdu anne.

"Benim duygularımı hesaba katmadan kocamın gözünü oydular, şimdi de beni hastaneden atmaya çalışıyorlar!" diye bağırdı Fay.

"Anne, sıra Archie Lee'de, ben de senden sonra geliyorum, kendin gir" dedi kız.

"Sanırım bana bir dakika izin vermeniz gerekecek" dedi yaşlı kadın Fay'e. Fay'in göğsünde ağladığı yeri silkelemeye başladı, eteğindeki kırıntıları dökmek için de tekrar silkelendi. "Doğrusu benim de babaya söyleyecek bir şeyim kalmadı pek."

"Yüzü bana ne gibi görünüyor biliyor musun? Bir kağıt parçası" dedi kız kurusu tipli biri.

"Burada fazla vakit geçirmen gerekmeyecek, de" önerisinde bulundu oğullardan biri.

"Senin kim olduğunu bilip bilmediğini sor" dedi kız kurusu.

"Ya da sadece çeneni kapalı tutmayı deneyebilirsin" dedi Archie Lee.

"O senin de baban" diye uyardı yaşlı kadın. İçeri ben giriyorum, çünkü sen sıranı atladın. Şimdi bekleyeceksin beni, kaçıp beni burada bırakma."

Kadın ayaklarındaki Hint mokasenleriyle ağır ağır kapıya doğru giderken, "Benim yaşadığımı bilmiyor" dedi Archie Lee. Şişeyi kafasına dikti. "Bay Dalzell'in oğlu, uzun süredir kayıp."

Kadın gittikten sonra Fay gürültülü şekilde içini çekti.

"Mississippi'yi sevdin mi?" diye sordu Bay Dalzell'in ailesi, neredeyse koro halinde. "Cana yakın bir yer, değil mi?" diye sordu kız kurusu.

"Sanırım Texas'a daha alışkınım."

"Mississippi ABD'deki en iyi eyalettir" dedi Archie Lee ve ayaklarını havaya kaldırıp koltuğa boylu boyunca uzandı.

"Burada akrabam yok demedim. Mississippi Bigbee yakınlarında oturan bir büyükbabam vardı" dedi Fay.

"İşte konuşmaya başladın" dedi en genç kız kardeş. "Big-

bee'nin nerede olduğunu adımız gibi biliriz, hemen şimdi buluruz orayı sana. Fax Hill'i bulmak Bigbee'yi bulmaktan daha zordur. Ama biz oranın ıssız olduğunu düşünmüyoruz, çünkü hepimiz bir araya geldiğimiz zaman, dokuz kişi oluyoruz, kurbağa yavruları hariç. Eğer büyükbaba bunu atlatırsa, on. Kanseri var."

"Babamın da kanseri vardı. Ve büyükbabamın da! Büyükbabam beni herkesten çok severdi. O tatlı yaşlı adam, kollarımda öldü" dedi Fay, Laurel'a öfkeli bir bakış atarak. "Öldüler ama önce kendileri için yapabilecekleri her şeyi denediler, iyileşmek için bütün güçleriyle çabaladılar, bizim iyiliğimiz için. Bildiklerini söylüyorlardı, eğer yeterince uğraşırlarsa..."

"Ben hep benimkine inançlı olmasını söylerim" dedi kız kurusu tipli olan.

Hepsi, bütün bu çileler sanki günlerinin ya da gecelerinin alışılageldik düzeniymiş gibi, bekleme odasında, koltukta uyurken elindeki şişeyi Laurel'ın önüne düşüren adam kadar, geçen dakikalardan habersizdiler. O, kederinin limanını onlara bırakarak yürümeye devam etti.

"Keşke babaya içecek bir şeyler verseler, ağzını yıkasalar" dedi yaşlı kadın geri dönerken. Laurel kadına az daha kapıda çarpacaktı.

"Mamie'nin oğlunu hatırlıyor musun?" Bir başka aile gelmişti, kola makinesinin önünde kümeleniyorlardı. Makineden kola alan adam yüksek sesle konuşuyordu, "Kendini vurdu ya da onu biri vurdu, tek el. Su diye yalvardı. Hastaneden de vermediler. Güzelim, su isteyerek öldü."

Bir adam, televizyondan bu tarafa dönerek, "Ben Joe Boy Bush'u Bruintown'dan hatırlıyorum" diye sertçe karşılık verdi. "Öylece susuz yatıyordu, o kamışı uzanıp kendisi aldı ve ısırıp ikiye böldü, içindeki tüm glikozu içti, ne kadar varsa, her damlasını. Salak iki hafta içinde yataktan kalktı, eve yollandı."

"İki hafta! Bizi ne kadar zamandır burada tutuyorlar, görüyor musun?" diye bağırdı Fay.

"Eğer bir dahaki sefere babana su vermemiş olurlarsa, bak ne diyorum, hepimiz içeri girip üzerinden boşaltacağız o suyu" diye söz verdi yaşlı anne. "Eğer ölecekse, susuzluktan kıvranarak ölmesini istemiyorum."

"İşte buna boş laf denir anne."

"Doğru değil mi, Archie Lee?"

Ama Archie Lee ağzı açık, koltukta yatıyordu.

"Al işte, görülmeye değer bir manzara. Allahtan, babası bir anda içeri girip de onu göremez" dedi yaşlı kadın. "Hayır, eğer baba ölecekse ben onun su isteyerek ölmesine izin vermiyorum" diye ısrar etti, diğerleri de tuhaf sesler çıkararak gülmeye başladılar.

"Suyu üzerinden dökeceğiz" diye bağırdı anne. "Bizim karşımızda hiç şansı yok!" Aile kontrolsüzce daha da yüksek sesle güldü. Başka aileler de onlara katıldı. Laurel bir an sandı ki, bütün bekleme odası bir tür bekleme-odası-kahkahası içinde eriyip gidecek.

Dr. Courtland kapıda göründü, elinde saatinin ağırlığını tutuyordu.

Laurel ve Fay yaklaşırken, onları asansör kabinine çekti. Yargıç McKelva'nın odasının kapısı kapalıydı. Doktor, iki kadının ortasında durup kollarını tutarak "Onu kurtaramadım" dedi. Başını eğdi ama bu, sesindeki kederi ve öfkeyi örtemiyordu. "Gitti. Oysa gözü de iyileşiyordu."

"Kocamın ölmesine izin verdiğini mi söylemeye çalışıyorsun?" diye bağırdı Fay.

"Yığıldı, kaldı." Doktorun yüzüne bitkinlik çöktü, yanakları grileşti, sarktı. İkisinin de kolunu bırakmıyordu.

"Bunu yapmak için de benim doğum günümü seçtin!" diye çığlık attı Fay, tam Bayan Martello odadan çıkarken. Bayan

Martello kapıyı arkasından kapattı. Kapaklı bir sepet taşıyordu. Topuklarını yere vura vura yanlarından geçerken onları görmemiş gibi yaptı.

Laurel, doktorun onu kolundan yakalamak için elini uzattığını hissetti. Az kalsın dosdoğru girilmesi yasak bir bölüme girecekti.

Doktor iki kadını asansöre yöneltti. Laurel onun akşam giysileri içinde olduğunu fark etti.

Asansöre onlarla birlikte bindi, halen ikisinin arasında duruyordu. "Belki de ondan çok şey istedik" dedi bezgin bir şekilde. "Üstelik bekleyecek çok fazla süresi de kalmamıştı." Geçip duran ışıklandırılmış katlara öfkeyle baktı. "O gözün ne kadar iyi göreceğini bilebilmeyi bekliyordum!"

"İlk başta o gözü oymana izin vermemeyi de bilirdim ben. Gözü, senin gözün şimdi ne kadar parlak ve gösterişliyse aynı öyleydi. Sadece öylesine bir gül dikeni çizmişti! Atlatırdı onu kendi kendine, hatta şimdiye unutulmuş olurdu! Doğa ona bakardı. Ama sen daha iyi bildiğini sandın!" dedi Fay. Gözünü doktordan ayırmadan ağlamaya başladı.

Dr. Courtland, Fay gibilerini daha önce çok görmüş bir tarzda ona şöyle bir baktı. İnsanların arasından çıkıp asansörden inerlerken Laurel'ın yüzüne çok belirsiz bir gülümsemeyle baktı. Hemen ardından zorlukla konuştu, "Tıbbı bitirmeme yardım etmişti, babam öldüğünde beni ayakta tutmuştu. O günlerde büyük bir fedakarlıktı. Depresyona girdiğimde beni hayata döndüren oydu."

"Bazı şeylerden söz etmek dayanılmaz olur" dedi Laurel.

"Hayır" dedi. "Hayır." Sanki bu sözler üzerine kazınmışlar gibi, gözlüğünü çıkarıp kaldırdı. Sonra da, "Laurel" dedi, "yanında ailenden kimse yok. Bu geceyi bize katlanarak geçirmeyi düşünür müsün? Betty buna çok memnun olur. Ama sorun şu ki, bir yığın olup biten, takip edilmesi gereken işler var. Dell... En büyük kızımız on sekiz yaşında..."

Laurel kafasını salladı.

"Şoförüm dışarıda bekliyor" diye devam etti Dr. Courtland. "Hepinizin buradaki işi bittiğinde, yanınıza uyumanızı sağlayacak bir şeyler de vererek sizi istediğiniz yere gönderebilirim."

"İnşallah sen bu gece yatağında uyuyamaz, hiçbir işe yaramadığını düşünürsün!" diye bağırdı Fay.

Doktor çıkış için gerekli belgeleri hazırlattı. Hastaneden dışarıya çıkıp, şehrin ve gecenin gürültüsünün içine girdiklerinde de arabaya kadar götürdü.

"Adele'i arayacağım" dedi Laurel'a. Sözünü ettiği, Mount Salus'taki kız kardeşiydi. "Onu yarın evine götürebilirsiniz." Dönüp hastane binasına girmek yerine, kapıdan elini çekmeden arabanın yanında duruyordu. Bu anı gereksizce uzatıyordu. Laurel, bunun doktorun tüm gün boyunca yaptığı en güç şey olduğunu hissetti ya da tüm hayatı boyunca.

"Keşke onu kurtarabilseydim" dedi.

Laurel arabanın camına dokundu, ancak o zaman doktor el salladı ve çabucak arkasını döndü.

Fay'in "Hiçbir şey yapmadığın için teşekkürler!" diye bağıran sesi arabanın kalkış sesiyle karıştı.

Laurel hala kendini, neyin ne kadar vakit aldığına adapte etmeye çalışıyordu. Sokaklardan çok yavaş geçiyorlardı. Çok kez durup bekliyorlardı. Arada bir, ilerleyebilmek için şoförün kafasını çıkarıp bağırması gerekiyordu.

Fay, herhangi bir yabancının koluymuş gibi Laurel'ın kolunu yakaladı. "Bir adam gördüm! Üzerinde iskelet kostümü olan bir adam gördüm, sevgilisi de uzun beyaz bir elbise giymişti, saç yerine yılanlar vardı kafasında, elinde de bir demet zambak tutuyordu. Geceye yeni başlıyorlardı sanki, şu evin merdivenlerinden indiler!" Hayatı boyunca içinde biriktirdiği özlemleri ve öfkeyi tek çığlıkta dışarı atar gibi bağırdı, "Yoksa bu karnaval mı?"

Laurel bir bandonun sesini duydu, bir başkası da giderek yaklaşıyordu. Büyük bir kalabalığın sesi de duyuluyordu; yüzlerce, binlerce insanın neşe içindeki sesleri geliyordu.

"Salkım söğüt kılığında bir adam gördüm, bütün bir salkım söğüt kostümü giymiş, kaldırımda tek başına duruyordu. Bütün insanların ortasında kusuyordu" dedi Fay. "Neden bunu görmek zorunda oluyorum?"

"Nerelisiniz siz?" diye sordu şoför, küçümseyerek. "Bu, Mardi Gras gecesi işte."

Gidecekleri yere vardıklarında, karnavalın Hibiscus'tan de taşmakta olduğunu gördüler. Kostümlü tipler gelip gidiyordu. Kedinin zinciri çözülmüş, içeri alınmıştı; onlara bakmak için dikişli suratını çevirdi, merdivenlerden zıplayarak yukarı çıkıp tepede onları bekledi, üzerinde pullarla dikilmiş bir maymun giysisi vardı.

Fay, odasının kapısını çarpmadan önce, "Hepsi doğum günümde. Başıma bunların geleceğini kimse bana söylemedi!" diye bağırdı.

Fay'in iç çekişleri ve suçlamaları, bir süre aradaki sunta bölmeden geçerek iki yatak arasında gitti, geldi. Laurel karanlıkta uzanarak kargaşanın bitmesini bekledi. Evdeki diğer insanların uykuya dalması Fay'in susmasından daha çok vakit aldı, şehrin uyuması da evin susmasından. Bir süre sonra, yan tarafta artık son bulmuş olan kazıdan berbat kurbağa sesleri duyuldu. Laurel son olarak çok uzaklardan geceyi yaran bir silah sesi duydu. Ardından başka hiçbir ses gelmedi, yankı bile.

Öğleden sonra kentten ayrıldılar. Yargıç McKelva'nın bedeni, hep binmeye bayıldığı sarsıntısız Chicago-New Orleans treninde gidiyordu. Bembeyaz kolalı masa örtülerinden, gümüş vazolar içindeki canlı goncalardan, buzlu kıtır kerevizlerden, Hammond'dan gelen taze çileklerden ve verilen servisten büyük zevk alırdı. Şimdi trenin kendi günleri bile sayılıydı.

İki kadın, son vagonda, diğerlerinden ayrılmış kompartımanlarının içinde, koltuklarına yayılmış oturuyorlardı. Fay ayakkabılarını fırlatıp atmış, başını çevirmiş, konuşmuyordu.

Karaağaçların kırmızı damlalar gibi goncalarla dolduğu bataklığın derinlerinde, geçen yılki yaprakları halen üzerinde olan kısa bir kayın ağacı vardı; Laurel'a öyle geldi ki, o ağaç yol boyunca, sihirli bir hızla geride bıraktıkları selvilerin arasından kayarak onları izliyordu. Gördüğü, camdaki kendi yansımasıydı, kayın ağacı başıydı. Yok olmuştu şimdi. Tren kara bataklıktan Pontchartrain'in açıklığına çıkarken, soluk, çarşaf gibi bir denizin üzerinde dümdüz gökyüzünün yansıması pencereyi doldurdu. Havada bir martı, durmuş bir saat gibi kanatlarını germiş, asılı duruyordu. Uyumuş olmalıydı, çünkü havadaki martı, Mount Salus ağaçlarının yukarısındaki adliye binasının saatinin kollarına dönüşene kadar etraftaki hiçbir değişikliğin farkına varmamıştı.

Fay öylece uyuyordu. Laurel Fay'i uyandırmak için koluna dokunduğunda, Fay rahatsızca kımıldadı ve "Of, hayır, hayır, artık yeter!" dedi.

İki

1

Antika bavul taşıyıcısı, daha tren durmadan demir tekerlekli arabasıyla yük vagonuna yaklaşmaya başlamıştı bile. Laurel'ın altı nedimesi -kendilerine hala böyle diyorlardı- istasyonun platformunda duruyorlardı. Onların önünde Bayan Adele Courtland vardı; Dr. Courtland'in kız kardeşi, çok yaşlanmış görünüyordu. Laurel daha ilk basamaklardan inerken Bayan Adele yumuşakça ellerini birleştirdi, sonra kollarını açtı.

"Polly," dedi.

"Sen neden buradasın?" diye sordu Fay, Laurel herkese teker teker sarılırken.

"Sizinle buluşmaya geldik" dedi Tish Bullock, "ve sizi eve götürmeye."

Laurel, sıra sıra ışıklı pencerelerin, çoktan arkasından geçmeye başladığını fark etmişti. Tren ne kadar hızlı durduysa, o kadar da hızlı kalkışa geçmişti. Taşıyıcı, içinde o uzun kutu, başında resmi kıyafetli bir yabancı, platform boyunca ağır ağır, kapıları ardına kadar açık cenaze arabasına yanaşırken, tren gözden kaybolmuştu bile.

"Babam da gelmek istedi, Laurel ama şu sıralar ona dikkat etmeye çalışıyoruz" dedi Tish, tabutun nereye gittiğini koruyucu gözlerle takip ederek. Laurel'ın koluna girmişti.

Laurel'ın diğer tarafında beliren bir işadamı, "Ben Pitts, umarım beni hatırlıyorsunuzdur" dedi. "Babanıza ne yapılmasını istersiniz?" Laurel yanıt vermeyince devam etti, "Onu kendi salonumuza alabilir miyiz, yoksa misafirhanede mi istirahat etmesini istersiniz?"

"Babam mı? Nasıl yani -kendi evinde" dedi Laurel kekeleyerek.

"Servisimizin saati gelene kadar misafirhanede kalsın. Daha önce Bayan McKelva'ya yaptığımız gibi" dedi adam.

"Bayan McKelva şimdi benim, eğer cenazeci sizseniz, benimle muhatap olacaksınız" dedi Fay.

Tish Bullock, Laurel'a göz kırptı. Bu, daha önceden anımsadığı bir andı: Nedimelerin, coşku ya da bunaldığı anlarında aralarındaki dayanışmayı göstermek için yaptıkları otomatik bir işaretti bu.

Sanki koca bir okyanus dalgası vurmuş gibi derin bir uğultu oldu. Cenaze arabasının kapıları çarpılarak kapatılmıştı.

"Ve onu yarın sabah saat onda geri alabilirsiniz" diyordu cenazeci Fay'e. "Ama önce sizinle sakin kafayla bir görüşme yapmamız gerekiyor, böylece sizin de fırsatınız..."

"Merak etmeyin!" dedi Fay.

O sırada cenaze arabası uzaklaştı. Sola, ana caddeye döndü, Adliye binasının parmaklıkları bir an arabanın arkasında görünmez oldu sonra da İskoç Protestan kilisesinin arkasında kayboldu.

Pitts, Laurel'a reverans yapmak için döndü. "Bu bayanı size alıştıra alıştıra geri getireceğim" dedi.

Bayan Adele Laurel'ın kolundaki paltoyu aldı, nedimeler de bavulları toparladılar. Bullockların eski Chrysler'ı bekliyordu.

Mount Salus kasabasına ilk karanlık çökmüştü. Ana caddeden sağa döndüler ve o üç sokağı geçip az ileride durdular.

McKelva'ların evine aşağıdan, yukarıdan, her yerden ışık huzmeleri doluyordu. Tish, sıra sıra park edilmiş arabaların yanından geçip otoparkın yoluna döndüğünde Laurel, fulyaların çiçek açmış olduğunu gördü. Binlerce küçük beyaz trompetten oluşan uzun salkımları yardan aşağı uzanıyordu. Tish hafifçe kornaya dokundu ve ön kapı açıldı, içeri daha da çok ışık boşan-

dı. Işığın içinden, Bayan Tennyson Bullock kuvvetli gövdesiyle çıkıp verandaya geldi.

Laurel arabadan indi, çimenlerden geçip, ön merdivenlerden hızla yukarı çıktı. Tish'in annesi, Bayan Tennyson tiz bir sesle konuşuyordu, "Her şey bir yana, o çok değerli bir insandı!" Laurel'ı kendine çekip sıkıca sarıldı.

Yarım düzine, belki de bir düzine eski aile dostu eve dolmuş, bekliyorlardı. Laurel içeri girerken, her iki taraftaki odalardan çıkıp salona geldiler. Çoğunun yüzünde önceden prova edilmiş gülümsemeler vardı. Hepsi de, her zamanki gibi, "Laurel McKelva" diye sesleniyorlardı ona. Burada, yargıcın kendi evinde, onun kapısının ardında, başına gelenlere şaşırmış gibi görünen kimse yoktu. Laurel, Protestanların bu işi iyi becerdiklerini anımsadı.

Ama bu arada yemek odasından derin bir inleme duyuldu, Binbaşı Bullock misafirleri yarıp, dalgalanarak salona girdi; söyleniyordu, "Bunu kabul edemem diyorum. Hayatında bir gün bile hastalanmamıştı!" Laurel onu karşılamaya gitti, kızarmış yanaklarından öptü.

Oradaki tek erkekti. Nezaketten olsa gerek, bütün nedimeler ve henüz dul kalmamış diğer yaşı geçkin kadınlar kocalarını bu akşam evde bırakıp gelmişlerdi. Bayan Tennyson, Laurel'ı, çantasını ve buruşuk eldivenlerini bırakmış, saçının ayrığını düzeltiyordu. Laurel'ın annesinin en eski arkadaşıydı; Mount Salus'a gelin olarak geldiğinde tanıştığı ilk kişiydi.

O sırada Tish'e yandan bir bakış atarak, "Bay Pitts, Fay'i yakalayabildi mi?" diye sordu.

"Bize onu 'alıştıra alıştıra' geri getirecek." Tish taşı gediğine koymuştu.

"Zavallı küçük kadın. Bu olayı nasıl karşılıyor, Laurel?" diye sordu Binbaşı Bullock.

Biraz durduktan sonra, "Fay hakkında sağlıklı bir değerlen-

dirmede bulunabileceğimi sanmıyorum" diye cevap verebildi Laurel.

"Laurel'ı zorlamayalım" dedi Bayan Adele Courtland.

Bayan Tennyson Laurel'ı yemek odasına götürdü. Nedimeler bir büfe hazırlıyorlardı. Yandaki küçük masanın başında Binbaşı Bullock arkasını dönmüş, içki tepsisindeki şişeler ve bardaklarla hızla bir şeyleri halletmeye çalışıyordu.

Laurel, kendini masadaki eski yerinde oturur buldu, herkes ona hizmet etmeye çalışırken tek oturan oydu. Bayan Tennyson, onun yemesini sağlamak için tam yanına oturmuştu.

"Bütün bu insanlar evimde ne arıyor?"

Bu, Fay'in koridordan gelen sesiydi.

"Kilerinizde üç kulaç derinliğince hamur istifli, buzlarınız da hazır, kutunun içinde" dedi Bayan Tennyson onu karşılamaya giderken. "Bir de gece aç yatmamanız için sofra hazırladık size."

"Davet verdiğimden haberim yoktu" dedi Fay. Yemek odasının kapısına kadar geldi ve içeri baktı.

"Laurel'ın arkadaşlarıyız biz, Fay" diye hatırlatmak istedi Tish. "Buradaki altı kişi, hepimiz onun nedimeleriydik."

"Onun nedimeleri de benim çok işime yarar zaten. Üstelik siz kim oluyorsunuz da benim salonumda evinizdeymiş gibi davranıyorsunuz?" Holü geçti.

"Fay, bunlar, şu anda başkanı olduğum eski Garden Derneği'ne sadık kalan son üyeler" dedi Bayan Tennyson. "Haydi, Laurel'ın annesinin hatırına."

"Becky'nin Garden Derneği'nin benimle ne ilgisi var?" diye haykırdı Fay. Kafasını salondan içeri uzatıp, "Cenaze yarına kadar yapılmayacak" dedi.

"Bu topluluğun yarına kadar sabretmesi çok güçtü" dedi Bayan Tennyson. "Çiçeklerini şimdiden toplayıp getirdiler."

Laurel sandalyesinden kalkıp Bayan Tennyson'ın ve oraya

toplanan diğer bayanların yanına gitti. "Bu insanların hepsi babamın arkadaşları, Fay. Kendisi de olsa, buradaki insanların bizi yalnız bırakmayacağına güvenirdi" dedi. "Ben de güveniyorum."

"Ne olursa olsun haksızlık bu. Benim, kendimden başka güvenecek kimsem yok." Fay'in gözleri kalabalıktaki tek erkeğe takıldı ve suçlamasını ona yöneltti. "Benim tek bir kimsem yok." Ağlamaya başladı ve merdivenlerden yukarı fırladı.

"Zavallı küçük kadın, çok çaresiz" dedi Binbaşı Bullock. "Onunla ilgilenmemiz gerekecek." Etrafına baktı, ön kapının yanında hala bavullar duruyordu. Üç taneydiler; biri Yargıç McKelva'nındı. Binbaşı Bullock onları yüklenip üst kata çıktı. Hiç vakit kaybetmeden, daha büyük bir ağırlık yüklenerek geri döndü. Bir kolunda, askıya asılı koca bir siyah kışlık takım taşıyordu. Merdivenlerden inerken elbise tahmin ettiğinden daha fazla dalgalandı. Diğer elinde bir ayakkabı kutusu, kolunun altında da deri bir kılıf vardı.

"Tennyson beni Pitts'e gönderiyor" dedi. "Bunları da ona götürmemi istiyor."

"Sokağın ortasında, böyle açık vaziyette mi?" diye itiraz etti Bayan Tennyson. "Ama herhalde paketleme zahmetine sokmak istemedin kızı."

"Adamın biri hemen dışarı çıkmak istedi" dedi Binbaşı inatçı bir ifadeyle. Dirseği bükülünce takım yere süründü, pantolonun paçaları katlandı. Bütün o kadınların ortasında bağırmaya başladı, "Ben hala inanamıyorum! Clint'in dönmemek üzere gittiğine ve Pitts'in onu şu an o delikte tuttuğuna inanamıyorum!" diyordu.

"Tamam ben senin yerine inanırım" dedi Bayan Tennyson ona doğru yürürken. Takımı, daha az biçimsiz görünmesi için kurtarıp adamın koluna astı. "Haydi git şimdi söyleneni yap. Bu akşam burada olmak için ısrar ettin!"

Yukarıda, yatak odasının kapısı yavaş da olsa çarpılmıştı. La-

urel o kapının çarpıldığını daha önce hiç duymamıştı. Gidip yanağını Binbaşı Bullock'ın yanağına dayadı, yanağındaki gözyaşlarını ve nefesindeki viski konusunu fark edebiliyordu. Binbaşı kendini ileri attı ve aydınlık evden dışarı çıktı.

"Baba bekle! Arabayı ben kullanayım!" diye seslendi Tish, koşarak.

Böylece insanlar dağıldı. Herkes iyi geceler deyip sabaha dönmeye söz verdi. Laurel onları kapıya kadar geçirdi ve arabaları uzaklaşana kadar arkalarından baktı. Geri dönerken, salondan geçerek arkadaki kütüphaneye girdi. Babasının sandalyesi masasının başında duruyordu.

O sırada, mutfakta tabakların dikkatlice üst üste dizildiğini duydu. Kilerden geçerek oraya yöneldi.

"Benim."

Laurel onun Bayan Adele Courtland olduğunu biliyordu. Yemekleri kaldırmış, bulaşıkları yıkamıştı, hindi tabağını kuruluyordu. Üzerinde, annesinin çok sevdiği "laurel" çiçeği desenleri olan eski bir Haviland işiydi bu tabak.

"Her şey pek yakında yeniden başlayacak, bu mutfak canlanacak" dedi Bayan Adele, af diliyor gibi.

"İyilik yapmamak elinde değil senin. Babam New Orleans'deyken senden böyle bahsederdi" dedi Laurel. "Dr. Courtland de dünyanın en iyi insanı" diye ekledi sonra da.

Bayan Adele başını salladı.

"Babamın başına gelenlerin gözüyle bir ilgisi yoktu, babam görecekti" dedi Laurel. "Dr. Courtland'in babamın gözü üzerine yaptığı tüm hesaplar doğruydu. O her şeyin en doğrusunu yaptı." Bayan Adele başını salladı gene, Laurel, "Bu olanlar annemin başına gelenler gibi değil" dedi ve sustu.

Bayan Adele temiz tabakları mutfak masasından kaldırıp yemek odasındaki yerlerine, porselen dolabındaki rafa koydu. Hindi tabağını çukurunun üzerinde duracak şekilde et suyu ka-

sesinin arkasına koydu. Bardakları yerine dizdi. Şarap bardaklarını da, tamire uğramış cam kapağı hala öylece duran şarap sürahisinin etrafına daire şeklinde dizdi. Ağır büfeyi sarsmamaya dikkat ederek, titrek cam kapağı yavaşça kapattı.

"İnsanlar kendi prensiplerine göre yaşarlar; ben, bir ölçüde de kendi prensiplerine göre öldüklerine inanıyorum, Laurel." Döndüğünde avizenin ışığı üzerine vurdu. Düzgün çizgili zarif yüzü, belki de mutfakta tek başına olduğu süre içinde biraz daha solmuştu. Saçını, Laurel onu birinci sınıf öğretmeni olarak tanıdığından beri, aynı şekilde topluyordu; tepede topuz yapıyordu. Sesi, her zamanki otoritesini koruyabilecek kadar güçlüydü. "Şimdi uyu Laurel. Sabaha gene burada olacağız ve biliyorsun tek gelenler biz olmayacağız. İyi geceler."

Her zamanki gibi mutfak kapısından çıktı ve arkadaki ortak bahçeden geçerek evine girdi. Dışarısı karanlıktı, havada hoş bir koku vardı. Courtland'lerin mutfak lambası yandığında Laurel da arka kapıyı kapattı ve ışıkları söndürmek üzere evi dolaştı. Merdivenlere düşen tek ışık, yatağının yanında duran, eskiden onun için açık tuttukları lambaydı.

Kendi odasına girip üzerindekileri çıkardı, pencereyi açtı, el yordamıyla bulduğu ilk kitabı alıp yatağına girdi ve kitabı açmadan öylece uzandı.

Mount Salus gecesinin sesi artık biraz farklı geliyordu. Tam bilmediği yeni bir otoyoldan, ısrarla pencereye çarpıp duran sinirli bir sineğin vızıltısı gibi trafiğin sesi geliyordu.

Laurel çocukken, bu odada, şu anda yattığı bu yatakta, gözlerini şimdi yaptığı gibi kapattığında, iki sevgili sesin geceye ait ritmi merdivenleri dönerek yukarı çıkardı. Uykuya çok zor dalabilirdi, sırf zevk için uyanık kalmaya çalışırdı. Kendi kitapları onun için önemliydi ama annesinin ve babasının kitapları onların sesleri demekti, onların kitapları bir başkaydı. Gecenin geç saatlerinde, hiç kesintisiz birbirlerine kitap okuyuşları tek soluk

olup Laurel'ı hareketsiz yattığı yerde sarmalardı. Uykuya dalarken o sözler, zengin işlemeli, altın dikişli, kadife bir pelerin gibi üzerini örterdi, aynı masallardaki gibi. Bu sesler onu rüyalara sürüklerdi.

Fay bu gece Hibiscus'ta olduğundan daha uzakta yatıyordu, birbirlerini duyamıyorlardı ama farklı bir yönden daha yakındaydı. Laurel'ın doğduğu yatakta uyuyordu ve annesinin öldüğü yatakta. Laurel'ın bu gece dinlediği, duvar saatinin aşağıdaki salondan gelen vuruşlarıydı. Beklediği asla gelmedi.

2

O kaçınılmaz saat geldiğinde Laurel yatağından kalkıp sabahlığıyla aşağı indi. Parlak ve berrak bir sabahtı, saat yediydi. Sabahın gölgeleri yerlerin cilasına ve masanın üstüne vuruyordu. Ve işte Missouri şapkası ve paltosuyla mutfağın ortasında duruyordu.

"Duyduklarıma inanmam mı gerekiyor?" diye sordu Missouri.

Laurel yanına gitti ve ona sarıldı.

Missouri şapkasını ve paltosunu çıkardı, omuz çantasıyla birlikte askıya astı. Ellerini yıkadı ve temiz bir önlük çıkardı. Laurel'ın annesinin Mount Salus'ta geçirdiği yıllar boyunca da her güne böyle başlamıştı.

"Şey, ben buradayım, sen buradasın" dedi Missouri. Rahatlatıcı sözler söylemeye çalışmak çok ağır geliyordu. Bir an tereddüt ettikten sonra, "O her zaman Bayan Fay'in kahvaltısını yatakta yapmasını isterdi" diye devam etti.

O zaman onu uyandırmak da sana düşüyor" dedi Laurel. "Kahvaltıyı yukarı çıkardığın zaman uyandırırsın. Bir sakıncası var mı?"

"Baban için yap bunu" dedi Missouri. İfadesi yumuşadı. "Birisini şımartmaktan çok büyük zevk duyardı."

Az sonra, tam Missouri kahvaltı tepsisini yukarı çıkarırken, arka kapıdan Bayan Adele Courtland geldi. En iyi giysilerini giymişti, tabii ki bugün okula, çocuklarına gitmemeyi önceden planlamıştı. Laurel'a iki demet fulya verdi, o boyun büken, kare çiçekli gri beyaz olanlardan.

"Benimkileri kimin verdiğini biliyorsun; onunkiler de dışarıda, çiçek verdiler. Gümüş Çanlar." Bayan Adele, Laurel'ın dalgınlığını dağıtmak için, "Bunları koyacak bir yer kaldı mı?" diye sordu.

Yemek odasından geçerek salona geldiler. Bütün ev çiçeklerle doluydu; Laurel onları daha bu sabah görüyordu. Mount Salus ağaçlarının bahar dalları, iplik iplik sarı yaseminler, buket buket nergisler, hepsi de etraftaki evlerden vazolarıyla, sürahileriyle birlikte gelmişlerdi.

"Babanın masası..?"

"Bayan Laurel, Bayan Fay'e seslenip duruyorum ama kahvaltıya kalkmıyor!" diye merdivenlerden seslendi Missouri.

"Günün başladı Laurel" dedi Bayan Adele. "Ben burada durup kapılara bakarım."

Laurel yukarı çıktı, kapıyı vurdu ve büyük yatak odasının kapısını açtı. Annesinin iki pencere arasında duran yazı masasının yerine karşısına yatak çıktı. Pembe bir ışığın içinde yüzüyordu sanki. Şömine rafı kadar yükseğe uzanan maun yatak başı baştan aşağı kayısı rengi saten kumaşlarla kaplanmıştı. Ayak ucuna da kayısı rengi danteller atılmıştı. Aynı kumaşlar pencereleri de her taraftan boğuyordu. Fay yatağın ortasında, kat kat örtülerin altında uyuyordu; gevşekçe yumruk yaptığı elleri başının üstünde duruyordu. Laurel onun yüzünü göremiyordu, sadece ensesi görünüyordu; insanın en hassas bölgesi. Bir insanı uykusunda izlerseniz, ona haksızlık ettiğinizi düşünmeden edemezsiniz, diye aklından geçirdi Laurel. Sonra, şöminenin rafına süs gibi yerleştirilmiş yeni yeşil ayakkabıları gördü.

"Fay!" diye bağırdı.

Fay hiç tepki vermedi.

"Fay, sabah oldu."

"Sen git geri, yat."

"Ben Laurel. Saat ona geliyor. Aşağıda seni soran ziyaretçiler olacak."

Fay kollarından güç alarak doğruldu, başını çevirip bağırdı, "Dul kalan benim, ben aşağı inene kadar bir zahmet beklesinler."

Missouri kahvaltıyı getirirken, "Güzel bir kahvaltı sana çok iyi gelir" dedi ve Laurel'i dışarı çıkardı.

Laurel banyo yapıp giyindi. Tam saçına tokalarını takmaya çalışırken aşağıdaki holden küçük bir fırtına yanına gelip elini sıktı. Bir ses, bütün diğerlerinden baskın çıkıyordu: Bayan Tennyson gelmiş, işlere el koymuştu.

Merdivenlerden inerken, yaşlı bir kadın sesi, "Demek bu sefer de seni eve getirme sırası Clint'deymiş" dedi. Laurel'ın ilk anda bu kadın hakkında anımsayabildiği tek şey, çocukların onun bahçe parmaklıklarından içeri kaçırdıkları topların asla geri gelmediğiydi.

Bayan Tennyson Laurel'ı merdivenlerin başında karşılayarak, "Evet, kız çocukların oldukları yerde kalıp biz yaşlıları daha iyi gözetmeleri gerekli" dedi ve göğsüne bastırarak sarıldı ona. "Canım, baban geldi."

Bayan Tennyson gelenleri salona aldı. Her yer loştu. Alt kattaki bütün yüksek pencerelerin perdeleri çekilmişti. Salonda gündüz gözü gaz lambaları yanıyordu. Laurel içeri girdiğinde mobilyaların düzeninde bir tuhaflık sezdi. Salona girmesiyle birlikte içerdekilerin bir kısmı ayağa kalktı ve bir geçit oluşturdu. Salon ve kütüphane arasındaki katlanır kapılar tamamen açılmış, tabut da bu boşluğa yerleştirilmişti. Tabut, üzerine eski, solmuş kadife bir örtü örtülmüş bir platformun üzerinde duruyordu; örtü tekerleklerin ancak yarısını kapatıyordu. Laurel'ın gözlerinin önünde arka taraf çiçekçiden gelen otlarla süsleniyordu. Sonra yeşilliklerin arkasından bir adam çıkarak resmen kare suratını ve bu karenin ortasına toplanmış küçük yüz hatlarını gösterdi; Laurel'ın annesi bu tip yüzlere "vaftiz yüzü" derdi.

"Bayan Laurel, ben yine Pitts. Sevgili annenizi çok net anımsıyorum" dedi. "Ve inanıyorum ki, babanızdan da bir o kadar memnun kalacaksınız." Elini uzattı ve kapağı açtı.

Yargıç McKelva kışlık takımıyla yatıyordu. Her tarafına mücevher kutusu gibi parlak saten kumaşlar örtmüşlerdi. Kumaşın rengi yukarıda yatak odasının pencerelerini örtüp yatağın kenarlarından taşan aynı ılık, aptal pembeydi. Uzun, ağır yanaklarının bir deniz kabuğu ya da bir inci gibi parlaması için pembeleri yansıtmasına dikkat edilmişti. Gözlerinin altındaki koyu izler, insan doğasındaki hataların kanıtları yok edilmek istenmiş gibi özenle silinmişti. Yaşlı ve ciddi görüntüsüne dair sadece burun deliklerinin siyahlığı ve ağzının kenarındaki kırışıklıklar bırakılmıştı. Yargıcı yastıklarla desteklenmiş bir durumda insanlara göstermek üzere kapağın sadece yarısı açılıyordu; belden aşağısı tüm gözlerden uzak tutuluyordu.

"Kapağı kapatmalısınız" dedi Laurel, Pitts'e sessizce.

"Memnun kalmadınız mı?" Ama yüzü, daha önce kimseyi memnuniyetsiz bırakmadığını söylüyordu.

"Ah, bak" dedi Bayan Tennyson, Laurel'ın yanına gelerek. "Ah, bak."

"Açık durmasını istemiyorum, lütfen" dedi Laurel, Pitts'e. Bayan Tennyson'ın eline dokundu. "Ama babam buna asla izin vermezdi; annem öldüğünde onu korumuştu şeyden..."

"Annen farklıydı" dedi Bayan Tennyson kesin bir tavırla.

"Onun vasiyetine saygı gösteriyordu" dedi Laurel. "Onun, insanların gözü önünde yatmasına izin vermemek..."

"Ve ben de bu yüzden onu asla affetmedim. Kimse Becky'ye doğru düzgün hoşça kal diyemedi" diyordu Bayan Tennyson. "Tatlım, baban bir Mount Salus adamı. O bir McKelva. Herkesin bildiği, tanıdığı bir şahsiyet. Topluluğu bundan mahrum bırakamazsın, değil mi? Ah, ne kadar hoş görünüyor."

"Onların gözlerinden uzak olmasını rica ediyorum" dedi Laurel.

"Tabutun açık durması Bayan McKelva'nın arzusu" dedi Bay Pitts.

"Gördün mü, Fay'i bundan mahrum bırakamazsın" dedi Bayan Tennyson. "Bu da böylece çözüldü." Kollarını açarak odadakileri davet etti.

Laurel, gelenleri karşılamak üzere tabutun başında yerini aldı. Önce ona sarılıyor, sonra başlarını eğip babasına bakıyorlardı. Nedimeler, kocaları ve kalabalığın içindeki diğer pek çok kişiyle birinci sınıftan liseden mezun olana kadar birlikte okumuştu; hala eskisi gibi dimdik ve güvenilir görünüyorlardı. Babasının tanıdıkları da öyle. Hukukçular Birliği'nden gelenler, kilisenin ileri gelenleri, Avcılık ve Balıkçılık Kulübü'nden yakın arkadaşları; her biri kendi yakınlarının etrafında dolaşıyor olsalar da, sanki hepsi kenetlenerek ortadaki tabutun etrafında bir halka oluşturmuş gibiydiler.

Protestan Kilisesi'nin papazının karısı insanları dirsekleriyle iterek kendine yer açarken, "Onu görebilir miyim?" diye sordu sağa sola, sanki Yargıç McKelva'nın bedeni yeni doğmuş bir bebekti. Bir an onun orada yatışına baktı. "Virginia'dan getirdiğim jambonu kimin için sakladığımı görmeyi bekliyordum" dedi Laurel'a dönüp onu belinden sıkarak. "Onu nasıl pişirip, herkesin yiyebileceği hale getireceğimi ilk gösteren senin annendi. Bunun yeri sizin mutfağınız." Tekrar başını eğerek tabuta baktı. "Korkarım kocam biraz geç kalacak. Biliyorsun haftanın her günü böyle insanlar ölmez. Şimdi evde sabahlığıyla oturmuş, bu nasıl adalet, diye saçını başını yoluyor."

"Hayret, işte Dot geldi" dedi Bayan Adele, ön kapıya işaret ederek.

Kasabadaki herkes tarafından kısaca Dot diye tanınırdı. Ayağında topuklu ayakkabılarla, o yirmilik, rahat, azimli yürüyüşüyle girdi içeri.

Gırtlaktan çıkardığı bariton sesiyle, "Kendimi tutamadım" dedi tabuta yaklaşırken.

Yetmişlerinde olmalıydı. Seneler boyunca Yargıç McKel-

va'nın özel sekreterliğini yapmıştı. Yargıç emekli olduğunda kalbi kırılmıştı. Tabii ki ona bir başka iş bulunmuş, kolayca geçiş yaptırılmıştı ama o yargıcı hiç affetmemişti.

"Onunla ilk çalışmaya başladığımda" dedi, bir yandan da yargıca bakıyordu, "Jackson'dan bir takım Mah Johng almak için maaşımdan tam otuz beş dolar harcamıştım. İndirime girmişti, aslında yüz dolardı. Bugüne kadar hala tam ne yaptığımı anlayabilmiş değilim. Ama, 'neden ki, Dot', demişti bu tatlı adam, 'Kendine bir hediye almanda bu kadar ciddi bir sorun görmüyorum ben. Güle güle kullan. Her şeyi kafana bu kadar kakma. Kulaklarımı rahatsız ediyorsun', deyip dururdu. Onun öğüt veren kibar sözlerini asla unutmayacağım."

"Mah Johng!" diye nefes nefese atıldı Bayan Tennyson Bullock. "Harika bir günün sabahı, ben bunu unutmuşum."

Dot ona sitemli bir bakış fırlattı, sanki Yargıç McKelva'yı unuttuğunu söylemişti, "Tennyson" dedi, tabutun diğer tarafına doğru seslenerek, "seninle bir daha konuşmayacağım."

Havanın ılıklığına ve artık kapıları da kapalı olan odada konuşup nefes alan onca insana rağmen, birisi şömineyi yakmıştı.

"Evet, ateş gerekli gibiydi" dedi Binbaşı Bullock. Laurel'ın yanına geldi ve yüzünü onunkine, kendi yüzü uyuşukmuş gibi sertçe sürttü. Nefesinde Noel sabahı kokusu vardı; viski kokusu. "Koca Mississippi Hukukçular Birliği'ndeki en tarafsız, en adil insan" dedi. Yargıç McKelva'nın yüzüyle karşı karşıya gelmek istemediğinden bakışlarını dolaştırıyor gibiydi, sadece yargıcın kumaşların içine sırt çantası gibi yerleştirilmiş olan eline bakıyordu. "O zavallı küçük kadın ne zaman aşağı teşrif edecek?"

"Biraz zamana ihtiyacı var" dedi Bayan Tennyson. Söyledikleri her zaman sorunlara noktayı koyuyordu. Sesi, tüm tınısını kararlılıktan alıyordu.

3

"Şimdi bunlar da nereden çıkmış olabilir ki?" dedi yaşlı Bayan Pease, ön taraftaki pencerelerin perdelerini aralayarak.

"Polly" diye uyardı Bayan Adele.

Aynı oranda iki şişman kadın ve bir adam Bayan Adele'in yanından geçerek salona girerken herkes döndü, oturmakta olanlar da ayağa kalktı.

"Burası olması lazım diyorum, çünkü bu ev tam büyük bir cenaze evi gibi görünüyor" dedi yaşlı şişman kadın. "Wanda Fay nerede? Onu göremiyorum."

Biri genç, biri yaşlı olan iki kadın, bu konuşma sırasında tabuta doğru yürüdüler, yanından geçerken de içine baktılar. Laurel, yabancılardan birinin diğerine onu tanıttığını duydu.

"Anne, bu Yargıç ve Becky'nin kızı" dedi genç kadın.

"Becky'ye benziyor o zaman" dedi Anne, bir yandan da Yargıç McKelva'nın pipo içme koltuğuna oturdu, o sırada tabuta en yakın duran koltuk oydu. "Ona benzemiyorsun" dedi Laurel'a. "Koca bir tabut yaptırmaya gücü yetmiş küçük kızıma bakıyorum. Kıskandırdı beni." Yanındaki adama döndü. "Bubba, bu Yargıç ve Becky'nin kızı."

Adam onun elini sıkabilecek kadar yakında durmasına rağmen sadece dirseğini kırıp el salladı ve "Selam" dedi. Üzerinde bir rüzgarlık vardı.

"Ben Chisom, Texas'ın Madrid kasabasındanım. Wanda Fay'in annesiyim" dedi şişman kadın Laurel'a. "Bunlar da çocuklarımdan bazıları: Sis, Madrid, Texas'lı, bu da Bubba, Mad-

rid, Texas'lı. Buraya gelmek istememiş olan bir iki tanemiz daha var."

"Eh, siz yeni habersiniz" dedi Bayan Tennyson, sanki başka hiçbir önemleri yokmuş gibi.

Binbaşı Bullock onları selamlamak için yanlarına gitti. "Ben Binbaşı Bullock!"

"Eğer buraya gelmemiz ne kadar sürdü diye merak ediyorsanız, Madrid'den buraya sekiz saatte geldik" dedi üzerinde rüzgarlık olan adam. Madrid'i, kendi şiveleriyle "Mildred" der gibi telaffuz ediyorlardı. "Vicksburg'daki nehri geçtik ve geri dönmemiz için yine aynı yollardan geçmemiz gerekecek. Bütün çocuklar doluşup gelmek istediler ama anneleri, yabancı bir yerde ne mikrobu kapacakları hiç belli olmaz, dedi. Haklı da. Ben de onları römorkun içinde bıraktım. Hiçbirini getirmedim, sadece bir tanesini getirdim. Wendell nerede?"

"Sanırım evin içinde dolaşıyor" dedi genç kadın. Şişman değil, hamileydi.

"Sis neredeyse bütün kümesini getirdi. Sis," dedi adam. "Bu, onun ilk karısının kızı."

"Onun kim olduğunu biliyordum, tanıştırmanıza gerek yoktu. Sizi şimdiden tanımış gibiyim" dedi Sis Laurel'a.

Ve ilginç bir şekilde bunu Laurel da hissetti. Fay onların varlığından bile söz etmemişti ama o sanki hepsini önceden görmüş gibiydi.

"Benimkilere ön bahçede oynamalarını ve bizim dışarı çıkmamızı beklemelerini söyledim" dedi Sis. "Hoşlarına gitti sanki."

Yaşlı Bayan Pease çoktan perdelerin yanına gidip durmuştu, aralarından dışarı bakarken de ayağını ovuşturuyordu.

Binbaşı Bullock'un yüzüne pek memnun bir ifade geldi. "Ben hiç tereddüt etmedim, anladım" dedi. "Gelmekten çok mutlu oldular." Salon tarafına umutlu bir bakış attı.

"Sadece bizi uyarmayı unuttunuz" dedi Bayan Tennyson.

Laurel parmağının üzerinde bir başka parmağın dolaşıp yüzüğünün altını çizdiğini hissetti. "Senin de mi kocanla şansın kötü gitti?" diye sordu Bayan Chisom.

"Evlendikten bir yıl sonra" dedi yaşlı Bayan Pease. "Gitti. Savaş. ABD Deniz Kuvvetleri. Vücudu asla bulunamadı."

"Aldatıldın" dedi Bayan Chisom, üzerine basarak.

Laurel parmağını kurtarmaya çalıştı. Bayan Chisom parmağını bırakıp, onu utandırmak ister gibi belinden dürttü. "O zaman senin baban, annen, kardeşlerin, kocan, çoluğun, çocuğun, hiçbir şeyin yok. Sesini duyacak tek bir Allahın kulu yok" deyiverdi.

Mount Salus'un Belediye Başkanı Laurel'ın yanına gelip omzunu sıvazlayarak, "Ne demek istiyorsunuz, o şu anda burada en eski arkadaşları arasında" dedi. "Sonra bakın, banka kapalı, Meydan'ın büyük bir bölümü cenaze süresince kapalı kalacak, resmi daireler kapalı. Adliye binası ön taraftaki bayrağını yarıya indirdi, okullar erken kapanıyor. Bu kadının kimi var, kimi yok diye soran herkesi tatmin etmesi gerekir tüm bunların!"

"Arkadaşlar bugün var, yarın yok" dedi Bayan Chisom, Laurel ve belediye başkanına. "Akraban gibi olmaz. İnşallah, hepsi gidene kadar yaşatmaz Allah beni. Bir dahaki sefere de beni alsa daha memnun olurum. İyi fikir, değil mi, çocuklar?"

O yanıt beklerken, küçük bir çocuk koşturarak içeri girdi. Kimsenin suratına bakmıyordu. Üzerinde kovboy giysileri ve şapka vardı, belinde de iki tane tabanca kılıfı. Nereye gitmekte olduğunu fark edince durdu.

"Wendell, eğer biraz daha ileri gideceksen şapkanı çıkarıyorsun" dedi Sis.

Çocuk başını açtı, tabuta doğru ilerledi ve Laurel'ın yanında parmaklarının ucunda durdu. Ağzı açıldı. Yedi yaşlarındaydı. Açık renkli ve zayıfçaydı. Bakmakta olduğu yırtıcı yüz ve ona çok yakın tuttuğu kendi yüzü aynı derecede korunmasızdı.

"Neden böyle giyinmiş ki?" diye sordu çocuk.

"Eğer eve girersen soru sormayacağına söz veren kimdi?" dedi Sis.

"Evet, ben ve takımım, ne kadar dip dibe olursak o kadar iyi olduğunu düşünürüz" dedi Bayan Chisom. "Bubba evlendiğinde römorkunu direk benim bahçeme çekti, Irma da çamaşır ipini canı istediği kadar uzatabilir. Bu Sis evlendi ve başka yere taşınmayı denemedi bile, Duffy de içeri sokuluverdi."

"Adı ne?" diye sordu Wendell.

"Wendell, koş, merdivenlerden çık, bak bakalım Wanda Fay teyzeni bulabilecek misin. Aşağı inip onu kimlerin beklediğine bakmasını söyle" dedi Bubba.

"İstemiyorum" dedi Wendell.

"Neden korkuyorsun? Yukarıda ısırmayacaklar seni. Hadi git söyle ona" dedi babası.

"İstemiyorum."

"Eğer bizi görmek istiyorsa acele etse iyi olur" dedi Bubba. "Çünkü birazdan toparlanıp Madrid'e doğru yola koyulmamız gerekecek."

"Bekleyin biraz" dedi Binbaşı Bullock. "Cenaze sahiplerindensiniz siz."

"Ne dedi sana, baba?" diye bağırdı Wendell.

Odadakilere dönerek, "Doğrusu bu" dedi Binbaşı Bullock.

"Söyle, çabuk gelsin" dedi Bubba Wendell'e. "Koş!"

"Burada kalmak istiyorum" dedi Wendell.

"Affedersiniz, ilk kez bir cenazede bulunuyor da" dedi Sis, Laurel'a.

"Gel sana yargıcı göstereyim" dedi Bayan Chisom Bubba'ya, gönlünü almak ister gibi bir ifadeyle.

"Daha şimdi gördüm" dedi Bubba. "Yetmiş birine gelmiş bir adam için genç göründüğünü düşünmeden edemedim."

"Doğru. Hiç harcanmamış. Seninle gurur duyuyorum Wanda

Fay" dedi Bayan Chisom tavana bakarak. "Baban harcanmıştı ve bunu saklamaya kimsenin gücü yetmemişti." Laurel'a döndü. "Sanırım musluk suyu içip de bu kadar uzun yaşayan başka kimse olmamıştır. Musluk suyu. Bay Chisom'ın boğazından bir o geçerdi! Şikayet etsin diye beklerdim ama ağzını açmazdı. Kanserdi ama asla sızlanmazdı, en azından bana yapmazdı. İkimiz de Mississippi'nin eskisiyiz de ondan!"

Kafasındaki tüylü İskoç beresiyle, elma yanaklı bir kadın odanın diğer tarafından Laurel'a gülümseyip, konuşuyordu: "Hatırlıyorum, ah, bu sevgili evde, misafirperver insanların arasında daha önce kim bilir kaç Noel geçirdim!"

Bu kadının aklı yerinde değildi ama gene de o bile Yargıç McKelva'nın cenazesini görmekten mahrum bırakılmıyordu. Aşınmış topuklarıyla yürüyerek gelirken Laurel onu terzi kadın olarak bilirdi. İnsanların evine gelir, bütün günü üst katta dikiş makinesinin başında, konuşarak, dinleyerek, her şeyi yamuk yumuk dikerek geçirirdi. Bayan Verna Longmeier.

"Şu iki salon arasındaki kapıları ardına kadar açarlardı ve müzik başlardı! Ve sonra..." Bayan Verna kulacını gösterir gibi kollarını iki yana açtı, "Sonra Clinton ve ben, ikimiz dansı başlatırdık."

Mount Salus'ta kimse Bayan Verna Longmeier'e karşı çıkmayı denememişti. Ona yamuk yapılmış bir dikiş gösterildiğinde, "Bırakalım, ilk taşı günahsız olan kimse o atsın" demesi normal karşılanırdı.

"Ah, ben kendime bu soylu Romalıyı örnek aldım" diye bir çıkış yaptı Belediye Başkanı elini tabuta uzatarak. "Ve ben daha yüksek bir mevkiye gelince..." Hukukçular Birliği'nin diğer üyelerine katılmak için bir iki uzun adım attı. Laurel, hepsinin bir jüri grubu gibi az çok bir arada, yemek odasından alınmış bir sıra sandalyede oturmakta olduklarını gördü.

Bayan Thelma Frierson yeri gıcırdatarak tabutun yanına ge-

lip durdu. Yıllarca, Adliye binasındaki penceresini balık tutma ve avlanma belgeleriyle doldurmuştu. "Hepsinin ötesinde, harika bir espri anlayışı vardı" diyerek omuzlarını sarkıttı.

"Hepsinin ötesinde, babam bunların komik olmadığını biliyordu" dedi Laurel kibarca.

"Eğer neyin komik olduğunu biliyorsa" dedi yaşlı Bayan Chisom. "En baştan hastaneye gitmek istemiş olması çok kötü."

"Söylüyorum, hastanelerde olup bitenlerden söz etmek bile gereksiz" dedi Sis. "Irma diyor ki, Armarillo'daki doğumevini görenin tüyleri diken diken oluyormuş."

"Doktorlar hiçbir şeyden anlamazlar, ancak para almayı bilirler" dedi Bubba.

"Ve bir Allahın anı olsun güvenip de arkama almayacağım kimlerdir biliyor musun? Hemşireler!" diye bağırdı Bayan Chisom.

Laurel, eski misyoner McKelvalar tarafından eve getirilmiş, duvar saatinin çevresindeki değişmez yerlerinde duran Çin baskılarına doğru baktı. Saatin durmuş olduğunu gördü; babası bu görevi en son yerine getirdiğinden beri saatin kurulmamış olduğunu düşündü. Saatin kolları, sabit şekilde üçü gösteriyordu, Çin baskılarındaki zaman kadar hareketsizdi. Gidip, babasının koyduğu yerden saatin kurgu anahtarını almak (kağıt kaplı duvara hafif yamukça çaktığı küçük bir çiviye asardı onu) saati kurup doğru zamana getirmek istedi. Ama, babasının yanında geçirdiği hiçbir anı harcayamazdı. Laurel'a öyle geldi ki, sanki babası üzerindeki kapağı yattığı yerde kendi kollarıyla orada tutmaya çabalıyordu, aynen hastanede yattığı sırada yaşamını sürdürmeye çabalarken saatleri ve dakikaları saydığı gibi. Babasının yatağının yanına oturur gibi tabutun yanında durdu, onunla birlikte bekliyordu. Saatin tik-takı duyulmuyordu, Laurel onun yerine ateşin hışırtı ve çıtırtılarını dinliyordu.

"Clint'le birlikte köpeklerimizi alır giderdik, delikanlılar gi-

bi bütün gün ormanda dolaşırdık; 'Dünyanın Çatısı' dedikleri yeri biliyor musunuz? Mezar gibi kazılı çukurlar vardır orada. Yıllarca onun doktorluğunu yaptım, kahretsin, aynı yaştayız ama şu ana kadar hiçbir şey onun ayağını hatırlatmamıştı bana. Bir seferinde bir asma dalında sallanıyordu, çok yükseğe çıkıyordu, çok hızlı sallanıyordu, yere inerken çıplak ayakla bir parça tenekeye bastı. Bir kilometre kadar eve yürüse kan kaybından gidiverirdi! Herhalde, o ana kadar sahip olduğumu bilmediğim bir kuvvetle Clint'i kasabaya kadar sırtımda taşımıştım. Bilirsiniz, Clint size, onu asla öldüremeyeceğiniz, hatta hiçbir şeyin onu öldüremeyeceği hissini verir. Ama sanırım, esasında biraz narin bir adamdı" diye konuşmaya başladı Dr. Woodson.

Odada hafif bir gülüşme oldu ve hemen kesildi.

"Bu mu, Sis teyze?" diye sordu Wendell Chisom. "Cenaze başladı mı?"

"Ben sana başladığında söyleyeceğim" dedi Sis.

"Onu getirdikten sonra, hareketsiz yere düştü. Geldiğimiz yerde artık evler görünmeye başlamıştı. Hani şu anda Arabanı Kendin Yıka Servisi'nin olduğu yer. Sanırım o sefer hayatını kurtarmış olmaktan ben sorumluyum!"

"Babam gerçekten narin yapılıydı" dedi Laurel.

"Benim bütün rahatsızlıklarıma bakıp, onun beni gömeceğini sanırdınız" diye devam etti.

"Sebebini sormak sana bana düşmez" dedi Bayan Chisom. "Benim en büyük oğlum Roscoe ile büyükbabam arasındaki seçim gibi bu da. Texas'taki kimse, Allah Roscoe'yu aldığında ne demek istediğini anlayamadı."

"Roscoe'ya ne oldu büyükanne?" diye sordu Wendell, tabutu bırakıp kadının kucağına çıkarak.

"Bunu daha önce anlattım oğlum. Kapıları pencereleri kapatıp ocağın ve fırının gazını sonuna kadar açtı" dedi anlayışlı bir tavırla. "İtfaiye dışarı çıkardı onu, Vaftiz Hastanesine koşturdu-

lar, her türlü yolu denediler ama Roscoe'nun önüne geçemediler. O çoktan cennete gitmişti."

"İtfaiye arabalarını mı geçti büyükanne? Sen orada mıydın?" diye bağırdı Wendell. "Sen gördün mü onları geçtiğini?"

"Ben onun annesiyim. Annesi olarak da oturup, görüntüsüne zarar verecek daha ciddi bir şey yapmadığı için şükredebilirim. Her şeyden çok, kendi hakkında atılıp tutulmasından nefret ederdi. Tabutunda kız gibi güzeldi. Yatağa uzandı, başını yastığa koydu ve soluğunun kesilmesini bekledi. Bunu senin de denediğini duymuyor muyum, Wendell" dedi Bayan Chisom.

Wendell dönüp Yargıç McKelva'ya baktı.

"Roscoe, Orange'daki arkadaşlarına aklındakileri söylemiş. Bütün olay bittikten sonra bana mektup yazıp anlattılar; ağlayarak onları aramış, onlar da Roscoe'yla birlikte ağlamışlar. 'Birlikte mi ağladınız?' diye cevap yazdım. 'Neden biriniz annesine haber veremediniz?' diye sordum. Bu yaptıklarını kabullenemiyorum. Yazdığım kartta dedim ki, 'Otobüs bileti alacak param vardı. O kadar fakir değilim. Madrid'den Orange'a, oradan da geri dönecek bileti alabilirdim." İki ayağını birden yere vuruyordu.

"Böyle daha mutlu, anne" dedi Sis. "Şu ötede yatan Yargıç McKelva gibi daha mutlu. Benim söylediğimi söyle sen de kendine."

"Onlara bir kart daha atıp, eğer o kadar çok biliyorlarsa, en azından oğlumu bu kadar korkutan şeyin ne olduğunu söylemelerini istedim, sonunda da Roscoe'nun benim bilmemi istemediğini söyleyebildiler" dedi Bayan Chisom, yüzünü bir an için bir masumluk ifadesi aldı. Devam etti, "Bay Chisom gittiğinde Roscoe benim en büyük dayanağım olmuştu. Dediler ki, 'kendini hazırla Bayan Chisom' Bay Chisom'ın durumu hiç iyiye gitmeyecek, gittikçe kötüleşecek.' Tahminleri doğruydu o zaman, doktorların tahmini doğruydu. Çok hızlı çöktü, biz de onu Mississippi'ye gömdük, Bigbee'ye. Tam orada Roscoe'yu ya-

nıma çağırdım." Weldell'i kendine çekmişti. "Roscoe, artık evin direği sensin' dedim. 'Chisom ailesinin reisi sensin.' Çok mutlu olmuştu."

Wendell ağlamaya başladı. Laurel o anda onu korumak için kucaklamak, kollarını sarmak istedi. Sanki Fay'in genç, belli bir amaçtan, kindarlıktan uzak, insanı yanıltmayan bir modeliydi. Babasının kaymakta olan görme duyusu da, Fay'i ilk bakışta aynen böyle algılamış olmalıydı.

O anda Wendell Bayan Chisom'dan kendini kurtardı ve hızla koridordan ileri koştu. Bayan Adele'in o sırada içeri almakta olduğu bir adamın dizlerine sarıldı.

"Chisom Büyükbaba! Gözlerime inanamıyorum! Büyükbabam bu!" diye bağırdı Sis.

Yaşlı adam, yanında Wendell'le salona girdi, kalabalığın arasından geçti, bir elinde sararmış bir kutu, diğerinde de bir kese kağıdı vardı. Eski siyah şapkasına Wendell el koymuştu. Laurel'a yaklaştı ve "Genç bayan, size Bigbee yemişleri getirdim. Buradakilerin bizim oradaki gibi işlenmeyeceğini düşündüm. Bunlar geçen yıldan" dedi. Bu sabah saat üçte otobüsü yakalayabilmek için gece uyumadığını ve kavşağa yürüyerek gittiğini, fıstıkları da uyumamak için yolda soyduğunu açıklaması bitene kadar elindekileri hiçbir yere bırakmadı. "Mount Salus'a girdikten sonra kayboldum" dedi kutuyu Laurel'a vererek. Kese kağıdını uzatırken de "Bunlar yemişler, siz kabukları atabilirsiniz benim yerime" diye ekledi. "Onları otobüsün güzel sıcak koltuğunda, bir sonraki yolcuya bırakmak istemedim." Tabuta yönelmeden önce dikkatlice ellerini silkeledi.

"Sence kim bu, büyükbaba?" diye sordu Wendell.

"Bu Bay McKelva. Herhalde ayakta kalabilmek için dayanabildiği kadar dayanmıştır" dedi Bay Chisom. "Evden bu kadar uzağa gitmiş olması ne kadar üzücü."

"Sırf meraktan soruyorum, sence kime benziyor?" diye sordu Bayan Chisom, adam bakışlarını yere indirirken.

Yaşlı adam bir an düşündü. "Hiç kimseye" dedi.

"Clint, insanları makaraya sarmanın fazla iyi bir espri olduğunu düşünürdü" dendiğini duydu Laurel, bir yığın başka lafın ardından.

Hukukçular Birliği üyelerinin çoğunun bir araya gelip yeşilliklerin arkasına geçmiş olduğunu gördü. Babasının kütüphanesine geçmişler, orada kendi aralarında konuşuyorlardı. Ara sıra bir kahkaha duyuluyordu. Puro kokusu geliyordu. Binbaşı Bullock dışında hepsi oradaydı.

"Ateşim ne durumda?" diye seslendi Binbaşı Bullock. "Birisi ateşle ilgilensin!" diye seslendi mutfağa doğru. "Böyle önemli bir zaman ateşsiz olmaz, değil mi?" Kendisi ise bir yandan gözlerini salonun kapısından ayırmıyor, her geleni görebilmek için merakla bakıyordu.

Yaşlı Bayan Pease salonun perdelerinin arasından ön taraftaki patikaya bakarak kendini rahat ettiriyordu. "İşte Tommy geliyor" dedi o sırada. Texaslı çocukları eve çok yaklaştıkları için kovalamak isterken, sanki Tommy'yi kovalıyormuş izlenimi vermiş olabilirdi.

Sözü geçen kişi topukları üzerinde yaylanarak ve bastonunu sağa sola bir lort edasıyla savurarak, Bayan Adele'in de yardımını almadan odaya girdi. Tom Farris'ti bu, Mount Salus'un körü. Tabuta gideceğine piyanoya gitti ve bastonunu boş piyano sandalyesine vurdu.

"Çok mutlu" dedi Bayan Tennyson hoşgörülü bir ifadeyle.

Adam oturdu, çok temiz, iri yarı bir adamdı, gözleri heykel gibi açık ve yusyuvarlaktı. Düğmeleri doğru iliklenmemişti. Laurel, onun yıllar önce bir kez piyanoyu akort etmek dışında hiç bu eve gelmemiş olduğunu düşündü. Şimdi de aynı sandalyede oturuyordu.

Tabutun yanında Binbaşı Bullock "Ve o giydiği alçakgönüllülük cüppesinin altında korkusuz bir adam vardı! Korkusuz bir

adam!" diye patlayarak konuşmaya başladı. "Hatırlıyor musunuz, hepiniz, Clint McKelva nasıl da kalkıp Beyaz Kukuletalılara karşı koymuştu?" O ileri geri sallanıp, bütün odayı, hatta bütün evi sesiyle doldurucasına bağırırken, yerdeki döşemeler acı içinde gıcırdadı. "Clint o adamı kasti cinayetten mahkum ettiğinde Beyaz Maskeliler deliklerinden, köşelerinden, yarıklarından fırlayıp kasabaya gelerek onu hapisten çıkaracaklarını duyurmuşlardı! Clint de bunu duyar duymaz kendi sözlerini yollamıştı onlara: Hapishanemizi ve mahkeme binamızı Mount Salus'un gönüllüleriyle çınlatacaktı, silahlarımızla hazır bekliyor olacaktık. Beyaz Kukuletalılar geldi de, söylediklerinden biraz daha erken, biz oraya varmadan az önce geldiler. Ama Clint, tek başına Clint, Adliye binasının ön merdivenlerine çıktı ve onlara dedi ki, Haydi girin içeri! Hapishane yukarıda, ikinci katta!"

"Bunun babam olduğunu hiç sanmıyorum" dedi Laurel alçak sesle, o sırada yanına gelen Tish'e.

Binbaşı Bullock kendini durduramıyordu. "Gelin içeri, dedi. Ama erkekseniz, girmeden önce o lanet olasıca beyaz kukuletalarınızı çıkarın da bana kim olduğunuzu gösterin!"

"Tiyatro dediği şeyle hiç işi olmazdı" dedi Laurel. "Mahkemede ya da herhangi başka bir yerde, gösteriye hiç sabrı yoktu."

"Dedi ki, deliklerinize geri dönün sıçanlar! Ve silahlıydılar!" diye bağırdı Binbaşı Bullock elindeki hayali silahı kaldırarak.

"Babamı kendi olmak istediği kişiliğe sokmaya çalışıyor" dedi Laurel.

"Bağışla onu" diye yalvardı Tish. "Bu anı ona zehir etme."

"Ama bunu şu anda yapması bana kalırsa haksızlık" dedi Laurel.

"Söyledikleri, onları anında geri püskürttü. Topu, kasabadan hemen uzaklaşıp geldikleri ornana döndüler. Başlarındaki belayla uğraştılar bir süre" dedi Binbaşı Bullock. "Ah, o alçakgönüllülük cüppesinin altında..."

"Babam gerçekten de alçakgönüllüydü" dedi Laurel.

"Canım, ne demek istiyorsun? Canım, sen uzaktaydın. Sen ötede, Chicago'da oturuyor, resim çiziyordun" dedi Binbaşı Bullock ona. "Ben gördüm onu! Orada durdu ve o serserilere ateş etmeleri için meydan okudu. Göğsünü açtı!"

"Annemi düşünürdü" dedi Laurel. Bu sözü söylerken birden aklında bir şimşek çaktı, "Bunu yapan annem olabilir. Böyle bir şeyi içinde taşıdığını bildiğim tek kişi o."

"Nasıl canlı kaldığı bir sır gibi geldi hep bana" dedi Binbaşı Bullock soğuk bir tavırla. Elindeki hayali silahı indirdi. Duyguları incinmişti.

İnsanları ne kadar iyi tanıdığımızın da farkında olmuyoruz, ne kadar az tanıdığımızın da, diye düşündü Laurel.

"Peki bu adamın adı ne, baba?" diye sordu Wendell babasının kolunu çekiştirerek.

"Kapa çeneni, yoksa devamını görmene izin vermeden seni eve götürürüm."

"O benim babam" dedi Laurel.

Küçük çocuk ona baktı ve ağzı açıldı. Laurel çocuğun ona inanmadığını düşündü.

Perdenin arkasında bir grup erkek hala konuşup duruyorlardı. "Clint şahit peşindeydi, her zamanki belalardan biri işte. Zenci bir kız da şöyle demişti: Gören, o ve benim. O şahit, ben de anında gören şahidim."

Gülüştüler.

"İki çeşit oluyor bunlar, tamam mı, dedi Clint. Ve ben hangisini seçeceğimi bilirim. Kız anında gören şahit, ben onu seçerim. Her şeyin komik yanını görürdü."

"Sonra o kızı buraya getirdi ve kendi evinin çatısının altına aldı" diye fısıldadı Laurel Bayan Adele'e. Bayan Adele tam o sırada içeri girmişti, bundan sonra gelecek ziyaretçiler için artık çok geçti. "Olayın komik yanının ne olduğunu anlamadım" dedi ardından.

"O kız Missouri'ydi değil mi?" dedi Bayan Adele.

"Ve dinliyor" dedi Laurel, çünkü tam o sırada Missouri, dizleri üzerine saçılan kıvılcımlar tarafından aydınlanmıştı, şöminedeki büyük kütüğü dürtüklüyordu.

"Ben hep insanların, başkalarının konuşmalarında kendilerinden bahsedildiğini anlamalarından korkmuşumdur" diye mırıldandı Bayan Adele. "Ve bence çoğunlukla da anlamazlar."

Kütük, sanki uykusunda yan dönen bir adam gibi yer değiştirdi ve bütün odaya parlak bir ışık yayıldı. Işığın ortasında da, spotla aydınlatılmış gibi Bay Pitts belirdi, saatine bakmakla meşguldü.

"Olanlar gerçek değil" dedi Laurel alçak sesle.

"Bir insanın hayatının bitmesi son derece gerçektir" dedi Bayan Adele.

"Ama insanların konuştukları..."

"Hayatı sona eren bir adamdan bahsetmeye çalışıyorlar. Sen ne söyleyeceğini biliyor musun?"

Laurel'a öyle geldi ki, babası kendi evinde, ömrü boyunca tanıdığı onca insanın arasındaki çaresiz haliyle hayatının en tehlikeli anını yaşıyordu.

"Söylediklerini dinledin mi?" diye sordu.

"Beceriksiz davranıyorlar. Çoğunlukla da seni düşünüyor oldukları için."

"Önce şakacı olduğunu söylediler, sonra savaşçı dediler, üstüne de bir yeryüzü meleği olduğunu söylüyorlar" dedi Laurel.

Bayan Adele ateşe bakarak gülümsedi. "Onlar için de kolay değil. Burada süren rekabet de onları buna zorluyor, biliyorsun Laurel" dedi. "Sonuçta Chisom'lar fütursuzca içeri girdiklerinde onlar da kendi sıralarını kullanma hakları olduğunu düşündüler..."

"Rekabet mi? Babam burada yatarken mi?"

"Evet ama insanlar böyle, Laurel."

"Her şeye rağmen burası onun evi. Sonuçta onlar halen onun misafiri sayılırlar. Onu yanlış tanıtıyorlar, yalanlıyorlar; annem olsa böyle değerlendirirdi." Laurel şu anda, babası tabutun içinde gösterilmiyor da mahkemede suçlanıyor tavrı içine girmiş, onun hakkını savunmaya çabalıyor gibiydi. "Onun hakkında yalanlar söylenmesine asla katlanamazdı. Hiçbir zaman. Asla."

"Katlanırdı" dedi Bayan Adele. "Eğer doğrular yanlış insanı incitecekse katlanırdı."

"Ben onun kızıyım ve şu anda onun hakkında söylenenlerin doğrular olmasını istiyorum."

Laurel salona arkasını döndü, Bayan Adele'in de biraz uzağında durdu. Gözlerini tabutun üzerinde ve yan taraftaki, babasının "kütüphanesi" olan odada gezdirdi. Yeşillikler masasının önünü kapatmıştı. Sadece ağzına kadar dolu olan iki kitaplığı görebiliyordu; duvara asılmış bir çift eski, işlemeli, kadifemsi cüppe gibi duruyorlardı. Raflardan birine bir sıra Gibbon, bel vermiş bir çerçeve gibi döşenmişti. Babasının isteyeceği kitabı okumamıştı ona. Yanlış kitap! Yanlış kitap! Kendi hatalarına bakıyordu, ardından gelen uzun gölgesi de yapılan diğer hatalara karışıyordu.

"İnsanlar bari yapabileceklerinin en azını yapıp, onu doğru hatırlasınlar" dedi.

"Bana kalırsa yapılabileceklerin en fazlası da ancak bu olur" dedi Bayan Adele. Sonra uyarırcasına bağırdı, "Polly..."

Fay o sırada antreden salona daldı. Siyah satenlerin içinde parlıyordu. Gözlerini tam karşıya dikerek herkesin arasından tabuta doğru koşmaya başladı.

Bayan Adele, arkadan hafif, kıvrak bir hareketle Laurel'ı kenara çekti.

"Hayır. Dur! Durdurun onu" dedi Laurel.

Fay birden durdu ve kendini yastığın üzerine bıraktı. "Ah, başının etrafındaki o kaba kum torbalarıyla gözündeki acımasız sargılar gidince nasıl da güzelleşmiş!" dedi hırçınca.

"Hiç vakit kaybetmiyor, iplerini koparıp içini boşaltmak derdinde şimdi" dedi Bayan Chisom. "Benimle konuşmak için bile durmadı."

Fay önce bir bağırdı, sonra etrafına baktı.

Sis ayağa kalktı, kocaman görünüyordu, "Buradayım, Wanda Fay. Gel kollarımda ağla" dedi.

Laurel, Chisom'larda ona tanıdık gelen şeyin ne olduğunu bir anda fark ederek gözlerini kapattı. Hastanenin bekleme odasındaki o geceden, geçmiş ya da gelecek tüm kederlerden, başlarına gelenlerin anlamını hiç bilmeyenlerin ortak ailesinden çıkıp gelmiş olmalıydılar.

"Geri çekil! Onlara gelmelerini kim söyledi?" diye bağırdı Fay.

"Ben!" dedi Binbaşı Bullock, yüzünde safi bir keyif ifadesi vardı. "Hiç zorluk çekmeden buldum onları! New Orleans'a gitmeden bir gün önce, Clint bürosunda çiziktirmişti adreslerini."

Ama Fay, Sis'e arkasını döndü. Tabuta doğru eğildi. "Ah, canım, kalk, çık oradan" diye haykırdı.

"Durdurun onu" dedi Laurel içeridekilere.

"Sakin olun" dedi Bayan Tennyson tabutun çevresindekilere.

"Beni duymuyor musun, canım?" diye bağırdı Fay.

"Kendini kaybediyor" dedi Bayan Chisom. "Aynı benim gibi. Zavallı küçük Wanda Fay."

Fay, "Ah, yargıç, bana bu haksızlığı nasıl yapabildin?" diye bağırırken, Bay Pitts yeşilliklerin ardından belirerek elini temkinlice kapağın üzerine koydu. "Ah yargıç, nasıl uzaklara gidip beni böyle bıraktın? Bana neden bu kadar haksızlık etmek istedin ki?"

"Küçük bir asker olacağın belli" dedi Binbaşı Bullock Fay'in yanına gelerek.

"Wanda Fay'in o kocaya ihtiyacı vardı. O yüzden yaşaması gerekiyordu, kocası bir koruyucuydu, o da tüm zamanını koca-

sına veriyordu, şimdi olsa gene yaparsın, değil mi canım benim?" diye sordu Bayan Chisom ayağa kalkarak. Kollarını açıp hantal bir şekilde kızına doğru yürümeye başladı. "Eğer kocanı sana şu an geri verseler..."

"Hayır" diye fısıldadı Laurel.

Fay tabutun içine içine ağlıyordu. "Yargıç, beni kandırdın!"

"Sadece hoşça kal de ona, tatlım" dedi Binbaşı Bullock, onun omuzlarını kollarının arasına almaya çalışarak ve biraz da sendeleyerek. "En iyisi bu, sadece bir öpücük kondur."

Fay yumruklarıyla saldırıya geçti, Binbaşı Bullock'a, Bay Pitts'e ve Sis'e vuruyordu, bir ara annesiyle de kavgaya tutuştu. Laurel'a tırnaklarını gösterdi, onu son anda tutmaya çalışan rahibin de elinden kurtulup kendini tabuta doğru, yastığın üzerine attı, dudaklarını amaçsızca önündeki yüze sürüyordu. Bayan Tennyson tarafından, bağıra çağıra kütüphaneye, yeşilliklerin arkasına, görünmeyen bir yere sürüklendi. Yargıç McKelva'nın pipo içme koltuğu ters dönmüş şekilde arkalarında duruyordu.

Kütüphanedeki kargaşa arasından Bayan Chisom'ın sesi duyulurken, Laurel ifadesi değişmeyen ölü yüze öylece bakıyordu.

"Kızı da anası gibi. Ama onun babası öldüğünde beni bunun yarısı kadar bile zaptedemiyorlardı. Bütün evi dağıtmıştım, gerçekten."

"Doktor nerede? Saklanıyor mu?" diyordu yaşlı Bayan Pease.

"Atlatacak" dedi Dr. Woodson. Tom Farris ve Fay'in arkasından giden Binbaşı Bullock dışındaki bütün erkekler holde toplaşmışlardı.

"Ver bana o küçük elleri" deyişi duyuldu Binbaşı Bullock'un kütüphaneden.

"Isırır" dedi Fay'in kız kardeşi.

"Hiç kuşkusuz, iyilikle özdeşleşmiş birisinden ayrılmak zorunda olmak çok zor" dedi Binbaşı Bullock.

Sesinin kayışından Laurel onun sarhoş olduğunu anladı.

"O zaman neden o kadar kötülük etti?" diye çığlık attı Fay. "Neden bana bu kadar kötülük etti?"

"Ağlama! Ben o kötü adamı vuracağım senin için. Nerede kötü adam?" diye Wendell'in incecik sesi geldi. "Lütfen ağlama!"

"Onu vuramazsın" dedi Sis.

"Sars onu" dedi Bayan Chisom, sevgi dolu bir ses tonuyla.

"Onun doğal sebzelerden yapılmış bir ev yemeğini en son ne zaman yediğini söyleyebilecek kimse yoktur" dedi Bayan Tennyson. "Bu, biraz geriye gidilirse pek çok şeyi açıklayabilir. Şimdi sadece küçük bir tokat geliyor."

Ardından gelen sessizlik anında Laurel babasına son kez baktı; onu kendisinden başka gören kimsenin olmadığı bir andı bu. Babasına yönelik tehlikenin hala var olduğu duygusunu Bay Pitts de hissetmişti ama artık bu duygu ortadan kalkıyordu.

"Annemi sevmişti" dedi Laurel sessizliğin içine doğru. Başını kaldırdı, Tish yanına geliyordu, yaşlı Tam Farris de odanın arka tarafındaydı hala. Bay Pitts yeşilliklerin arasında onları bekliyordu. İleri bir adım atıp bütün gücünü işine verdiğinde Tish, Laurel'a hafifçe göz kırptı ve kapağın yükünü bırakarak kapatmasına yardımcı oldu.

Sonra Bay Pitts, sanki onu dokunulmazlığın basit gücüyle hareket ettiriyormuş gibi, tabutla birlikte sıraların arasından ilerleyerek en başa geçti; göz açıp kapayıncaya kadar tabutun üzeri çiçeklerle dolmuştu. En arkadan Bayan Adele geldi. Bütün bunlar olurken, Laurel artık düz duran pipo sandalyesinde oturup, alnını kahverengi başlığa dayayarak öylece durmuş olmalıydı.

Laurel, Bayan Adele ve Missouri birlikte dışarı çıkıp tabutun gidişini izlediler. Oyun oynayan çocuklar ve havlayan bir köpek onun kapıdan çıkışını ve ardından gelen insanları seyrediyordu. İki çocuk Wendell'e el sallamak için bir kamyonun tepesine çıktı, elleri doluydu. Gümüş Çan'ları koparmışlardı.

Mount Salus Protestan Kilisesi McKelva'lar tarafından yaptırılmış, karşısındaki Adliye binası kadar yüksek olması için de binanın içine kasabanın en dik merdivenleri döşenmişti. Laurel, ailesine ayrılan yerde otururken, Hukukçular Birliği'nin yedi üyesinin ya da daha genç olan oğullarının ve üzerinde rüzgarlığıyla Bubba Chisom'ın, Yargıç McKelva'nın tabutta yatan muazzam ağırlığını getirdiklerini duydu. İşledikleri gaflar duyuluyordu.

"Tanrım, bu, hepimizin harika ve korkulu yaradılışımızı hatırlatsın bize" dedi Dr. Bolt tabutun üzerinden başını eğerek. Ama bu Yargıç McKelva'nın sofra duası değil miydi? Bunlar Laurel'ın duyduğu son sözler oldu. Töreni izliyordu, adam konuşuyordu ama tek çıkan ses rahibin mendiliyle haç çıkarma hareketiymiş gibi geliyordu Laurel'a.

Aile -Laurel, Fay ve Bullocklardan oluşuyordu- koridordan geçip tabutun arkasına gelene kadar herkes oturarak bekledi. Laurel, kilisede gelen herkes için yer olmadığını fark etti. Kenarlarda insanlar ayakta duruyor, pencerelerin aydınlığını kapatıyorlardı. Mount Salus karalara bürünmüştü.

Simsiyah merdivenlerden inerlerken, önlerinden de tabut gidiyordu.

"Nereden geldiyse oraya dönecek" dedi Bayan Verna Longmeier aşağıdan. "Tam ortadan ikiye bölün" eliyle bir şeyi yırtar gibi yaptı; "Zeytinden Yükseltiler." Zafer kazanmış edasıyla diğer tarafa yöneldi.

Mezarlığa giden yolda her arabanın tekerlekleri kasislere çarptığında kendine özgü farklı bir ses çıkarıyordu. Cenaze alayı, üzerindeki diz çökmüş meleklerin ve kıvrık asma dallarının simsiyah parladığı demir kapılardan geçti. Karşıdaki tepenin üstü kanatlı melekler ve ölen kasaba sakinlerinin gerçek boyutlardaki, eski moda giysiler içinde suretleriyle doluydu. Bir geminin güvertesinde birbirini tanıyan yolcular gibi, sütunların, borula-

rın, çam ağaçlarının arasına dizilmişlerdi, hayallerde hep geri dönen bir geminin sadık yolcuları gibi.

"İyi ki de kamelya açmış olacak" dedi Laurel. Bayan Tennyson'ın eldivenli elini sıktığını fark ettiğinde, yanı başındaki Fay de öfkeyle söyleniyordu:

"Hangi koca aptal benim kocamı eski karısının yanına gömdüreceğimi düşünmüş olabilir? Yeni bölüme gidecek."

Laurel'ın gözleri McKelvaların mezar taşları üzerinde dolaştı, babasının en sevdiği kamelyayı gördü. Annesinin mezarına kendi elleriyle diktiği eski moda Zarif Avizeler koca bir midilli kadar olmuşlardı; çiçekler üzerine eyer, altına halı olmuştu.

Mount Salus mezarlığının bir "yeni bölümü" olabileceğini Laurel'ın aklı almıyordu. Oraya gitmek ayın diğer tarafına geçmek gibi bir şeydi. Tören alayı durdu. Laurel, yolun devamının cenaze arabasından başka hiçbir aracın geçemeyeceği kadar engebeli olduğunu gördü. Arabalardan, çimlere ve aşınmış çakıllı yola indiler. Kamyon, ailenin arabasının arkasına öyle bir yanaştı ki, az kalsın tamponun üzerindeki "Onlar sana yapmadan sen onlara yap" yazılı metal yapıştırmasıyla arabayı çizecekti.

"Neden buradayız?" diye sordu Wendell. Sesi açık havada yankılansa da tüy gibi hafifti.

"Wendell Chisom, başladıkları şeyi bitirmeleri gerekiyor, değil mi? Söyledim sana bu kadar yalvardığına pişman olacaksın diye" terslendi Sis.

Arazinin diğer tarafına geçtiler. Burada şimdiden, asla yok olmayacak yapma Noel çiçekleriyle bir örnek süslenmiş birkaç düzine mezar vardı.

"Herkes doğru yerini buldu mu?" diye seslendi Bayan Tennyson, gözleri taze çimenlerin üzerinden geçmiş olan kalabalığın arasında dolaştı. "Birisi yaşlı Tom Farris'e yerini bulmasında yardımcı olsun!"

Yerin neresi olduğunu gösteren ileride bir tente vardı; mezar-

lıktaki en uzak köşe gibi görünüyordu. Oraya yaklaştıklarında bir anda siyah kanatlar etrafa yayıldı; bir kuş sürüsü, sürülen bir tarladan kalkar gibi uçtu. Yeni toprakları gösteren eski bir haritaydı sanki havadaki şekilleri, sonra gökyüzünde kaybolup gittiler.

Bay Pitts bir kez daha tentenin altında durarak bekledi. Aile üyeleri kendilerine ayrılan yerlere oturdular. Laurel'ın sağında Fay oturuyordu, yanağını siyah eldivenli avucuna yumuşakça yerleştirmişti. Askılarla mezarın üzerinde duran tabut tam göz hizasına gelmişti şimdi.

Hala Laurel'ın solunda duran Bayan Tennyson kulağına mırıldandı, "Arkana bak, lise bandosu. Burada olmaları lazım. Üfledikleri borularla üzerlerindeki üniformaları Clint verdi onlara. Birisi onlara biraz canlanmalarını söylesin. Tabii ki çalmayacaklar!"

Laurel, Bay Pitts'in tentesinin altında biriktirilmiş çiçeklerin baş döndürücü kokusuyla, açık mezardan gelen çiğ toprak kokusunu duyabiliyordu. Oturdukları sandalyeler Bay Pitts'in kokusuz, fıstıki yeşil, portatif çimlerinin üzerine dizilmişti. Bu yapay çim hala bir miktar yaşam belirtisi gösterebiliyordu, ayaklarının altındaki titreşimlere her şey biraz reaksiyon göstermek zorundaydı zaten. Mezarlığın bu yeni bölümü, yeni yapılan otoyolun tam kenarındaydı.

Dr. Bolt uygun bir yer buldu ve konuşmaya başladı. Laurel yine onun ağzından çıkanları duyamıyordu. Lise bandosunu bile duymamış olabilirdi. Otoyoldan gelen sesler okyanusun inip çıkan sonsuz dalgaları gibi kulaklarına vuruyordu. Keder gibi sağır ediciydiler. Arabaların ön camları gözyaşları ardından yansıyan ışıklar gibi gözlerini alıyordu. Yanındaki Fay'in siyah eli yanağından saçına kaydı, saçını düzeltti; tören bitmişti.

Dr. Bolt aile üyelerinin elini sıktıktan ve herkes ayağa kalktıktan hemen sonra, "Sana söylemeliyim ki, Laurel, çok güzel bir cenazeydi" dedi Dot Dagget. "Eski ve yeni dostlarımı, tanı-

dığım herkesi gördüm. Eski Mount Salus'un vücut bulmuş haliydi adeta." Dot, o eski film artistlerini andıran gözleriyle Laurel'a baktı. Başkalarına elini öptürürken, hoşça kalın, diyerek Bayan Tennyson Bullock'un da sözünü kesti.

İpini ilk koparanlar lise bandosu oldu. Hepsi kırmızı ve altın rengi giysileriyle çimenlerden koşturarak kendilerini bekleyen külüstüre atladılar. Wendell de arkalarından koştu. Yol üzerinde kamyonunu buldu. Arkasına tırmanıp kendini yere bıraktı ve boylu boyunca yattı.

Grubun geri kalanı daha yavaş bir tempoyla ilerliyordu. "Birisi yaşlı Tom Farris'e dikkat etsin" diye seslendi Bayan Tennyson. Laurel, diğerlerinin arkasında kalarak onu bekleyen Missouri'nin koluna girdi.

Ayak izlerini bıraktıkları yerlere kuşlar yeniden indi. Hepsi, badi badi yürüyüşleri, baharlık sarı gagalarıyla, yerdeki küçük yıldızcıklar gibiydiler.

4

Salondaki ateş sakince sönmüştü. Bayan Tennyson ve Missouri bütün sandalyeleri bu odadaki ve yandaki yemek odasındaki yerlerine götürmüşlerdi. Nedimeler topluluğu da aralarında saati kurup doğru zamana getirmeyi başarmışlardı; sadece on ikiyi on geçiyordu saat, sarkacı da çalışıyordu artık.

Bayan Tennyson, bir yemek tam istediği gibi olduğu zamanlarda çıkardığı gurultulu sesi çıkardı; kendi özel kremalı tavuğunu yapmıştı. Herkesi içeri çağırdı.

Fay, etrafında Bayan Tennyson, Bayan Adele ve Tish'in oturduğu, birkaç nedimenin de tabak çanaklarla koşturduğu sofrayı şöyle bir süzdü. Missouri, önlüğünü tekrar takmış olmasına rağmen, topuklarında hala mezarlığın çamuruyla, kahveliği getiriyordu. Kahveliğin kenarına vuran görüntüsüne baktı ve kafasını kaldırarak Laurel'a gülümsedi.

"Şimdi" dedi hafifçe, "ev eskiden göründüğü gibi görünüyor! Eskiden göründüğü gibi!"

"Bak, görüyor musun? Virginia jambonu burada!" dedi rahibin karısı Laurel'a. Sanki her şey yoluna girmiş gibi, kırmızı bölümlerinden bir lokmayı bir parça krakerle birlikte uzattı. Sonra kocasına doğru seğirtti.

Rahip evden çıkar çıkmaz Binbaşı Bullock, içeri gümüş bir tepsi içinde şişeler, gümüş bardaklar, kadehler ve bir sürahi getirdi.

"Wanda Fay, senin yalnız bir kadını sonsuza kadar idare edecek kadar şeyin var burada" dedi Bubba Chisom, jambonlu bir sandviçi iki eliyle tutuyordu.

"Bence her şey çok iyi gitti" dedi Fay.

"Zavallı küçük kız" dedi Binbaşı Bullock. Gümüş bardaklardan birinde ona viski ve su verirken, Fay de onu elinde bardakla öyle bekletiyordu. Binbaşı tekrar konuşmaya başladı, "Zavallı küçük kız. Öyle sanıyorum ki, bu evi ve içinde istediğin her şeyi alıyorsun. Laurel'ın da Chicago'da kendi güzel yeri var, böylece geri kalanlar eşit şekilde paylaşılmış oluyor..."

"A, üff!" dedi yaşlı Bayan Pease.

"Bu evin kimin olduğunu ben tabii ki biliyorum" dedi Fay. "Ama bunu, başka bazılarının da öğrenmesi gerekiyor olabilir."

Binbaşı Bullock ona uzattığı bardağı kaldırdı ve kendisi içti.

"Şimdiye kadar her şeyi çok iyi becerdin Wanda Fay" dedi yaşlı Bayan Chisom. "Seninle gurur duydum bugün. Ve senin için gurur duydum. O tabuta bakınca, canım onu alıp direk Roscoe'ya vermek istedi."

"Teşekkür ederim" dedi Fay. "Hiçbir yükü olmadı, sanırım bu da belli oluyordu."

"Ama gene de ben yapabileceğimin en iyisini yaptım. Öyle hissediyorum ki Roscoe da şimdi bunu bilerek yatıyor orada" dedi Bayan Chisom. "Daha ne isteyebilirsin ki?"

"Büyük de bir kalabalık toplamışsın" dedi Sis. "Üstelik o zencileri saymadan."

"Evet, iyi sayılır" dedi Fay.

"İlk anda bizi görmekten o kadar memnun olmamış gibi davrandın" dedi Sis. "Yoksa ben hayal mi gördüm?"

"Kardeş olun bakiyim" diye uyardı yaşlı Bayan Chisom. "Kendini o zaman kaybetmiş olman iyi bir şeydi, Wanda Fay." Sonra parmağını sallayarak devam etti; "Her şeyin bir yeri ve zamanı vardır. İnsanların sempatisini kazanmaya çalışmak sonraki iş; onlar işleriyle güçleriyle uğraşmaya başlayıp da senin gözyaşlarına aldırmadıkları zamana bırakacaksın onu. Sinirlerini tartmış olursun."

"Wanda Fay, kusura bakma, burada daha fazla oyalanamayacağız" dedi Bubba Chisom, boş tabağını uzatırken. "Çok üzüntülü ve endişeli olsak da tüm zamanımızı burada geçiremeyiz, Madrid'de bizi bekleyen onca iş var."

"Haydi o zaman" dedi Sis tekrar ayağa kalkarak. "Çocuklar birbirine girip Wendell sorun yaratmaya başlamadan kalkalım. Wendell Chisom" dedi küçük çocuğa, "eve gittiğinde annene anlatacak bir şey söyleyeyim sana, bana emanet edilerek bir cenazeye ilk ve son gelişindi bu." Laurel'ın elini sıktı. "Babanız, bizim onu tanımamıza yetecek kadar uzun yaşamamış da olsa, onu çok büyük biri olarak bildik. Ne olursa olsun, onu hep sade bir insan gibi saydık."

Ön kapının açıklığından yaşlı büyükbabanın, şapkasını giymiş, etrafta dolaşıp ağaçlara bakarak beklediği görünüyordu. Fıstık ağacı, bir ışık kovanının çevresinde dönen yeşil arıları andıran, filizlenmiş yapraklarla doluydu. Yaşlı adamın şapkasında da parlak bir şey vardı; Bigbee'ye dönüş biletini sıkıştırmıştı kenarına.

"Wanda Fay" dedi Bayan Chisom, "Sana şunu sorayım, bu eve kendinden başka kimi sokmayı düşünüyorsun?"

"Ne demek istiyorsun?" dedi Fay karanlık bir bakış atarak.

"Sana bir şey söyleyeyim, burada sülalemize yetecek kadar oda var" dedi Bayan Chisom. Antreye çıktığında, beyaz tırabzanlı merdivenlerden yukarı baktı. "Olur da tekrar Mississippi'ye taşınmayı düşünürsek..." Dışarı çıktı, ön verandayı geçerken adımlarının sesi duyuluyordu. "Eğer yemek pişirmesi için anneni yanına alırsan çok iyi bir pansiyon olabilir burası."

"Harika Bir Günün Sabahı!" diye haykırdı Bayan Tennyson Bullock.

"Anne" dedi Fay. "Biliyor musun? Şu anda atlayıp seninle gelmek öyle aklıma yatıyor ki. Ailemle birlikte Texas'a gitsem." Bunları söylerken çenesi titriyordu. "Duyuyor musun?"

"Ne kadar kalmayı düşünüyorsun?" dedi Bayan Chisom karşısına geçerek.

"Sadece bana yeterli gelecek bir süre kadar."

"Şu anda alelacele bir seyahate mi çıkacaksın?" diye sordu Binbaşı Bullock, diğer yanına geçerek.

"Binbaşı Bullock" dedi, "sanırım birisinin eline bedava tek yol gidiş bileti geçtiğinde, karar verilmiş olur. Üstelik iyi bir rastlantı, daha bavulumu da açmamıştım."

"Gelme bahaneni daha duyamadım" dedi Sis. "Bir bahanen var mı?"

"Sadece benim dilimi konuşan birini görmek istiyorum, bütün bahanem bu. DeWitt nerede?" diye sordu. "Getirmediniz mi onu?"

"DeWitt? Halen Madrid'de. Sen Yargıç McKelva'yla evlenip, ona da özel nakışlı davetiye yollamadın diye sana hala küs" dedi Bubba.

Fay gergince gülümsedi.

"Dedim ki, 'DeWitt, bak! Sen de Bubba gibi (ve Roscoe gibi) kardeşisin onun ve bu küskünlükten vazgeçip bizimle cenazeye gelmen gerek. Lake Charles'da direksiyona geçebilirsin.' Ama DeWitt, DeWitt işte, duygularının dikkate alınmasını istiyor" dedi Bayan Chisom.

"Benim dilimi konuşuyor" dedi Fay. "DeWitt'e söyleyecek yığınla şeyim var."

"Öyleyse evinin önünde durup bunu haykırman gerekecek" dedi Bubba. "Evin her santiminde ailesinin eşyaları kat kat birikip duruyor. O elektrik süpürgelerinden, motorlardan, banyo ısıtıcılarından, eski vantilatörlerden basacak yer bulabilirsen bravo, tek bir tanesi de çalışmaz üstelik. Birini bile tamir etmedi. Kendisi evden zor çıkıyor, sen de giremiyorsun."

"Ben onu korkutur, bozarım küskünlüğünü" dedi Fay.

"O da bunu bekliyor zaten" dedi Sis. "Ben olsam ona bu zevki vermezdim."

"Arkada çocuklarla birlikte ayakta bile gidecek olsam umurumda değil" diye bağırdı Fay ve arkasını dönüp yukarı koştu.

"Sonunda benim kucağımda gideceksin" dedi annesi. "Tanıyorum seni." O sırada elini uzatıp tepsinin yolunu kesti. "Bu jambonun bir kısmını götürmek hiç de fena olmaz aslında" dedi Tish'e. "Eğer ziyan olacaksa."

"Laurel, Fay'in arkasından yukarı çıktı, zaten tıkış tıkış olan bavuluna Fay temizlik malzemelerini sokarken yatak odasının kapısında durdu.

"Fay, sana buradan hangi gün ayrılacağımı söylemek istedim" dedi. "Böylece karşılaşma tehlikemiz de olmaz."

"Bana uyar güzelim."

"Daha üç gün burada kalmayı düşünüyorum. Pazartesi günü Jackson'dan saat üçteki uçağa bineceğim. Öğlen gibi evden çıkmış olurum."

"Tamam o zaman." Bavulunun kapağını çarparak kapattı. "Sen sadece sözünde durmaya bak... Geliyorum, anne! Beni bırakıp gitmeyin sakın!" diye bağırdı Laurel orada değilmiş gibi.

"Fay, sana aynı zamanda bir şey sormak istiyorum" dedi Laurel. "Ailen hakkında bana başka şeyler söylemenin sebebi neydi? Hibiscus'ta konuştuğumuz zaman."

"Ne dedim ki?" diye terslendi Fay.

"Kimsen olmadığını söyledin; ailen olmadığını. Ailen hakkında yalan söyledin."

"Bilmiyorum, eğer ben öyle yaptıysam herkes öyle yapıyor" dedi Fay. "Ben neden yapmayayım?"

"Öldüler diye yalan söyleme."

"Benim buralarda duyduğum bazı yalanlardan daha iyi!" diye bağırdı Fay. Bavulunu kapatmaya çabalıyordu. Laurel da, başı çok büyük bir beladaymış gibi, içgüdüsel olarak ona yardım etmek üzere ileri bir adım attı. Ama Fay onu itip, bavulu çeke çeke kendini onun önüne savurdu. Yükünü merdivenlerden aşağı ittirerek indiriyordu. Yeşil ayakkabılarını giymişti.

"Kendi ailenle birkaç gün geçirmek iyi gelir sana" dedi Bayan Tennyson Bullock. Yemek odasında herkes ayakta bekliyordu. "Bol bol taze sebze filan yersin."

"En azından benim ailem iki yüzlü değil" dedi Fay. "Eğer beni istemiyor olsalar yüzüme söylerlerdi."

"Ne zaman döneceksin?" dedi Binbaşı Bullock, hafif sallanarak.

"Hazır olduğum zaman."

Saat yarımı vurdu.

"Of, nefret ediyorum bu eski saatten!" diye bağırdı Fay. "İlk ondan kurtulacağım."

Yaşlı Bay Chisom'ı kaybolmaması için otobüs terminaline kadar bırakıyorlardı.

"Burada bir sürü şişko sincap ziyan olup gidecek" dedi yaşlı adam Laurel'a eğilerek. Güle güle demek için onu öptüğünde Laurel buna hazırlıklı değildi.

Sonunda hepsi kamyona binmişti. Parkın yolundan caddeye çıkıyorlardı.

"Zavallı küçük kadın. Kendi başına nasıl taşıyacağını bilemediği bir yük var omuzlarında" dedi Binbaşı Bullock el sallarken.

Artık Chisomlardan sadece, kamyonun en arkasında duran Wendell görünüyordu. Silahlarından birini kılıfından çıkardı ve ateş ederek uzaklaştı. Ağzıyla çıkardığı ıslığımsı sesten başka bir şey duyulmadı.

"Dşın! Dşın! Dşın!"

Kalan birkaç kişi dönüp eve girdiler. Antrede duran gümüş tepsinin üzerinde telefon kartları, sanki birisi onlarla ev yapmaya çalışmış gibi tepeleme yığılmıştı. Yanında bir şeker kutusu vardı, kutunun tozlu kapağında da güzel bir kızın resmi.

"Yaşlı Bay Chisom yanında getirdiği bütün yemişleri bana verdi" dedi Laurel, içini çekerek. "Neden bilmiyorum. Giderken de öptü beni."

"Sanırım seni Fay zannetti" dedi Bayan Adele kibarca.

"Ben kendime bir içki hazırlıyorum" dedi Bayan Tennyson, bardağın içine şeker katarak. "Bütün bu olanlar sırasında aklıma kim geliyordu biliyor musun Laurel? Becky!"

"Elbette" dedi Bayan Adele.

"Ve tek yapabildiğim, burada olmadığına şükretmek oldu. Çocuğum, annenin bunları yaşamak zorunda olmadığına seviniyorum. İyi ki de onun yerinde sen vardın."

"Üff! Evi almadığın için çok kızgınım sana" dedi yaşlı Bayan Pease Laurel'a. "Sonuçta bitişiğinde oturmak zorunda olan benim." Ardından da eve gitti.

Diğerleri de yavaş yavaş gidiyordu. "Rupert, o Chisomları çekip buraya getirdiğin için başının etini yiyebilirdim" dedi Bayan Tennyson, Binbaşı onu kolundan çekerken.

"Onların, kadının yakarışlarına çare olacağını düşündüm, zavallı küçük kadın. Clint de New Orleans'e gitmeden önce adreslerini çiziktirmişti bana. Onlara ihtiyacı olursa diye."

"İhtiyacı oldu da" dedi Bayan Adele.

"Hala inanamıyorum!" dedi Binbaşı yüksek sesle, Bullocklar bu arada birbirlerine eski Chrysler'a doğru yol gösteriyorlardı.

"Burada bir araya gelip sonra da hep birlikte onu toprakta bıraktığımıza inanamıyorum!"

"Rupert" dedi Bayan Tennyson, "şimdi beni iyi dinle. İnan buna. Şimdi inanmayı bir dene. Dediğimi duyuyor musun? Zavallı Clinton şu anda cennette."

Bayan Adele mutfağa doğru bir adım attı. Sonra arkadan, Missouri'nin bir iki tabak çanağı birbirine çarptığı duyuldu. Bayan Adele boş ellerini bir an havaya kaldırdı ve düşürdü.

Laurel bir eliyle diğer eline dokundu ve onun gidişini izledi.

Üç

1

Laurel dizlerinin üzerinde, evin arka tarafından mutfak kapısına kadar düzensiz bir şekilde yayılmış süsen çiçekleriyle uğraşıyordu. Koyu mavi bol pantolonuyla mavi hırkasını bulmuştu bavulunda; müsvedde defterini koyduğu gibi onları da bavuluna hiç düşünmeden koymuştu. Bahar güneşinin hafifçe ensesini yaktığını hissediyordu, bir yandan da konuklarının konuşmalarını dinliyordu. Misafirleri arkasında, kenarda, güneşin altında oturuyorlardı.

"Onu evden çıkardık" dedi Bayan Tennyson Bullock. "Fay gitti!"

"O kadar çabuk sevinme" diye cevap verdi yaşlı Bayan Pease.

Bu dört yaşlı kadın McKelvaların arka bahçesinde, kendilerini evlerinde gibi rahat hissediyorlardı. Ağaçlardan uçuşan koyu kırmızı çiçekler hanımların üst üste atılmış ayaklarının arasında dolaşıyordu. Ağacın tepesinde bir bülbül sanki nöbet bekliyor gibi sessizce duruyordu.

"Clint için üzülerek çok vakit kaybettim. Ama o artık cennette. Madem o kadın da Texas'ta, ben de burada oturup kendi halimize şükredeyim bari" dedi Bayan Tennyson. Antika güverte koltuğunda oturuyordu, bir hamak gibi içine almıştı koltuk onu. "Tabii ki, Binbaşı onun çok kısa sürede dönmesini bekliyor."

"Ama kalmayacak herhalde, değil mi? Mount Salus'ta, kocası olmadan?" dedi rahibin karısı Bayan Bolt. Aceleyle kendini rahatlatmak için, "Hayır fazla kalmaz. Çeker gider" dedi ardından.

"Senin yerinde olsam o kadar güvenmezdim" dedi yaşlı Bayan Pease. "Kökleri nerede, gördün."

"Başının üzerinde bu çatıdan başka hangisi olmasını ister ki diye sor kendine, cevabını alırsın o zaman" dedi Bayan Tennyson.

"Kocası buradayken neyle uğraşıyordu, peki?" diye atıldı Bayan Bolt.

"Hiçbir şey, sırf, ye ye otur" dedi Bayan Tennyson. "Bir de etrafta serçe gibi sek."

"Devamlı yemek yemesi gerekiyordu, ellerini meşgul tutmak için yapacak başka hiçbir şeyi yoktu" dedi Bayan Pease. Elindeki kocaman şalı sanki ağacın içinden vuran ışık huzmeleriyle örüyordu.

"Ah, biliyorsunuz, tabii ki bu koskoca evin bakımıyla meşgul oluyordu" diyerek başını kaldırdı Bayan Adele. Sesindeki silik alaycı ifade bugün geri gelmişti.

"Ev pek de görülmeye değer bir manzara sayılmazdı. Evet pek değildi" dedi Bayan Tennyson. "Yani, giderken evi nasıl bıraktıklarını, Adele ve benim burayı nasıl bulduğumuzu anlatmayacağım."

"Yatak dağınıktı" diye bir tahminde bulundu rahibin karısı.

"Madem adamı mutlu ediyordu... Kendimi suçlu duruma düşürecek bundan başka bir şey söylerken yakalayamazsınız beni" dedi Bayan Tennyson.

Bayan Adele Courtland, "Ah, tabii kadının üzerine düşüyordu" derken arkasındaki ortancanın çiçekleri göl gibi masmavi parlıyordu.

"Üzerine düşüyordu. Tam üstüne bastın. Kelime bu" dedi Bayan Tennyson.

Laurel yabani otları temizlemeyi sürdürüyordu. Her birini kopardığında kulağına annesinin otun adını söyleyişi geliyordu. "Isırgan otu"; "Yalnız devedikeni"; "İşte bu da yılların zavallı asma kökü."

"Kocası o kadar üzerine düştüyse, kadın da briç oynayarak yaptırmıyordu bunu herhalde. 'Dilen-komşu-dilen' oyununu çok iyi becerirdi" dedi yaşlı Bayan Pease acımadan.

"A, çok üzerine düştü, tam da bir erkeğin yapacağı gibi. Baban sadece bir soruya cevap vermek için geri gelecek olsaydı, ona şunu sormak isterdim, Laurel" dedi Bayan Tennyson eğilerek ve kalın sesiyle sorusunu sordu: "Yargı gücüne ne oldu bu adamın?"

"O kadar da yaşlı değildi" diye atıldı Bayan Pease. "Ben daha yaşlıyım. Çok az farkla da olsa..."

"Bir erkek Fay gibi bir çocuk için vicdan azabı duyabilir ama onun için yaptıklarını bu kadar da ileri götürmek zorunda değildir" dedi Bayan Tennyson, sonra Laurel'a seslendi; "Laurel, biliyor musun, baban onu bu eve getirdiğinde daha yumurtanın sarısı beyazından nasıl ayrılır bilmiyordu."

"Ve tabii baban da" dedi Bayan Adele.

"Annenin mutfağındaki onca şeyden sadece kızartma tavasının adını biliyordu, Laurel. Böyle şeyler küçük yerde çabuk yayılır, bilirsin. Sana manşet haberleri vermek pek hoş değil ama" dedi Bayan Tennyson, "pazar günleri Missouri'yi hiçbir güç yerinden kaldıramadığı için, kiliseden eve yürürler ve akşam yemeğini Iona Otelinde yerlerdi, o yemekhane kılıklı yerde."

Ağacın tepesindeki bülbül, göğsünü şişirip ötmeye başladı, şarkıları şelale gibi döküldü.

"Ah, bu hatırladığım en üzücü görüntülerden biridir" dedi yaşlı Bayan Pease, elindeki örgüyü tutuşuyla bir yengeci andırıyordu.

"Kiliseden dönerken, Binbaşıyla ben de tesadüfen o yoldan yürürdük. Pazardan pazara onları kirli camların ardında görürdük" dedi Bayan Tennyson. "Öpüşüp koklaşmaları vitrindeydi. Masa örtüsü de yoktu."

"Hatırlattığın iyi oldu!" dedi Bayan Bolt. "Kocamın Pazar vaazının provasını daha yaptırmadım" dedi ve kalkıp gitti.

"Karısını çok şaşırtıyordu, bir koca olarak yaptıkları aslında pek de Clinton'ın yapacağı işler değildi" dedi Bayan Tennyson, eski büyük sandalyeye tekrar yerleşerek. "İlk zamanlar o kadar karşı değildim buna ama sonradan, üzerinde düşündükçe fark ettim."

"Doğrusunu söylemek gerekirse, ben bütün gün tek bir şeyi merak ettim" dedi yaşlı Bayan Pease.

"Söyleyebilirsin, biliyorum Binbaşıyı suçluyorsun" dedi Bayan Tennyson. "Neden o Chisomları buraya toplayacak kadar kendini kaybetti, değil mi, ben de asla anlayamayacağım. Onların da sadece Anglosakson ırkından iyi insanlar olduğunu söyledi. Ama ben dedim ki..."

"Protestan Baptist birini asla durduramazsın" dedi Bayan Pease. "Bir cenazede olur, bir kere içeri alırsın, sonra önlerine geçemezsin. Chisomların sülalesi hep beraber kalktıklarında, kendi kendime dedim ki, tek çare hiç konuşmamak. Bu işten canlı çıkabilmenin tek yolu kelime bile etmemek diye düşündüm. Fare gibi oturacaksın kımıldamadan."

"Ben, bir yandan Chisomların da ellerinden geleni artlarına koymadıklarına dikkatinizi çekerim" dedi Bayan Adele. "Nasıl davrandıklarından söz edecek olursak..."

"Adele herkese karşı öğretmen tavrı gösterip insanları küçümsüyor" dedi Bayan Tennyson.

"Evet doğru, onlar hepimizden bir gıdım daha az kibar davrandılar" dedi Bayan Adele. "Ama sadece bir gıdım."

"İşin üzücü tarafı, Fay'in de onlardan zerre kadar farkı yoktu" dedi Bayan Tennyson.

"Kardeşini nasıl küçük düşürdüğünü duydun mu? Omzunda ağlamayı bile reddetti" dedi yaşlı Bayan Pease.

"Hepimiz, Fay'in ne işe yaramış olduğunu gayet iyi biliyorduk" dedi Bayan Tennyson. "Geçirdiği kriz bitmek bilmedi. Ona attığım tokat beni bembeyaz etti."

"İşin tuhafı" dedi Bayan Adele, "sanırım, ne olursa olsun tavrını değiştirmemekle, bu acıklı durumun hakkını verdiğini sanıyordu. Spot ışıklarının altında o noktaya doğru yükseliyordu, kusursuz bir şekilde!" Başkalarına fırsat vermeden kendisi, kendi sözünü kesti. "Kocasının cenazesi için her şeyin en iyisini istiyordu; en pahalı tabut, en özenle seçilmiş yer..."

"Seçilmiş! Otoyolun ortasında gibi duruyordu! O koca kamyonlar o kadar fazla uğultu yapıyorlardı ki, Dr. Bolt'un söylediği hiçbir şey duyulmuyordu. En yakındakiler bile bir şey anlamadı" dedi Bayan Tennyson.

"...Ve" diye devam etti Bayan Adele, "becerebileceği en kalbi kırılmış, en kötü davranılmış dul kadın rolünü yaptı."

Bülbül, kadının sözleri üzerine durmadan şarkısını söylüyordu.

"Boynunu kıracaktım" dedi Bayan Tennyson.

"Yani, Baptist olmaktan vazgeçmesini bekleyemezdin" dedi yaşlı Bayan Pease.

"Ne yani ben de Baptistim" dedi Bayan Adele, yanaklarına gamzeler geldi.

"Adele, Fay'in davranışları seni de bizden daha az rahatsız etmedi" dedi Bayan Tennyson.

"Oturmak zorunda kaldığını gördüm" dedi yaşlı Bayan Pease kurnazca.

"Ben kendime de başkalarına verdiğim kadar kötü not veririm, merak etmeyin" dedi Bayan Adele.

"Ben kendi yaptığım hiçbir şeyden utanç duymadım" dedi Bayan Tennyson. "Ve Fay ayaklanıp, bize veda edip, Chisomlarla gittiğinde onun için daha çok utanç duydum. Sanıyorum onun gitmesine izin vermeyebileceğimizi düşündü. Ama hiçbirimiz ona kal diye yalvarmadık, değil mi?" Bayan Tennyson eski koltuğa iyice gömüldü.

"Aslında" dedi Bayan Adele, "Fay silahlarını hepimizden da-

ha uzun süre elinde tuttu; Yargıç McKelva'yı daha iyi tanıyanlardan da, her şeyi daha iyi bilenlerden de. Binbaşı Bullock anında çakır keyif oldu, ağzını açan herkes de ne kadar mümkünse o kadar yanlış şeyler söylediler."

"Adele, kendini cezalandırmaya bayılıyorsun. Söylediklerinden en az bizim kadar nefret ediyorsun sen de" dedi Bayan Tennyson.

"Ama buna inanıyorum."

"Ben Chisomları suçlamaya devam ediyorum" dedi yaşlı Bayan Pease. "En başta hiç evden çıkmamaları gerekiyordu. Hepsi."

"Daha da ötesi, ben Fay'in kocasının ömrü boyunca tanıdığı arkadaşlarının önünde Mount Salus çapında saygınlığının arttığını sandığına inanıyorum" dedi Bayan Adele "ve böyle bir şey için de onun açısından çok uygun bir fırsattı bu."

"Ona nasıl davranması gerektiğini söyleyecek birisi gerekiyordu" dedi Bayan Tennyson ifadesiz bir ses tonuyla.

Bülbül ötmeye devam ederken Bayan Adele, "Olanlara bakılırsa, bence aynı zamanda, Fay kendi annesiyle yarışıyordu" dedi.

"Neden ki, herkesle birlikte annesinin de yanında, gelmemiş olmalarını dilediğini söyledi!" dedi Bayan Tennyson.

"Ne olursa olsun, yetişmeye çalıştığı oydu" dedi Bayan Adele. "Bunda bir yanlış bulamayız, değil mi, Laurel?"

Otları yolarak mutfak kapısına kadar gelmiş olan Laurel arka basamağa oturdu ve hanımlara baktı, dördüne birden.

"Fay elini çabuk tutup gitmeseydi, onlar da buraya, bu eve yerleşecekler gibi geldi bana" dedi yaşlı Bayan Pease. "Yaşlı bayan, adı her neyse, ayağını ön verandadan dışarı attığında heyecanlandım yani, söyleyeyim size."

"Hepimiz onun için üzülmek zorunda mıyız?" diye yakınarak sordu Bayan Tennyson.

"Yapacak başka bir şey yok, bunu engelleyemeyiz" dedi Bayan Adele. "Değil mi, Laurel?"

"Haydi, cevap ver!" diye haykırdı Bayan Tennyson. "Onun için üzüntü duymak geliyor mu içinden, Laurel?"

"Dilini yutmuş" dedi yaşlı Bayan Pease.

"Umarım onu bir daha görmem" dedi Laurel.

"İşte minik kız, çıkardın ağzından baklayı" dedi Bayan Tennyson. "Bu hepimiz için felaket bir şey olacak, neden sen de burada kalıp onunla başa çıkmamıza yardımcı olmuyorsun?"

"Neden olmasın?" dedi Bayan Adele. "Laurel'ın kendi hayatı yok nasıl olsa."

"Tabii ki işime dönmek zorundayım" dedi Laurel.

"İşe... geri..." Bayan Tennyson parmağıyla onu göstererek, diğerleriyle konuşmaya başladı, "Bu kız şu anda sandığından çok daha fazlasına sahip, kolayca her şeyi bırakıp keyfine bakabilecekken o ağır çalışma hayatına dönüyor. Clint ona çok yüklü bir para bıraktı."

"Şimdi gittikten sonra yine her zaman ziyarete geleceksin" diye uyardı Laurel'ı Bayan Pease. "İstediğin zaman gelebilirsin tabii ki, bana hep, insanlar pek misafir istemezmiş gibi gelir."

"Ben ciddiyim. Neden ta Kuzey Kutbu'na geri gidesin ki?" diye sordu Bayan Tennyson. "O resimleri çizmesen öldürecekler mi seni? Tish'e de söylerim hep, 'Tish, eğer Laurel gelse, Adele de emekli olsa, Becky'nin hayatta olduğu zamanlardaki kadar zorlu bir briç dörtlüsü kurmuş oluruz."

Sendeleyerek ayağa kalkarken, "Beni terk etmeyi mi düşünüyorsun yani? Yoksa..." diye sordu yaşlı Bayan Pease.

"Hayır, şu anda oynadığın kurallarla oynamaya devam et" dedi Bayan Adele gülümseyerek. "Nate'in New Orleans'daki sevimli Fransız karısı da Laurel'a katılırdı, Mount Salus'un böyle parlak bir zekaya verebilecek fazla bir şeyi yok.

"İşte!" diye haykırdı Bayan Tennyson. "Laurel McKelva'yı

bu gelişinde bir kez olsun güldürebileceğimizden iyice ümidi kesmeye başlamıştım."

"Biletim hazır" dedi Laurel. "Pazartesi günü Jackson'dan kalkan öğleden sonra uçağı."

"Demek mutlaka gideceksin... Ah, Laurel onun şanına yakışacak zorluktaki her şeyi yapabilir" dedi Bayan Adele. "Tabii ki Mount Salus'tan vazgeçip, bu eve, bize, geçmişe elveda deyip, yarından sonra uçağına binip Chicago'ya dönebilir, kaldığı yerden devam edebilir."

Laurel ayağa kalktı, o muzır, kırışık yanakları öptü.

"Laurel, şu tarafa bak, eğer güllerin açtığını, Becky'nin sarmaşık gülünün canlandığını görebilirsen belki fikrini değiştirmek istersin" dedi Bayan Tennyson hafifçe.

"Chicago'da hayalini kurabilirim."

"Ama kokusunu alamazsın" diye atıldı Bayan Tennyson.

"Hep birlikte, melez bitkilerin eğri büğrü budanmış olduğu güllerin oraya doğru seğirttiler. Renk renk ışıkları yansıtan yaprakların arasında saklanarak büyüyorlardı. Laurel, sarmaşık gülüne doğru birkaç adım daha attı. Peaselerin tarafında sık bir çalılık gibi duran Mermaid, Courtlandlerin tarafında verdiği ilk tüy gibi çiçekle Banksia, aralarında da Becky'nin sarmaşığının yeri olan çıplak teller duruyordu. Yargıç McKelva, eski karısı Becky'nin sarmaşık güllerinde kendini bulurdu.

(Baharda, gerçek gül renginde yarı şeffaf çiçekleri ilk açtığında, "Bu gülün gerçekte ne olduğunu bilmek için neler vermezdim" derdi Laurel'ın annesi. "Emektardır bu, kokusu da öyle, adını da tamamen hak ediyor. Maunt Salus'taki kimse buncağıza değer vermedi. Sadece üzerini açıp istediği odaya koydum onu, bak şimdi ne hale geldi! Olduğu gibi kendi köklerine tutunuyor, tabii ki, çok kuvvetli! O kökler yüz yıllık bile olabilir!"

"Hatta daha bile yaşlı" derdi Yargıç McKelva, oturduğu güverte koltuğundan durgunca gülümseyerek. "Yaşlı bir elma ağacı kadar kuvvetli.")

Parlak yaprakları ve kibrit alevi misali dikenleri, kesik gövdesinden fışkırıyordu. Bir yıl çiçek vermese, ertesi yıl mutlaka verir; "Bahçıvanların işe böyle bakmayı öğrenmesi gerekir" derdi annesi.

Anıların bahar gibi geri döndüğünü düşündü Laurel. Anıların ilkbahara benzer bir kişiliği vardı. Bazen çiçekler eski kütüklerin üzerinde açardı.

"O zaman Laurel'la işimiz tamam. Ama Tennyson dışında, Fay'le olan meseleyi halleden var mı? Nasıl hallolmuş olabilir bilemiyorum" dedi Bayan Adele, gamzesinin gölgesi düştü yanağına. "Clinton'ın, bizim duygularımızı tamamen göz ardı ederek ellerimize bıraktığı küçük sürtüğüyle ne yapacağımız konusunda en ufak bir fikrimiz yok." Bugün eski formunu kazanabilmek için elinden geleni yapıyordu.

"Kafasında külçe altından bir tacı eksik" dedi Bayan Tennyson. "Sonsuza kadar yaşar, üstüne bir gün daha yaşar. Biz gitsek de o tam buradan öteye bir adım atmaz. Neden bütün erkekler onu korumaları gerektiğini düşünüyorlar ki?"

"Binbaşı onun yanında salyalarını tutamıyor" diye katıldı yaşlı Bayan Pease.

"Ama asıl salak o değildi. Clint'in şimdi kulakları olsa da duysaydı, kim bilir ne kadar şaşırırdı" dedi Bayan Tennyson, hevesle. "Biliyor musun, erkeklere hayret ediyorum ben."

"Onu bu saçmalıktan kurtarması gereken Laurel'dı. Laurel'ın savaş zamanı bir denizciyle evlenmemesi gerekiyordu. Becky öldükten sonra evde kalması lazımdı. Onun, evin içinde birisine ihtiyacı vardı, kızım" dedi yaşlı Bayan Pease.

"Ama bu birisi, Fay olmak zorunda değildi, herhalde" dedi Bayan Tennyson. "Rahat bırak kızı!"

"Onun kimseye bir zararı dokunmadı" diye itiraz etti Bayan Adele. "Aksine, yaşlı, yalnız bir adama yaşam gücü verdi."

"Bunu nasıl becerdiğini hiç hesaba katmasam daha iyi" diye sözünü kesti Bayan Tennyson.

"Devamlı ona kızıyoruz, zavallı kimsesiz küçük" dedi Bayan Adele. "Ve ne olursa olsun, hakkında düşündüklerimizi biliyor. Onun içinde bizden daha çok öfke var. Öfkeyle doğmuş."

"Eğer Clint'in, Becky'nin yerini dolduracak birini aradığını bilseydim, ona Fay'den çok daha iyisini bulabilirdim. Üstelik burada, Mount Salus'ta, şimdi birinin adını söylesen zıp..." Bayan Tennyson az kalsın ağzından bir şey kaçıracaktı.

"Becky'yi Mount Salus'ta bulmamıştı" diye hatırlattı Bayan Adele, bülbül dışında herkes sustu.

"Ve tabii ki, bu da Laurel'ın ondan, babasından miras aldığı tuhaflıklardan biri. Phillip Hand'i kendi kasabasında bulmadı o da" dedi Bayan Tennyson.

Laurel ayağa kalktı.

"Laurel bizim gitmemizi bekliyor" dedi Bayan Adele, kendi de ayağa kalkarak. "Onu yeteri kadar dışarıda tuttuk."

"Hayır, bizi içeri alma, gerisiyle artık bizsiz uğraşman için bırakacağız seni" dedi Bayan Tennyson, onu şımartır gibi. Dışarı, sokağa doğru salındı. Yaşlı Bayan Pease şalını katlayarak yavaşça uzaklaştı, iki bahçe arasındaki geçitten dönüp kayboldu. Laurel, Bayan Adele ile birlikte bahçe çitindeki açıklığa doğru yürürken, ağaçtan gelen kuş cıvıltısından daha yumuşak bir ses duyuldu. Ritmik ama silik bir sesti, bir tefin titreyişi gibi.

"Küçük belalar! Baksana hava atıyorlar" dedi Bayan Adele.

Kardinallerden biri incir ağacına doğru bir dalış uçuşu yaptı, kanatları korkuluğu sıyırdı ve baygın bir şekilde yere çakıldı. Ardından bir başka kardinal indi, onu da küçük bir sürü izledi. O ince, pırıl pırıl diskler yağmur damlaları gibi parlıyorlar, kırmızı kuşlarla yarışan horozlar da, kuşların bir görünüp bir kaybolan gölgeleri arasında uçuşuyorlardı. En küçük bir çarpışmada kuşlar tekrar havalanıp şekiller çiziyorlardı.

"Bunların hepsi bir oyun, değil mi, sadece bir oyun!" dedi Bayan Adele, zarif bir şekilde kendi bahçesine geçerken.

2

Laurel kütüphaneye döndü. Burası, babası evlendikten ve emekli olduktan sonra, şehrin ana meydanındaki Mount Salus Banka Binası'ndaki bürosundan, yanında olmasını istediği şeyleri getirip koyduğu yerdi.

Tıkış tıkış bir oda olmalıydı ama ne eklenirse eklensin aynı görünüyordu. Duvarın biri hiç değişmiyordu. Kitaplıklardan birinin üzerinde babasının her bir kilometresini ezbere bildiği, çıta çerçeveli dünya haritası asılıydı. Diğer kitaplığın üzerinde de Çin Genel Valisi ile misyoneri olan babasının ve büyükbabasının portreleri vardı, seri üretimden çıkmış iki şeftali gibi birbirlerine benziyorlardı. Tek başına duvarda dengede duramayacak kadar ağır çerçevelerle asıldıkları için birbirlerine yaslanıyorlardı; o birbirinin aynı dört kaş, gözlerin üzerine, dişleri aşağı gelecek şekilde yerleştirilmiş siyah testereler gibi duruyorlardı.

Laurel bir anda kitaplara hiçbir şey olmadığını fark etti. Adının cildinin dar, yeşil sırtında altın rengi harflerle *Mississippi ve Alabama'daki Coşkulu Günler* olarak yazılı olduğu Tennyson'ın Şiirleri'nin yanında her zaman durduğu yerde duruyordu, onun yanında da *Hogg'un Haklı Bir Günahkarın İtirafları* duruyordu. Sırayla, *Parlak Gözlü Eric*'in, *Jane Eyre*'in, *Pompey'deki Son Günler*'in ve *Jeeves*'in üzerinde okşar gibi parmaklarını dolaştırdı. Omuz omuza, çoktan kendi ailelerini oluşturmuşlardı orada. Buradaki her kitabı o ikisinin, annesinin ve babasının sesinden dinlemişti. Ne okudukları her zaman o kadar önemli değildi. Önemli olan, aralarında akan nefesin verdiği hayat ve söz-

lerin an be an kayışından aldıkları hazdı. Bazı insanlar arasında her söz güzeldir ya da güzel olmasının bir zararı yoktur. Üzerinde duran Webster'ın Büyük Sözlüğü ve McKelva ailesinin İncil'i (ağır ikizler), rafı eğdiğinden biraz daha alçak duran diğer kitaplıkta bütün Dickens'lar set halinde bir buçuk rafı kaplıyordu; eski, koyu kırmızı, kavrulmuş, yıpranmış ciltlerinin ipleri görünüyordu. Nicholas Nickleby'ın hiç kapağı yoktu. Onun altındaki Gibbon da, ateşe maruz kalmadan kül rengine gelmişti. Gibbonlar yan yana bile durmuyorlardı; iki cildinin arasından Sherlock Holmes'un Maceraları görünüyordu. Laurel hepsinin tozunu aldı ve aynı sırayla yerlerine geri koydu. Courtland'lerin tarafına bakan pencerelerden birine Yargıç McKelva'nın evrak dolabı dayanmış olduğundan, kütüphane eskisinden biraz karanlık görünüyordu. Bu dolabın içi hukuk kitaplarıyla, sözlüklerle, günlüklerle, Claiborne'nin Mississippi'si ve Mississippi Hukuku gibi kitaplarla doluydu. Kitaplar, klasörler, dosya kutuları, üzerlerinde işaretler ve etiketlerle raflara dizilmişti. Dolabın en üstüne yerleştirilen, ayakları dışarıda kalmış teleskop, pirinçten küçük bir top namlusu gibi duruyordu.

Cam kapakları açtı ve her şeyin teker teker tozunu alıp dikkatlice yerine yerleştirmeye başladı. Kağıtlar kendine göre bir sırayla dizilmişti; önemliden önemsize doğru herhalde diye düşündü Laurel. Mount Salus'un belediye başkanı olduğu zamandan bu yana bütün kağıtlarını dosyalamıştı. Aralarında yeni okulun açılışında yaptığı konuşmanın bir kopyası da vardı ("Bunu size söz veriyorum, şu anda burada bulunan tüm gençlere:..."). Söz vermek, önem kazandırıyordu seslendiklerine. İçinden kağıtlar fışkıran büyük sel ile ilgili bir klasör vardı. McKelva'ların konağını alıp götürmüştü bu sel. Dosyanın içine, sel ve sel kontrolü üzerine yaptığı çalışmaların kağıtları tıkılmıştı. Herkes onun hayatının bu evresini unutmuştu bile, yaptığı çalışmaları, yüklendiği angaryaları... Bu kasabanın onun üzerinde Fay'den

çok daha fazla hakkı vardı, diye düşündü Laurel, parmağı yazıların üzerindeki tozun içindeydi. Laurel gözlerini kelimelerden çekti ve bir an pencerenin önüne gidip durdu. Yan bahçede Bayan Adele çamaşır ipine beyaz bir şey asıyordu. Sezgisel olarak, dönüp el sallamak için kolunu kaldırdı. Bunu yapmanın ona acı verdiğini düşündü Laurel, kim bilir babası kaç kez gözlerini dinlendirmek için burada durup, belki de bomboş gözlerle ona bakmıştı.

Courtland'ler kırsal kesimden kasabaya taşınmış olsalar da Yargıç bu aileyi severdi. Arka bahçeyi çapalarlar, arkasındaki çayırda da inekleri otlardı. Çok eskiden Laurel, Bayan Courtland'in ineklerden sağdığı sütü sattığını, sütün bütün kaymağından ve yağından para kazanabilmek için de çocuklarına yağı çekile çekile mavileşmiş bir süt içirmesinden Yargıç McKelva'nın çok rahatsız olduğunu hatırlardı.

O gece aralarında geçen konuşmaya kadar, Laurel Dr. Courtland'in tıp öğreniminin yarısını babasının sağladığını bilmiyordu. Yargıç McKelva son birkaç senesine kadar hiç öyle zenginlik içinde olmamıştı. Sadece beklenmedik bir şekilde, sahip olduğu verimsiz bir arazide yapılan kazıdan petrol çıkınca biraz para kazanmıştı; öyle çok fazla bir para değildi gerçi ama, emekli maaşıyla da birlikte, parasal sorunlarla karşılaşmadan hayatını sürdürebilecek kadar vardı.

Laurel'a, "Görüyor musun?" diye yazmıştı, daha doğrusu daktilosunda kelimelerin altını çizmeye bayılan Dot'a dikte ettirmişti. "Selden sonra iyimserliğimizi korumamızın hiçbir zararı yokmuş. Baharda işi bırakıp, yanına da bir arkadaşını alıp, hep birlikte İngiltere'yi ve İrlanda'yı gezmeye gitmek ister misin?" Bundan hemen sonra aldığı haber de, Fay'le evlenmek üzere olduğuydu.

Bütün odayı dolaştı, sıra yazı masasına geldi. Odanın tam ortasında duruyordu masa, babasının büyük büyükbabası Edin-

burgh'da yaptırmıştı; masif, kült, yüksekçe bir sahne gibi kaplıyordu odayı. (Salonda unutulup kalmış piyanonun varlığı hissedilmiyordu bile onun yanında.) Deri sandalyesi masanın arkasına yayılmıştı, artık doğru yerinde duruyordu.

Laurel masanın etrafında dolaşıp önünde durdu. Babasının oturduğu yerden görebileceği, dik duran bir çerçeve vardı eskiden masasının üzerinde. Laurel'ın annesinin resmi; uğraştığı şeyi bırakıp bahçedeki banka oturması söylenmişti resmin çekilmesi için. İşte acımasız sonu bu olmuştu; gerçi anlaşılabilirdi ama resim artık yoktu. Artık orada duran tek fotoğraf, kendisiyle Philip'in nikahlarından sonra Protestan kilisesinin merdivenlerinden aşağı koşarken çekilen pozlarıydı. Babası bu fotoğrafı gümüş bir çerçeveye koymuştu. (Kendisi de öyle yapmıştı. Nikahta, sihirli bir şekilde her şey kolaylıkla yapılmıştı. Kısa ve sonuca çabuk ulaşmaya yönelik oluşu, buraya değil, tamamen Chicago'ya ait bir alışkanlıktı.)

Masaya bir şey dökülmüştü. Koyu renkli ahşabın üzerinde alev renginde, birtakım sertleşmiş damlalar vardı; yapıştırıcı değil, ojeydi bu. Sanki Fay masadan büzüldüğü köşesine kadar boyalı tırnaklarını her yere sürmüş gibi, sandalyeye doğru küçük bir yol yapıyordu,

Laurel babasının sandalyesine oturdu ve hayatı boyunca bir kez olsun açmayı düşünmediği masanın üst çekmecesine uzandı. Kilitli değildi, hiç kilitlenmiş miydi acaba? Çekmece, içindeki tek şey olan boş puro kutusunun hafifliğiyle öne doğru kaydı. Laurel, koca masanın her iki tarafındaki çekmeceleri birbiri ardına açtı, içleri boşaltılmıştı. Birisi demek ki ondan önce davranmıştı.

Tabii ki, güvenli şekilde bürosuna yerleştirdiği belgelerinden şimdi Binbaşı Bullock sorumluydu, vasiyeti de adliyenin arşivine kaldırılmıştı. Peki ona yazılan tüm mektuplar neredeydi; annesinin mektupları mesela?

Annesi, evli oldukları süre boyunca, ayrı geçirdikleri her gün ona mektup yazmıştı. Öyle söylemişti. Babası mahkemede çok uzun günler geçirir ya da iş gezilerine çıkardı; annesi de, evlendiğinden beri her yaz bir ayını, genellikle Laurel'ı da yanına alarak, "evin orası" dediği Batı Virginia'da geçirirdi. Mektuplar neredeydi? Bahçede çekilen resimle beraber bir yerlere mi kaldırılmıştı?

Hiçbir yerde değildiler, çünkü babası onları saklamamıştı. Hiçbir zaman saklamamıştı. Aslında Laurel bunu biliyordu ve en başta bunu akıl etmesi gerekiyordu. Babası, mektupları yanıtladıktan sonra onları direk çöpe atar ve onlarla olan ilişkisini tamamen keserdi. Laurel bunu yaparken görmüştü babasını. Annesinin çok kaygılı olduğu zamanlarda ise babası kalkıp yanına giderdi.

Ama burada, annesinden kalan, Fay'in bulabileceği ya da ele geçirebileceği hiçbir şey yoktu. Herhangi birisinden iz olarak, sadece oje lekeleri vardı. Laurel, büyük bir hevesle onlarla uğraşmaya başladı. Lekeleri masanın yüzeyinden kazıdı, sonra da, hiçbir iz kalmayana kadar cilayla ovdu.

Bunlar cumartesi günü oldu.

3

"Laurel! Bizim gerçekten senin nedimelerin olduğumuz zamanı hatırlıyor musun?" diye bir çığlık attı Tish yemekten sonra içki içmeye otururlarken. Pazar akşamıydı. Nedimelerin anne-babaları McKelva'lara birkaç sokak uzaklıkta oturuyordu ama nedimeler kocalarıyla birlikte Mount Salus'un "yeni bölümüne" taşınmışlardı. Onların çocukları daha da uzaktalardı, üniversite okumaya başka yerlere gitmişlerdi.

Tish'in en küçük oğlu henüz evden ayrılmamıştı. "Evden çıkmaz ama" demişti Tish. "Misafiri var. Penceresinden bir kız girdi odasına, satranç oynamak için. Öyle söyledi. Sanırım dün gece saat on bir civarı da pencereden içeri giren kız oydu. Park yerinde araba farları görüp bakmaya gittim. Her dakika arıyor onu kızlar. On beş yaşında."

"Düğünde annemin halini hatırlasana" diyordu Tish şimdi de, "bittiğinde, ağlayarak babana, 'Ah Clint, ne kadar hazin, değil mi?' demişti. Yargıç Mac de, 'Neden ki Tennyson, eğer sizi üzecek bir şey varsa, söyleyin ben halledeyim.'"

"Halletmek mi? Ben hiçbir erkeğin bir düğünden bu kadar zevk aldığını görmemiştim" dedi Gert.

"Savaş olsun, barış olsun, Yargıç Mac'in ta New Orleans'dan getirdiği pembe şampanyamız eksik değildi!" diye bağırdı bir diğeri. "Ve bir de siyahlardan oluşan bir caz beşlisi, hatırlıyor musun?"

"Bayan Becky bunun tamamen israf, deli saçması olduğunu düşünmüştü. Ama Yargıç Mac hepsinde ısrar etmişti. Olacaksa büyük bir düğün olmalıydı."

"Eh, Laurel tek çocuktu."

"Annemin pek görünmeyen, batıl inançlı bir tarafı vardı" dedi Laurel koruyucu bir tavırla. "Mutluluğunu çok büyütmenin uğursuzluk getireceği düşüncesine kapılmış olabilir." Pencerenin yanında oturduğu şezlongdan, batı tarafında yıkanan bir kuş misali bir şimşek çaktığını gördü.

"Yargıç Mac onu güldürerek bu inancından uzaklaştırmıştır o zaman. Senin için yaptığımız partileri hatırlıyor musun?" Gert, Laurel'a alayla karışık, sevgi dolu bir tokat yapıştırdı. "Eski Counrty Club yanmadan önceydi. Hiç öyle bir dans alanımız da olmadı başka."

"Phil nasıl bir dansçıydı, Polly? Ben unuttum!" Sanki anılar gelip onu dansa kaldıracak da hatırlayacakmış gibi kollarını kaldırdı.

"Sağlam" dedi Laurel, yanağını biraz daha yastığa gömdü.

"Baban, böyle büyük anların tadını çıkarmayı en az bizim kadar iyi biliyordu; zarifliğini kaybetmediği ve babam akşamın sonunu edemeden iyice uçmaya başlamadığı sürece eğlenmekten çok zevk alırdı" dedi Tish. "Tabii ki annemin de bütün gözyaşlarını kendi çocuğunun düğününe saklaması gerekiyordu." Sonunda tek boşanan Tish, tek dul kalan da Laurel olmuştu. Tish, lise basketbol takımının kaptanıyla kaçmıştı.

"Ama Bayan Becky şaşalı olaylardan hep uzak durmak isterdi" dedi Gert.

"Bir seferinde hatırlıyorum, herhalde Hukukçular Derneği toplantısıydı ya da belediye başkanı olduğu zamandı ya da Jackson'da bir açılıştı, her neyse, Yargıç Mac, Bayan Becky'ye o gece giymesi için bir elbise almıştı, eve bir kutunun içinde getirmişti ve onu ne kadar şaşırtmıştı. Boncuklu krepe kumaşlar! Parlak boncuklar! Yakasından eteklerine kadar parlak boncuklar" dedi Tish. "Sen neredeydin acaba, Laurel?"

Gert, "New Orleans'dan almıştı. Tezgahtarın biri satmış elbiseyi ona" dedi.

Evin başka bir yerinde bir müzik başladı. Duke Ellington.

"Gençler dans etmiyor. Olsa olsa satranç oynuyorlar herhalde" dedi Tish, Laurel'a gizlice. "Ve Bayan Becky de demişti ki, Clinton, beni bu kadar savurgan biri yapacağını önceden söyleseydin, pamukyağı değirmeninin tozlarını getir bana derdim sana." Ardından "Beni duyuyor musun?" diye bağırdı Tish.

"Ama giydi onu, değil mi?" diye sordu birisi, Tish de dedi ki, "Ah, birbirleri için her şeyi yaparlardı! Tabii ki giydi. Üstelik taşıması gereken onca yüke rağmen! Bir gün anneme, onu giymediği zaman, yani her zaman, onu bir kovanın içine koyduğunu söylemiş!"

Nedimeler gözlerinden yaş gelene kadar güldüler.

"Ama onun zevkine değer verdiğini göstermek istedi ve giydi elbiseyi! Bir hava gelmişti üzerine. Beni yıkan, Laurel, onun tekrar evlenmesiydi. Fay'i görmekti!" dedi Gert. "Yanında getirdiğini görünce!"

"Annem başta, ona küçük bir hoş geldin daveti vermek istediğini söylemişti; herhalde oturup çay içmeye davet etmeyi düşünüyordu. Fay de, 'Ah, lütfen, böyle şaşalı davetlerle uğraşmayın, bu tür şeyler Becky'nin tarzıydı', demişti. Zavallı Yargıç Mac! Eş seçmek dışında" dedi Tish, Laurel'a gülümseyerek, "gayet mantıklı, tatlı bir yaşlı adamdı."

"Ne zamandan beri onlara böyle gülmeye başladınız?" diye sordu Laurel sesi titreyerek. "Artık onlar sadece üzerine ilgi çekici hikayeler anlatılacak karakterler mi?" Tish'e döndü, "Sen de babamın arkasından göz kırparak konuşabiliyorsun, öyle mi?"

"Polly!" diye yakaladı Tish onu. "Onlara gülmüyoruz. Komik de değiller, benim annemle babamdan daha komik değiller en azından! Hiçbirimizin anne-babasından daha komik değiller" dedi ve Laurel'ın suratına tekrar gülümsedi. "Biz acı çekmiyor muyuz? Seninle birlikte acı çekiyoruz."

"Biliyorum. Tabii ki biliyorum" dedi Laurel.

Teşekkür ederek gülümsedi ve herkesi öptü. Nedimelerini bir kez daha görecekti. Yarın öğlende geleceklerdi, altısı birden, Laurel'ı havaalanına götüreceklerdi.

"Kaybedecek daha fazla kimsen kalmamasına seviniyorum, canım" dedi Bayan Tennyson Bullock güven verici bir ifadeyle.

"Ne demek istiyorsun! Fay var ya" diye karşı çıktı Binbaşı Bullock. "O küçük zavallının üzerinde çok yük var ama. Kaldırabileceğinden daha fazla."

"Bize sadece taşıyabileceğimiz kadar yük yüklenir" diye düzeltti Bayan Tennyson Binbaşı'yı. O kadar uzun süredir evliydiler ki, kadın, konuşurken çok daha askeri bir ses tonu kullanabiliyordu, hatta ağzından çıkanlar yasa gibiydi neredeyse.

Laurel ikisine de sarıldı ve eve yürüyerek gitmek istediğini söyledi.

"Yürümek mi?" "Yağmur yağıyor!" "Mount Salus'ta kimse yürümez!" Gitmesine izin vermemek için büyük bir yaygara kopardılar. Binbaşı Bullock onu eve bırakmakta ısrar etti.

Bu son gecede, ılık bir rüzgar esmeye ve düzensiz bir yağmur yağmaya başlamıştı, bir rahatsızlığın habercisiydi sanki. Binbaşı şemsiyesini açıp, beyefendi edasıyla Laurel'ın üzerine tuttu. Askeri bir ritimle yürümeye başladı.

Binbaşı Bullock, arkadaşları için yaşardı. Bir yere kadar da olsa, onlarla birlikte, onların hayatlarını yaşıyor, diye düşündü Laurel. Bu arada Bayan Tennyson da onun hayatını yaşıyordu. Binbaşı, kibar, belli belirsiz bir sesle bir şarkı mırıldanmaya başladı yürürlerken. Bu akşam bir şeyleri geride bırakmış gibi görünüyordu. Neşeli ruhu geri geliyordu.

"Dolaştı,
Dolaştı
Her yerde dolaştı,

Kasabanın içinde dışında,
Söyle, dolaşmadı mı...?"

Akçaağaçların yaprakları şehrin meydanında uçuşuyordu, dört yol ağzındaki "U Dönüşü Yapılmaz" işareti de asılı durduğu kablonun üzerinde trapezci gibi sallanıp taklalar atıyordu. Adliye binasının saati okunmuyordu. Aydınlatması yetersiz kalan parkta orkestra platformu ve valilik heykeli loş yağmur haleleri içinde hayalet gibi görünüyorlardı; bunca zaman içinde ikisi bir şekilde sanki evlenmişlerdi.

"Biz onu durdurmak zorunda kalıncaya kadar dolaştı" diye şarkı söylüyordu Binbaşı Bullock.

Ev, ağaçların arasında kapkara görünüyordu.

"Fay gelmemiş" dedi Binbaşı. "Ah, ne kadar ayıp."

"Birbirimizi kıl payı kaçıracağımızı umuyorum" dedi Laurel.

"Ne kadar ayıp. Birbirinize hoşça kal, iyi şanslar filan demeden, çok kötü."

Şemsiye önlerinde, Binbaşı Laurel'ı kapıya kadar götürdü, antrenin ışığını açmak için de onunla birlikte içeri girdi. Ağzı, üstünkörü şekilde, bir kapıya ya da bir hayale çarpar gibi, Laurel'ın ağzına çarptı -yaşlı bir adamın hoşça kal deyişi işte; Laurel onu geçirdi, yolunu aydınlattı, sonra da arkasından kapıyı hızla kapattı.

Bir terslik dikkatini çekti o sırada, evde bir kuş vardı. Bacadan kayanlardan biri olmalıydı. Gözünün önünde yemek odasından fırladı ve ok gibi merdiven boşluğundan yukarı uçtu.

Laurel paltosunu çıkarmadan ışıkları açarak, yağmura karşı pencereleri kapatarak, kuş girmesin diye arkasında kalan koridorun kapısını kapatarak evin bir ucundan diğer ucuna koşturdu. Yukarı koştu, kendi kapısını çarptı, koridordan koştu ve sonunda büyük yatak odasına girdi, ışığı yaktı, kuş yeni ışık kaynağına doğru kendini attığında Laurel kapıyı çarpıp onu dışarıda bıraktı.

Kuş buraya giremezdi. Acaba daha önce girmiş miydi? Ne kadar zamandır evin içinde, karanlık odaların arasında kanat çırparak serbestçe dolaşıyordu? Şimdi de Laurel dışarı çıkamıyordu. Annesiyle babasının odasında (artık Fay'in odasında) bir aşağı bir yukarı yürüyordu. Cenaze sabahından beri ilk kez giriyordu bu odaya.

4

Kapılar ve pencereler fırtınanın vuruşlarıyla birbirine benzer şarkılar söylüyorlardı. Kuş, duvarlara ve kapalı kapılara deyiyor, çarpıyor, sürtünüyor, durmak bilmiyordu. Laurel, hemen kapının dışında, üst katın koridorunda duran telefona ulaşmak istediğini düşündü.

Ne tehlikesi altındayım ki ben burada, diye merak etti kalbi çarparak.

Ölülerin anısına saygı için sessiz olsan da, ölülerin kaldığı gibi sessiz kalamazsın. Rüzgarın, yağmurun, dönüp duran panik içindeki kuşun sesini dinledi. Hemşirenin ona, "Suistimal! Suistimal!" diye bağırdığı gibi bağırmak istedi.

Gerçeğe uygun bir şekle sokmaya çalışarak olayları gözden geçiriyordu. İsteyen insan için savunmasız bir adama saldırmak mümkündür, ancak onunla evli olmak gerekir. Ölmekte olan birine "Yeter artık!" demek, buna kulak misafiri olan kişi onun anısını korumaya çalışan kızıysa eğer, mümkündür. Bunlar kesin gerçeklerdi, Laurel kafasında bu gerçeklerle bir aşağı bir yukarı yürüyordu.

İstediği Fay'i cezalandırmak değildi. Sadece bir şeyleri fark etmesini bekliyor, ne yaptığını bildiğini kabul etmesini istiyordu. Laurel artık Fay'in, "Neden bahsettiğini bile anlamıyorum" diyeceğini biliyordu, hatta bundan hiç şüphesi yoktu. Bu da bir gerçekti. Hastanedeki o yürek paralayıcı anda Fay kendine göre, her zaman olduğu gibi haklıydı, aksinin hayalini bile kurmamıştı. Kendini haklı çıkarmıştı. Fay sadece birazcık gösteri yapıyordu, o kadar.

Gösteri yapmak Fay'in kendini içinde en rahat hissettiği durumdu. Gösterilerini hastaneye de ve tabii bu eve de getirmişti. Bay Dalzell'in ailesinin kutularla tavuk butlarını yanlarında getirmeleri gibi bir şeydi bu. Ölüm gerçeği geldi ve geçti onun için. Fay ne yaptığının farkında değildi, Tish'in alaylı konuştuğunun farkında olmaması gibi. Ben söylemezsem de asla bilmeyecek, diye düşündü Laurel. Ben de Fay gibi yolunu kaybetmiş bir kişilik mi olmaya geldim, diye sordu Laurel kendine. Babamın tersine, ben Fay'e acıyamıyorum. Ben, onunla yaşamak zorunda kalan Mount Salus insanları gibi numara yapamam. Ne yaptığının farkına varana kadar tavrımı göstermeliyim ona.

Fay'in odadan çıktığını gördüm. Bunun ne anlama geldiğini fark etmemek mümkün değil. Bu, mahkemede kanıt olur, diye düşündü Laurel. Kuşun kapıya çarptığını ve evin fırtınadan sallandığını duydu. Fay kendine ihanet etti, o zaman kendimi serbest bırakmalıyım, diye düşündü titreyerek. Derin bir duygunun adının doğru konmasıyla diğer duyguların tanımları da ortaya çıkar; serbest kalmak, dile gelmektir, yükünden kurtulmaktır.

Ama Laurel kime içini dökmek isteyecekti ki? Annesine, sadece ölmüş olan kendi annesine. Laurel bu duyguyu derinde bir yerlerde ta baştan beri taşıyor olmalıydı. Koltuğun önünde durdu, yaslandı. Elinde ispatı vardı, lanetlenecek kanıtlar vardı annesine göstereceği. Bunları ona veremediği için de acı içindeydi, kendi kendini teselli etmeye çabalıyordu. Annesiyle konuşabilmek için duyduğu özlemle yüz yüze gelmişti, dehşeti gördü.

Görüşünü kaybetmeye başlayan babam, annemin ardından gidiyordu, peki bu takip sırasında ben Fay'den başka kimin ardında olabilirim diye düşündü Laurel. Bu suiistimali annesine açıkladığı sahneyi getirdi gözünün önüne. Bütün yumuşaklığıyla bu sırrı açıklayışı, Fay'in hastanede yaptığı rollerden daha çok harap ederdi insanı. Bu açıklama sırasında ne yapmaktan kaçınırdım acaba, diye düşündü.

Kuşun, bütün gövdesini olduğu gibi kapıya vurduğunu duydu. Ellerini saçlarına götürdü ve geri çekildi. Gerileyerek odadan çıkıp, yandan açılan diğer küçük odaya girdi.

Burası dikiş odasıydı ve çok karanlıktı, el yordamıyla bir ışık bulması gerekiyordu. Işığı açtı. Öğrenciyken kullandığı kaz boynu şeklindeki eski lambası alçak masanın üzerinde duruyordu. Lambanın ışığıyla annesinin yazı masasının sürülmüş olduğu yeri, kendi masasını ve eski sallanır koltuğu gördü. Kenarları pirinçten üç katlı sandıkla dikiş makinesi de oradaydı.

Burası dikiş odası olmadan önce, Laurel'ın bebekliği boyunca, büyüyüp koridorun karşısındaki kendi odasına geçene kadar yattığı odaydı. İçerisi sanki bütün kış hiç ateş yanmamış gibi soğuktu. Odada sadece bir ocak vardı ve tabii ki o da boştu. Buraya gelip dikiş dikip hikayeler uydururken ya da her gördüğünü, her duyduğunu yalan yanlış anlatırken, Bayan Verna Longmeier'in elleri ne kadar üşümüştür, diye düşündü Laurel. Her gün başka insanların evlerinde soğuk bir hayat sürmüştü herhalde.

Ama eskiden sıcaktı burası. Babasının, ateşi yaktıktan sonra bacanın ağzına gazete koyarak alevleri kükretince kendini geri atıp kıçının üstüne oturuşunu hatırlıyordu. O zaman genç bir adamdı ve her şeyi yapabilirdi.

Alevlerin ışığı ve sıcaklık; anılarında canlanan buydu. Şimdi yazı masasının durduğu yerde eskiden kendi küçük yatağı dururdu. Kenarlarındaki parmaklıklar, ayağa kalktığında boyuna gelecek kadar kaldırılabilirdi, Laurel kollarını kaldırıp parmaklıkların üzerinden sarkıtırdı. Dikiş makinesi hala aynı yerinde, odadaki tek pencerenin önündeydi. Annesi ya da nadiren, randevuyla gelen terzi kadın, bu sandalyeye oturur pedal sallardı. Laurel yere oturur, yere düşen kumaş parçalarını yıldızlar, çiçekler, kuşlar, insanlar ya da istediği başka şeyler yerine koyarak sıraya dizer, yerleştirir, onlardan desenler, aileler oluştururdu. Üzerinde oturduğu yaygı tatlı tatlı kokar, anne ve kızın yaptıkları şeyler üzerinde şöminenin ya da yaz güneşinin ışığı dolaşırdı.

Burası daha sessizdi. Doğrudan rüzgar almayan bir köşeydi. Kuşun gürültüsünden ve tedirginlik verici karanlıktan bir oda boyu daha uzaktaydı. Evin geri kalanından, Mount Salus'un Chicogo'yla mesafesi kadar uzaktaydı.

Laurel sallanan koltuğa oturdu. Kaz boynu şeklindeki lambadan yazı masasının sıcak kahverengi kapaklarına bir ışık huzmesi vuruyordu. Çok eskiden, McKelvaların arazisindeki kiraz ağaçlarından yapılmıştı. Kapaktaki 1817 sayısı, saten parçası gibi sarı ve kaygan farklı bir ağaçtan, çok düzgün olmayan oval bir tablanın üzerine yazılmıştı. Bu masa çiftlik için yapılmıştı ama bir bayanın kullanabileceği kadar küçük ve zarifti; Laurel'ın annesi masaya el koymuştu. Alınlığında, kanatlarını açmış, dünyayı tutan, küflü kurşundan bir kartal vardı; büyüklüğü annesinin karışı kadardı. Dolaplarının her iki kapağının anahtar deliklerinde de anahtar yoktu. Peki hiç anahtarı olmamış mıydı bu dolapların? Laurel'ın hatırladığı kadarıyla, annesi hiçbir şeyi kilit altında tutmazdı. Kişisel eşyaları kilitsizdi. Onları kimsenin karıştırmayacağını varsayardı. Şimdi acaba gene her yeri boş mu bulacaktı?

Laurel babasının çekmecelerini açmakta tereddüt etmişti ama burada tereddüt etmiyordu; en azından şu anda etmiyordu. Kapaklar, birleştikleri yere dokununca savrularak açıldılar. Dolabın içi, terk edilmiş, kimsenin de mektuplarını almaya gelmediği bir postaneyi andırıyordu. Annesinin kağıtları nasıl olmuştu da bunca yıldır bu merhametli toz katmanının altında yatmış ve yağmadan korunmuştu? Laurel nasıl olduğunu biliyordu, babasının onlara dokunmaya içi elvermemişti. Fay için ise onların ancak herhangi birinin yazdığı sıradan şeyler kadar değeri vardı ve yazma ihtiyacında olan birisi de Fay için rekabet etmeye bile değmezdi.

Laurel kağıt bölmesinin kapağını kaldırdı ve altındaki minik bölmelerden teker teker mektupları ve kağıtları çekmeye başla-

dı. Tam yirmi altı tane minik bölme vardı. Laurel, annesinin bütün bunları alfabetik sıraya göre değil, yer ve tarihe göre düzenlediğini keşfetti. Yalnızca babasının yazdığı mektupların hepsi bir aradaydı, hayatı boyunca eline geçenlerin hepsi hiç şüphesiz buradaydı; en eski zarflar safran rengine dönüşmüştü. Laurel bir tanesini aldı, sadece mektubun başındaki "Canım sevgilim" yazan satırı görecek kadar çıkardı kağıdı zarftan, sonra yerine koydu. Bazılarının üzerinde babasının geçici olarak adliyelerinde çalıştığı kasabaların postanelerinin, annesi "evin orada" kaldığı zamanlarda Batı Virgina'ya yollananların üzerinde de Mount Salus postanesinin damgaları vardı. Bunların altında da Bayan Becky Thuston'a yazılmış mektuplar vardı. Neredeyse şeffaf ve artık annesinin ellerinin ölmeden önceki hali gibi kırışmış kurdelelerle bağlanmışlardı. İçinde mektupların durduğu bu minik bölmelerin arkasında küçük sert bir nesne vardı. Laurel onu dışarı çıkarmak için eline aldığında, daha gözleriyle görmeden ne olduğunu anladı. Beş santimlik, arduvaz benzeri, küçük falçata vuruşlarıyla şekil verilmiş bir taştı. Ortasındaki yarıktan ısısı ve yüzeyinin pürüzsüzlüğü hissediliyor ve taş eline sığıyordu. "Küçük bir tabak!" diye haykırmıştı çocukken Laurel; onun kendinden küçük bir çocuk tarafından yapıldığını düşünmüştü. "Bir kayık" diye düzeltmişti annesi, bunu çok önemseyerek. C.C.M.McK. harfleri içine, dibine kazınmıştı. Babası bunu kendisi yapmıştı. Onun elinden annesinin eline geçmişti; bir nehir taşıydı, "evin orada" birbirlerine kur yapışlarıydı bunlar.

O günlerin bir fotoğraf albümünde dikkatlice tutulmuş kayıtları vardı. Laurel mini bölmelerin üzerindeki rafa elini soktu, kare tablalara ve ipek püsküle dokundu. Püsküllü kendine doğru çekti. Açılan ilk sayfalara hala yapışık duran bir çift grileşmiş, grenli, elde basılmış fotoğraf vardı. Clinton ve Becky "evin oradayken" demiryolunun üzerinde -ağaçların seyreldiği bir bölgede- aynı noktada birbirlerinin fotoğrafını çekmişlerdi. Adam sı-

rım gibi, bir ayağını kilometre işaretinin üzerine koymuş, elinde hasır şapkasını sallıyor; kadın ise elinde yoldan topladıkları yabani çiçekleri tutuyordu.

"Hayatımda sahip olduğum en güzel bluzdu, ben dikmiştim. Kumaşı annemin kendi dokumasıydı, derin, zengin bir Amerikan Güzeli rengine boyanmıştı, üzerinde dutlar vardı" demişti annesi, "evin oradan" söz ederken takındığı ağırlıkla. "Hayatım boyunca bu bluz kadar hoşlanacağını başka bir giysim olmayacak."

Ne kadar sevimli ve inatçıymış gençken, diye düşündü Laurel o anda. Sırf, neden yapamayayım, diye bluzu dikmiş, fotoğrafları da basmıştı. Fotoğrafları albümde tutan yapıştırıcıyı da muhtemelen kendi yapmıştı. Babası gibi Virginia Üniversitesi'ne giden Yargıç McKelva Becky ile, okula bir yıl ara verdiği sırada ders verdiği Beechy Creek'teki üç aylık bir orman kampında tanışmıştı.

"Atımızın adı Selim'di. Haydi adını söyle de göreyim" demişti annesi Laurel'a, oturup dikiş dikerlerken. "Okula Selim'in üzerinde giderdim. On kilometre giderdim o atın sırtında. On kilometre okula gider, sonra yine on kilometre de eve geri dönerdim. Yolda zaman çabuk geçsin diye ezberden kitaplar okurdum. Hiç zor olmamıştı ezberlemek, canım" diye anlatmıştı annesi, "Evin orada babamın kitap bulması hiç de kolay olmuyordu."

Laurel, kendini bildiğinden beri "evin oraya" götürülüyordu. Evin yapıldığı arazi, üzerine başka bir çatı yapılmadan dahi dünyanın en yüksek çatısı sayılabilecek bir yerdi. Dışarıda, tatlı, yeşil çimenlerin üzerinde sallanan koltuklar vardı. Bu koltuklardan birine oturunca, aşağıdaki nehrin dağın eteğini döndüğü kıvrımı görebilirdiniz. Nehrin sesini ancak dağdan aşağı inip eteklere iyice yaklaştığınızda duyabilirdiniz. Nehrin sesi, bir oda dolusu okul çocuğu hipnotize olmuşçasına hocalarına ezberden bir şeyler okuyormuş gibi gelirdi. Suyun bu noktasına Kraliçenin Sığ Suları denirdi.

Becky'nin annesi de, babası da Virginialıydı. Bir dizi rahip ve öğretmenden oluşan anne tarafı eyaletin ayrılma zamanında toparlanıp sınırı geçmişlerdi. Becky'nin kendi babası da avukattı. Dağ, adliye binasının arkasında ondan beş kat daha yüksek görünürdü, önünden de nehir bir yol gibi çağlardı. Oraya giden tek yol bu nehirdi.

Bu yerlerin mutlaka adları olmalıydı ama Laurel hiç söylendiğini duymamıştı. Sadece "dağ" "nehir" "adliye" "evin orasının" civarı denirdi.

Sabahın erken saatlerinde karşı dağdan, sükunetin içinden bir vuruş sesi gelir, arkasından da yankısı dolaşırdı, sonra bir vuruş daha, arkasından yankısı, sonra bir tane daha, bundan sonra da bir çığlık ve çığlığın yankısı duyulurdu. Bu böyle giderdi.

"Ne yapıyorlar anne?" diye sormuştu Laurel.

"Yaşlı adamın biri odun kırıyor" demişti "çocuklar."

"Dua ediyor" demişti annesi.

"Bu yaşlı bir keşiş" demişti büyükannesi. "Dünyada kimsesi yok."

"Çocuklar" -altı taneydiler- mıdillinin eyerini takarlardı kız kardeşleri için, sonra da onunla yola koyulurlardı. Elma ağacının altında battaniyelerin ve eyerlerin üzerinde uzanır, ona mandolin çalarlardı. Sadece onların ve kendisinin tanıdığı insanlar hakkında bir sürü hikaye anlatırlardı, kız da ağlardı; ağlamadığı zaman ise gülmekten katılırdı. Tellere komiklik yaparak vurup "Billy Boy"u söyleyen en küçük kardeşine, "Sam'e aferin. Ben evlendiğimde kendini yerlere vura vura ağladı" diye şarkı söyleyerek karşılık verirdi.

Kapıdan görünen direğe monte edilmiş bir demir çan vardı. Eğer bir şey olacak olursa büyükanne bu çanı çalacaktı. Laurel'ın kendini bir anda Batı Virginia'da bulmak yerine, oraya gidişlerini hatırladığı ilk yolculuğunun sonunda, sabahın erken bir saatinde annesiyle birlikte trenden inmiş, sarp bir kayalığın

üzerinde durmuşlardı. Sisin içinde görebildikleri tek dünya, üzerinde durdukları kaya, direğe bağlı çan ve onun sarkan ipiydi. Annesi ipi çekmişti ve hemen arkasından, hatta aynı anda, yanı başlarında büyük, gri bir kayık belirmişti. İçinde oğlanlardan ikisi kürekleri çekiyordu. Nehir ayaklarının dibindeydi. Kayık sisi yararak yanaşmış ve binmişlerdi. Hayattaki tüm yeni şeyler böyle ortaya çıkmalıydı.

Yavru köpekler burunlarına kadar gelen uzun çimlere sürtünerek tepenin eğiminden yukarı düzensiz bir çizgi üzerinde tırmanırlardı. Tepeler daha aydınlıkken, halen sıcak gün ışığı yamaçlara vururken, aşağıdaki vadi kararıp maviye boyanmış olurdu. "Oğlanlardan biri" yukarı çıkarken, beyaz gömleği, uzun bir süre, Venüs'ün Mount Salus'tan görünüşü gibi, hiç hareket etmeden parlardı. O sırada da büyükanne, anne ve küçük kız da ışığın son demlerini izler, oğlanın tırmanarak eve gelmesini beklerlerdi.

Bir kuş sürüsü kanatlarını çırpardı. Güvercinler dağın, çatının ve çocukların başlarının üzerinden hep beraber uçarak, tek vücut halinde havada parıldarlardı. Kendi rüzgarında savrulan koca bir çarşaf gibi uçarak küçük Laurel'ın kulakları seviyesine kadar gelirlerdi. Sonra ayakları seviyesine iner, yerde yürümeye başlarlardı. Laurel onlardan korkardı ama gene de eline onları beslemesi için masanın üzerindeki bisküvilerden verilirdi. Yansıttıkları parlak renkleri ve solucan gibi pembe ayaklarıyla ortalıkta dolaşır dururlardı. Hepsinin ayak izi diğerlerinden biraz farklı, sesleri ise insan sesi kadar yumuşaktı.

Laurel panikten donar kalır, elindeki bisküviyi uzatırken hiç hareket etmezdi.

Büyükannesi, zaten çok düz olan saçlarını biraz daha düzelterek kulaklarının arkasına atar, "Sadece açlar" derdi.

Ama Laurel güvercinlerin yuvasını gözlemiş, bir çiftinin gagalarını birbirlerinin boğazlarına batırdıklarını, birbirlerini ko-

valadıklarını, sırayla birbirlerinin ağzından çiğnenmiş lokmaları yediklerini görmüştü. İlk gördüğünde, belki bir daha yapmazlar diye düşünmüştü ama ertesi gün de aynısını yapmışlardı, üstelik diğer güvercinler de onların yaptığını yapıyorlardı. Birbirlerinden kaçamadıklarına, onlardan kaçmanın da mümkün olmayacağına kesinkes ikna olmıştu Laurel. Dolayısıyla, onlar alçaktan uçtuklarında Laurel kendini büyükannesinin uzun ve siyah eteğinin arkasına saklardı ama büyükannesi gene, "Sadece bizim gibi açlar" derdi. Laurel, berrak nehirlerin kayaların üzerinde akarak şarkı söylediğini ne kadar bilebiliyorsa, annesi de kendi annesinin güvercinlerinin birbirlerinin dillerini koparmak için fırsat kolladıklarını ancak o kadar biliyor olabilirdi. Laurel, Mount Salus'ta nasıl mutluysa, annesi de "evin oradayken" o kadar mutluydu ki, dışarıda neler olup bittiğine hiç aldırmıyordu. Ayrıca annesi dikkat ederse, Laurel'ın amacı güvercinleri görmek değil, bir şeyi kontrol etmekti, doğru mu, yanlış mı? Güvercinler onun mu, başkasının mı? Bunu annesinden önce bir başkasına söylemeye utanmıştı; sonunda da güvercinler Laurel'ın evcil hayvanları sayılmaya başlanmıştı.

"Haydi!" diye bağırırdı "oğlanlar" büyükannelerine. "Küçük dilencinin güvercinlere yem vermesine izin ver!"

Çocuklar ve anne-babaları, birbirlerini hem koruyup, hem kızdırarak sırayla güvercinlere yem verirlerdi; Laurel manzarayı çocuk aklıyla böyle görürdü.

Bazen dağın tepesi uçan kuşlardan daha yüksek görünürdü. Hatta bazen bulutlar aşağı çöker, ağaçların tepeleri arkalarında görünmez olurdu. Annesinin başka hiçbir şeye ihtiyacı olmamasının sebebi ortadaydı; bu zirveye oturtulmuş ev, hayatında gördüğü en derin kuyu, mandolin tellerinin akort sesi, bulutların uykulu hali, Kraliçenin Sığ Suları, dünyanın en hızlı diyalogları...

Bir zaman sonra babası gelirdi yanlarına. Ona "Bay McKelva" derlerdi. Sonra hep birlikte eve trenle dönerlerdi. Yanlarına

bir sandık alırlardı. İşte bu sandıktı o, içinde de tümü bu odada yapılmış elbiseler olurdu; hepsi öylece duruyor olabilirdi. Babasının bunu hiç fark etmemiş gibi bir hali vardı. Mount Salus'a geri döndüklerinde annesi, "Buranın adındaki dağ nereden geliyor?" demişti küçümseyerek. "Burada hiç dağ yok ki..."

Büyükanne beklenmedik şekilde ölmüştü; yalnızdı. Merdivenlerin tepesinden Laurel annesinin kontrolsüzce ağladığını duymuştu; hayatında ilk kez kendi dışında birinin kontrolsüzce ağladığını duyuyordu.

"Ben orada değildim! Ben orada değildim!"

"Senin bir suçun yok, Becky, beni duyuyor musun?"

"Kendi kendimi kandıramam Clinton!"

Seslerini yükseltmiş, birbirlerine hırsla bağırıyorlardı; sanki acı, kendi kendini hafifletecek bir tartışma örüyordu. Bir süre sonra Laurel annesine çanı sormuştu. Annesi de sakince, o çanın ne kadar işe yarayacağının, çocuklarının ne kadar uzağa gittiğine bağlı olduğunu söylemişti.

Laurel'ın annesi, gözlerini kaybedip de büyük odada yatmaya başladıktan sonra, on altı yaşındayken at sırtında gittiği uzun dağ yolunda zaman çabuk geçsin diye yaptığı gibi ezberden kitap okur olmuştu. Kendine kitap okunmasını sevmezdi. O sıralar, kendisi okumak istediğini söylerdi. "Tuz tadını kaybettiyse, onu artık ne tuzlar?" diye sormuştu, yıpranmış yüzündeki en umursamaz ifadesiyle. Dr. Courtland'in adımlarını tanıyordu. Onu "Adam! Gururlu adam! Birazcık da otorite takınıp gelmişsin gene" diye karşılardı.

"Beni bağlamalarına izin verme" diye fısıldamıştı annesi, geçireceği son ameliyattan önceki gece. "Eğer beni tutmaya çalışırlarsa, ölürüm."

Yargıç McKelva bunu olduğu gibi kabul etmiş, sesini çıkarmamıştı ama Laurel, "Biliyorum, kendi babanın sözlerini tekrarlıyorsun, değil mi" demişti.

Annesi gayretle başını sallamıştı.

On beş yaşında, kendi babası ölüm döşeğindeyken onun yanındaydı Becky. Adamı gece yarısı komşunun sürdüğü salın üzerinde, buzların arasından tren yoluna ulaştırmış, onları hastaneye götürecek karlı bir trene işaret ışığı sallayarak durdurabilmek için çabalamışlardı.

("Bir salın üzerinde nasıl ateş yakılabilir ki?" diye sormuştu Laurel, yerdeki yaygının üzerinde otururken. "Su üzerinde ateş nasıl yanar?" "Ateşimizin olması şarttı" demişti annesi, diktiği şeyi parmaklarının ucunda tutarak. "Yanmasını biz sağlıyorduk.")

Sonunda Baltimore'daki hastaneye ulaştıklarında küçük kız, "Babam dedi ki, Eğer beni bağlamalarına izin verirsen, ölürüm." diyerek emanet etmişti babasını. O sırada bunu doktorlara kendisi söyleyemezdi; bilincini kaybetmişti. Apandisitinin düğümlendiği ortaya çıkmıştı.

Koridorda oturmuş beklerken, ameliyat odasından çıkan iki doktor yanına gelmişti. "Baltimore'daki tanıdıklarınla bağlantıya geçsen iyi olur küçük kız" demişlerdi. "Ama ben Baltimore'da kimseyi tanımıyorum, bayım."

"Baltimore'da kimseyi tanımıyor musun?"

Sonradan, bir trenin yük vagonuna binip eve, annesine ve bir sürü küçük oğlanın arasına dönmesine, onlara haberi ve tabutu tek başına getirmesine rağmen, hastanedekilerin inanmayan ifadesi Becky'nin hafızasında en keskin yer eden an olmuştu.

Her ikimiz de babalarımızı kurtaramadık, diye düşündü Laurel. Ama cesur olan Becky'ydi. Ben de koridorda bekledim ama, benim artık kimsenin kurtarılabileceğine inancım kalmamıştı, hiç kimsenin.

Ev bir anda sarsıldı ve uzun bir gök gürültüsüyle birlikte bir süre sallanmaya devam etti.

"Evin orada güzel bir fırtınanın gelmesine bayılırdık, dışarı

fırlar, onunla karşılaşmak için bir aşağı bir yukarı koşardık" derdi annesi. "Biz çocuklar o dağın tepesinde kollarımızı iyice açar, rüzgarla birlikte koşabildiğimiz kadar hızlı koşmaya çalışırdık. Rüzgar ne kadar şiddetli eserse o kadar hoşumuza giderdi." Mount Salus'ta hortum patladığında, "Evin orada biz bu kadarcık rüzgardan korkmayız. Büyük ve güzel fırtınaları severiz" demişti.

"Baltimore'da kimseyi tanımıyor musun?" diye sormuşlardı Becky'ye.

Ama o tek başına kendine yetiyordu.

Gözünde ilk problemler çıktığında kendine müthiş bir güveni vardı. Bir sabahın erken saatlerinde, ilk göz ameliyatını geçirmeden önce -ve uykusunu getirecek bir iğne yapıldıktan sonra- en neşeli, yüksek moralli ve umutlu haliyle elbise kutusunu sormuş, dili tutulan aynanın karşısında yüzüne pudrasını ve allığını sürmüş, hatta biraz da rujundan dokundurmuş, sanki kocasıyla bir akşam davetine gidiyor gibi birkaç yerine parfümünü püskürtmüştü. Tekerlekli sandalyeyle gelen görevlinin karşısında kollarını açıp derin bir nefes almıştı, sanki Nate Courtland o kataraktı aldıktan sonra gözlerini Batı Virginia'da açacaktı.

İnsanın canının bir parçası saydığı birisi beş yıl boyunca hasta yatağına bağımlı kalınca, önceden varlığı bilinmeyen saflaşmalar baş gösterebiliyordu. Annesinin yatakta kaldığı uzun süre buyunca, genç ve henüz dul kalmış olan Laurel, bir şekilde babasına tavır almıştı. Adam, hasta karısı için en ufak bir şey yapmaktan acizmiş gibi görünüyordu. Karısındaki değişiklikler ona yeterince derinden bir acı vermiyordu! Değişimleri her zamanki naif tavrıyla algılıyordu; yaşadıkları anın gerçeği oldukları için onları kabulleniyor, hatta seviyor, hatta bazen saçmalıklarına gülüyordu. "Neden beni incitmelerine izin vermekte ısrar ediyorsun?" diye sorardı annesi. Laurel her biriyle, diğerinin iyili-

ği için mücadele ediyordu. Annesine, gözlerinin karanlığından gelen fırtınayı göğüslediği için her zaman sadakat göstermişti. Annesinin sadece kendini biraz toparlaması gerekiyordu! Babasının ise olan biteni anlayabilmesi için mutlaka bir yol gösterici ye ihtiyacı vardı.

Ölüme neler yüklüyoruz, diye düşündü Laurel. Hızlanan yağmurun çatıya vuruşunu dinliyordu bir yandan. Onların varlığını hissedemez olduğumuzda saklayabileceğimiz, bizi rahatlatacak küçük bir şeyin varlığını kanıtlamak için arayışa gireriz. Bu şeyin saklanması mümkün olmadığı gibi, varlığının kanıtlanması da mümkün değildir. Aslında ihtiyacımız olan anıların canlılığı, gelebilecek zararlara dikkat, özgüven, umut ve birbirine güvendir.

Babası, o evcil naifliği nedeniyle aile içinde çıkacak herhangi bir çatışmadan çok korkuyordu. Zararsız, mantıklı, tanıdık ve gerçek olandan kopma fikri onda dehşet uyandırıyordu. İnceliklerin adamıydı o. Önceden bilmediklerini, hep karısına ulaşmaya çalışırken öğrenmişti. Kibarlıktan kırılıyordu. Kontrol edemediği tek şey, karısının tüm dertlerinin bir gün biteceğine olan inancıydı, çünkü ona verebileceği her şeyi vermişti. Bir şeyler kaybettiğini hissettiğinde sadece şapkasını takar, evden çıkıp bürosuna gider, bir iki saat çalışıp birinin işini hallederdi.

"Laurel, masamın çekmecesini aç ve bana McGuffiy'in Beşinci Toplu Eserleri'ni ver" derdi bazen annesi, ikisi yalnız otururlarken. Bu kitap, devamlı başvurulan kaynak haline gelmişti.

Laurel masanın çekmecesini açtı, McGuffiy'in kitabı orada duruyordu. Kitabı çıkardı ve açtı. "Lodore'un Kataraktı." Her kelimesinin annesinin ağzından ezbere okunduğunu duyabiliyordu. Ama kitapları dağlarda ezberleyen genç annesinin değil, gözleri kör, bu evde, yan odada, yatağında yatan annesinin sesiydi hatırladığı.

... "Yükselerek ve dalarak,
Batarak ve sokularak,
Kabararak ve kıvrılarak,
Boşalarak ve fışkırarak,
Uçarak ve atılarak,
Kıvranarak ve feryatla...

Burularak ve dönerek,
Aynı yuvarlak üstünde
Hep sekip geri gelerek,
Vurarak ve boğuşarak,
Hoş bir görüntü bulmak
Sersemletip şaşırtır..."

Ne okursa okusun, aynı derin duyguyu katardı. Sesinin tonunda, "Lodoro'nun Kataraktı"nı hatırladıkça, hayatına karşı açılmış davada kendini daha iyi savunma gücü bulduğunu anlatan bir ifade vardı.

"Parlayarak ve parçalanarak,
Ve toparlanıp hafifleyerek,
Aydınlanıp ışıldayarak,
Titreyerek ve sarsılarak
Ve acele ederek ve telaşlanarak,
Ve fırtınalar koparark ve çırpınarak..."

Eve geldiği zaman babası, karısının yatağının yanında ne yapacağını bilemeden şaşkınlık içinde öylece dururdu. Becky, tükenmiş bir halde, "Neden bir korkakla evlendim sanki?" diye fısıldamıştı. Sonra da ellerini tutup, dayanmaları için onlara güç vermişti.

Daha sonraları, "Tek yaptığın beni incitmek. Keşke suçumun

ne olduğunu bilebilsem. Niçin beni böyle cezalandırıyorsun ve bana nedenini söylemiyorsun?" demeye başlamıştı. Sesi asla zayıflamamıştı, asla katılaşmamıştı; o kendine özgü canlılığıyla konuşuyordu ama ağzından çıkan kelimeler kendine ait değildi. Ellerini sıkıca tutmaya devam ediyordu, Laurel'ın ellerini de. Haykırışları şikayetten değildi; bilmek istediği halde kabullenemediklerine duyduğu kızgınlıktandı, sevgiden doğan derin öfkeydi.

"Becky, her şey düzelecek" diye fısıldamıştı Yargıç Mc Kelva onun kulağına.

"Ben bunu daha önce de duydum."

Bir gün annesi bütün gücünü topladı ve "Manevi desteğe ihtiyacım var" dedi nefesi kesilerek. Her McKelva misyonerinin konuşmasını baştan sona dinlemeyi göze alan bu kadın, Protestan kilisesinin papazına, yakında onu görmeye gelmesi için Laurel'la haber yollamıştı. O zaman Dr. Bolt gençti ve kadınlar onu çekici bulurdu, Bayan Tennyson Bullock öyle derdi. Ama bu evin üst katına yaptığı ziyaret pek hoş geçmemişti. Önce bir ilahi okumaya başlamıştı, Becky de onunla birlikte ezberden okuyor, rahipten hızlı gidiyordu. Okumayı denediği her şeyde geride kalınca kadın ona, "Bana gidip bir kez daha dağı görmemi söyleseniz her şeyden çok mutlu olurum" demişti. Rahip, bunu Tanrının isteyip istemediğini sorunca artık dişlerini çıkarmış, "Genç adam, o dağda tamamen yabani şekilde yetişen bir tür beyaz çilek vardır, onu nerede bulacağını biliyorsan tabii. Dünyada sadece bir noktada yetişiyor olması bile mümkün. Nereye yetiştiğini sana şu anda söyleyebilirim ama sen oraya gitsen de onları bulamazsın. Ormanın derinliklerinde yanlarından geçip gidersin. Yanlışlıkla rastlarsın belki sonra onlara, şapkanın içini yaprakla kaplarsın ve doldurabileceğin kadar almak istersin. İşte sen bu meyvelerden ancak bu kadar anlarsın. Birbirlerine bu kadar çok değecek kadar onları sıkıştırman, yenmeyecek hale gelmelerine

yeter." Neredeyse hiç görmeyen gözlerini rahibe dikti; "Hayatında yediğin hiçbir şey o yabani beyaz çilekler kadar nefis ve güzel kokulu değildir. Onların nerede bulunduğunu çok iyi bilmen gerekir ve ancak bulduğun yerde durup, oradayken yiyebilirsin onları, hepsi bu" diye haykırarak rahibi kovmuştu.

Dr. Bolt parmak uçlarına basarak sıvıştıktan sonra, "Ben seni dağa geri götüreceğim, Becky" demişti babası o ümitsiz yüze bakarak. Laurel, aralarında ilk kez böylesine anlamsız bir söz verildiğinden emindi. Dağdaki ev de zaten çoktan yanmıştı. Yangın olduğunda Laurel kamptaydı ama annesi "evin oradaydı". Alevlerin arasına dalıp hayatını tehlikeye atarak ölmüş babasının Dickens koleksiyonunu kurtarmıştı. Kitapları Mount Salus'a getirip onlara kütüphanede yer açmıştı; işte şimdi burada duruyorlardı. Ama ölmek üzere olduğu sırada, evin yandığı hafızasından tamamen silinmişti.

"Seni oraya taşıyacağım, Becky."

"Şeytan!" diye bağırmıştı. "Yalancı!"

Adam, elbette o zaman, küskün bir ifadeyle, iyimser dediği ruh halini takınmaya başlamıştı. Bu kelimeyi çocukluk yıllarından çekip çıkartmış olabilirdi. Karısını seviyordu. Onun kendine hakim olamayarak yaptığı hiçbir şeyi sorun etmiyordu. İçindeki dürtülerle söylediği her şey kabul ediyordu. Ama sorun vardı işte! Kadının sorunu, ümitsizce elinin kolunun bağlı olmasıydı. Buna neden olan da, ümitsizce sevdiği ama kadının ümitsizliğini bir türlü kabul etmek istemeyen ondan başkası olamazdı. İhanet üzerine ihanet oluyordu bu.

Laurel bu gece, o acizliği içinde, annesi ve babasıyla birlikte hayatın eziyetlerine yeniden sürüklenmeye razıydı, çünkü bu eziyet onların birlikte yaşadıkları, birbirlerinden öğrendikleri bir duyguydu. Acısını onların da paylaşmalarını istiyordu, kendisinin onların acılarını paylaştığı gibi. Oturduğu yerde sürekli aklına gelen bir tek anı vardı; annesinin, babasının ve kendisinin

ellerini tutuşunu, söyleyecek hiçbir şey kalmadığında bile bırakmayışını hatırlıyordu.

Laurel annesinin, kendi ellerine de gözlerine iyice yaklaştırarak baktığını hatırlıyordu. Sanki görebiliyormuş gibi, artık içi boşalmış bu çalışkan elleri iyice yaklaştırırdı gözlerine."Zavallı eller, kışın kuyudan geldiği zaman buz kesmiş kanıyor olurlar!" diye bağırmıştı annesi.

"Kim, anne?" diye sormuştu Laurel.

"Benim annem!" diye bağırmıştı suçlar bir tavırla.

Geçirdiği bir felçle sakatlığı ilerleyince, ne ev ne de "evin orası" olan bir yere, aksine, öfkenin bile hiçbir şey ifade etmediği, duyguların harcanmaktan başka hiçbir işe yaramayacağı yabancıların arasına götürüldüğüne inanmaya başlamıştı; hiçbir şey görmediği halde, hayalindekileri doğrulayacak bir yüz görüyordu karşısında. Tek kelime etmemişti ölürken. Her şeyi kendine saklayarak, kendini sürgünde ve küçük düşürülmüş hissederek ölmüştü.

Laurel'ı hala tanıyabildiği günlerden birinde son bir kez uyarmıştı onu; "Annenin hayatını kurtarabilirdin. Ama sen sadece yanında durdun ve hiç müdahale etmedin. Beni hayal kırıklığına uğrattın."

Baltimore, sevdiklerinle gidebileceğin en uzak yerdi, seni bıraktıkları yer de orası oldu.

Laurel'ın babası yetmişine yaklaşırken Fay'le evlenmişti. Her iki evliliğinde de acı çekmişti; bunun yaradılışında varolduğunu görüyordu, Laurel. Sanki son ana kadar her iki karısıyla da evli kalmış gibi, öldüğünde her ikisinin de üzerinde bıraktığı yorgunluğu taşıyordu.

Hastanede hareketsiz yatarken sadece zamanın geçişine yoğunlaşıyordu, buna hiç kuşku yoktu. Ama zaman onun için ne yönde hareket ediyordu? Onu ilerletmeye daha fazla gücü kalmayınca; zaman kontrolü eline geçirip ters yönde mi hareket etmeye başlamıştı?

Fay, en azından bir kez, Becky için "rakibim" demişti. Ama rekabet, Fay'in zannettiği yerde yatmıyordu, diye düşündü Laurel. Yaşayanla ölü arasında ya da eski eşle yeni eş arasında değildi; çok fazla sevgi vermekle çok az sevgi vermek arasındaydı bu rekabet. Daha acı bir rekabet olamazdı. Laurel bunun nelere yol açtığını görmüştü.

Laurel, gecenin ilerleyen saatleri boyunca, belli uzaklıkta da olsa bir türlü dinmeyen vurma ve çarpma sesleriyle birlikte, lambanın altında, kağıtların arasında oturdu. Annesinin sararmış defterlerini tuttu ellerinde; haberleşme kağıtları, adres defterleri, çoktan ölmüş Virginialı teyzeler ve kuzenlerle, Batı Virginialı, çoktan evlenip Laurel'ın bilmediği yerlere taşınmış yeğenlerle ilgili bilgiler vardı. Erkek kardeşler dağı bırakıp, aşağıya, şehre taşınmışlardı. Mandoliniyle "Nerede Kaldın, Billy Boy"un her kıtasını çalıp söyleyebilen kardeş de bir bankacı olmuştu. Sadece en küçüğü Mount Salus'a, kız kardeşinin cenazesine gelebilmişti. Gecenin Yıldızı olan bu çocuk, iki bastonuyla mezarın yanına kadar tırmanmış, Yargıç McKelva'ya, "O artık Batı Virginia'dan çok uzaklarda" demişti.

Kara kaplı tanıdık bir "kompozisyon defteri" raftan Laurel'ın kucağına düştü, "En İyi Ekmeğim" başlıklı sayfası açıldı. Yirmi - otuz yıl önce annesinin sert, köşeli el yazısıyla yazılmış, ekmeğin tarifi dışında bir sürü şey anlatan bir yazıydı. ("Bir aşçı tam anlamıyla salak sayılmaz" gibi açıklamalar da vardı, örneğin.) Onun altında daha da eski bir şey vardı, bir okul defteri. Becky, elde boyanmış kazağını giyerek, gidip öğretmen okuluna yazılmıştı. *Kayıp Cennet* ve Milton'ın *Evreni*'nin şemalarını saklamıştı. Tam da onun yapacağı bir şeydi bu. Sanki tekrar lazım olacaklarmış gibi, belli bir düzen içinde yerleştirmişti onları. Laurel, çizgili sayfalardan aşağı sürüklenen, alçakgönüllü ev harcamalarına baktı durdu. Eski bir Mount Salus Bankası defteriydi. Arkasından, bahçe üzerine tutulmuş günlükler, güllerinin ge-

çirdiği değişimler, bahçe sınırlarına dikilen uzun ömürlü bitkilerle ilgili yazılar geliyordu. "Şu anda içeri girdim. Clinton hala ağır işlerle uğraşıyor. Şu anda mutfağın penceresinden Deniz Kızı gülüyle uğraştığını görebiliyorum." "Şu aptal incir ağacı şimdiden yaprak vermeye başladı. Asla öğrenmeyecek mi?"

Son mini bölmede sakladıkları, "evin oradan" gelen, kendi annesine ait mektuplardı.

Onları ince zarflarından çıkarıp kendi kendine okumaya başladı. Dul kalmış, sağlığını kaybetmekte olan, yalnız ve hatta bazen yatalak durumdaki büyükannesinin, atılgan ve cesur, mutlu evliliğini süren kızına, sürgünden yazılmış gibi, fazla uzatılmasına izin verilmemiş mektuplardı. "Oğlanlardan biri"nin evden çıkmadan cebine koyabilmesi için aceleyle çiziktirilmiş bu mektuplardaki yüreklilik ve iç huzura inanamıyordu Laurel. Kızıyla haberleşebilmesi oğlanların mektubu postalamayı unutmamasına bağlıydı. Okumaya devam ederken, bir sayfada kendi ismiyle karşılaştı. "Eğer bir yolunu bulabilirsem, Laurel'a doğum gününde bir kutu şekerleme yollayacağım. Mümkün olsa ona güvercinlerimden birini yollamak isterdim. İsterse elinden yem verirdi ona."

Laurel'ın her tarafından bir duygu seli boşandı. Mektubu elinden, kitapları dizlerinden düşürdü, başını dolabın açık kapağına dayadı. Sevgiye ve ölenlere duyduğu özlemin acısıyla ağlamaya başladı. Bu geceye dayanmasını sağlayan tüm dik başlılığı, sonunda boyun eğiyordu. Evin içinde bulduğu her şey şimdi anlamını buluyordu. Kalbindeki en derin kaynağın üzeri açılmış, tekrar boşalmaya başlamıştı.

Eğer Phil yaşayabilseydi...

Ama Phil yok olup gitmişti. Beraber yaşadıkları hayata dair, anılardan başka hiçbir şey kalmamıştı; aşkları kusurlarından arındırılıp, dokunulmamak üzere kaldırılmıştı.

Eğer Phil yaşasaydı...

Bunca yıl, bu eski kusursuzluğu bozmadan ve bundan rahatsızlık duymadan yaşayıp gitmişti. Şimdi kendi elleriyle geçmişi geri getirmişti. O karşısındaydı; Phil'in ta kendisi burada onu bekliyordu, hep beklemişti. Yaşayamadığı hayata duyduğu açlığın gözlerindeki vahşi ifadesiyle, ağzı açık, karşısında duruyordu.

Phil böyle ölmese, sonları nasıl olurdu acaba? Evliklerinin annesi ve babasınınki gibi bittiği farz edilse ya da annesinin annesi ve babasınınki gibi? Şey gibi...

"Laurel! Laurel! Laurel!" diye Phil'in çığlığı geldi.

Hayata olanlara ağlıyordu.

"Onu istiyordum!" diye bağırdı Phil. Sesi gecenin rüzgarıyla yükselip evin çevresinde döndü, döndü, döndü. Bir kükreyişe dönüştü. "Onu istiyordum!"

Dört

Acil çıkılmış bir tren yolculuğundaymış gibi koltukta uyuya kalmıştı. Ama çok iyi dinlenmişti.

Rüyasında gerçekten bir trende olduğunu, Phil'le birlikte yolculuk yaptıklarını görmüştü. Uzun bir köprüden geçmişlerdi.

Uyanınca anımsadı, bu, daha önce yaşanmış bir anın rüyasıydı. Phil'le birlikte, Protestan Kilisesinde evlenmek üzere Chicago'dan Mount Salus'a gelirken trenle yolculuk yapmışlardı. Laurel, Mount Salus'la Chicago arasıdaki tüm gidiş gelişlerinde yataklı trene binerdi. New Orleans'dan buraya da aynı külüstürle gelmişti. Phil'le gündüz trenine binmişlerdi ve hep geçtiği yerleri ilk kez o zaman görmüştü.

Cairo'yu geçtikten sonraki köprüye giden uzun rampa yavaş yavaş, aşağıda kalan çıplak ağaçların tepelerine kadar yükseliyordu. Rampadan tırmanırken Laurel aşağıya bakmış, soluk ışığın yayılışını ve nehir yataklarının açılışını, suların ortaya çıkıp sabahın alçak güneşini yansıtışını görmüştü. İki nehir vardı. Burası ikisinin birleştiği yerdi; Ohio ve Mississippi nehirlerinin birleştiği yer.

Muazzam bir yükseklikten aşağı bakıyorlardı, suların birleştiği noktayı ve çıplak ağaçların ufuktan kendilerine doğru uygun adım yürüyüşlerini görüyorlardı sadece. Phil koluna dokununca kafasını kaldırmış, kuşların dorukta oluşturdukları V şeklindeki, düzensiz, uzun, silik, kurşuni çizgi üzerinde uçuşlarını görmüştü. Bütün gördükleri, gökyüzü, su, kuşlar, ışık ve suların birleştiği noktadan ibaretti. Sabahın yarattığı dünyaydı bu.

Kendileri de bu kompozisyonun bir parçasıydılar. Duyduk-

ları ortak güven giderek ilerlemiş, onları buraya getirmiş, bu anı yaşamalarını sağlamıştı. Aldıkları yol çok önemliydi. Gittikleri yolda en önde koşturuyorlardı. Sıra bizde, diye düşünmüştü Laurel sevinçle. Ölümsüz olacağız.

Phil şu anda bile, uzun yıllar önce suyla ateşin yuttuğu o bedensiz ve mezarsız ölümün içinden çıkıp, Laurel'a kendini anlatabilirdi. Laurel için her hayat, ona duyulan sevginin bir devamıydı sadece, buna inanıyordu.

Cairo'daki suların birleştiği yerin hala varolduğuna nasıl inanıyorsa, buna da öyle inanıyordu. Bugün dönerken oranın üzerinden uçtuğunda, yüzlerce metre aşağıdaki manzarayı göremeyecek de olsa, arada seyrek bir hava tabakasından başka bir şey olmayacak ve her şey tıpkı o zamanki gibi olacaktı.

Philip Hand Ohiolu, kırsal bölgede yetişmiş bir çocuktu. Büyüdüğü yerden gelen yumuşak bir konuşkanlığı, dağınık bir enerjisi ve ileriye dönük planları vardı. Laurel'ın memleketinde mimarlık okumuştu; hem iklimi daha iyi, hem de fiyatı daha uygun olduğu için Georgia Teknik Üniversitesi'ne gitmişti. Laurel da kuzeyde, onun memleketinde, Chicago Sanat Enstitüsü'nde okumaya gittiğinde tanışmışlardı. Kuşaklar öncesinden ortak anıları olmalıydı. (Ohio ile Batı Virginia arasında sadece bir nehir vardı; Ohio, onun nehriydi.)

Ama zaman içinde, aralarında hiç de kan bağının getireceği türden bir benzerlik olmadığını anlamışlardı. Hayatta, işte, birbirlerine gösterdikleri şefkatte, birinin utangaç olduğu yerde diğeri girişken, birinin girişken olduğu yerde diğeri utangaçtı. Laurel, birine sunduğu sığınağın altında kendini de korumaya çabalar gibi bir utangaçlık içinde büyümüştü. Phil'i tanıyana kadar, sevgiyi bir barınak olarak algılamıştı; kollarını açarken naif bir güven duygusu sunardı. Philip ona bunun gerekli olmadığını göstermişti. Koruma duygusunu, kendini koruma iç güdüsüyle birlikte, çocukluktan beri sersemce sakladığı, zamanı

geçmiş bir alışkanlıktan kurtulurcasına, bir elbise gibi sıyırıp atmıştı üzerinden,.

Philip'in büyük, güzel elleri ve çok ilginç baş parmakları vardı. Avuçlarıyla birleştikleri yerdeki eklem yerleri çiftti, neredeyse dik açı çizebiliyorlardı. Uzun, kör, yuvarlak uçları keskin bir hareketle geriye kıvrılıyordu. Laurel, çalışırken onun sağ eline baktığında, soyadındaki El'in (Philip'in soyadı Hand, el anlamına gelir -çn.) bu olduğunu düşünürdü.

Laurel'ın kendine özgü bir yeteneği vardı. Phil'i örnek alarak, bunu nasıl kullanacağını öğrenmişti. Laurel onun yanında, nasıl çalışması gerektiğini öğrenmişti. Phil, önce dış hatların müsveddesini çıkarmak yerine, bir noktadan başlayıp, onu büyüterek desenlerini bulmayı öğretmişti eşine.

Sadece ev tasarımı yapmak onun enerjisine az geliyordu. Güney yönündeki dairelerinde mutfağın yarısını işgal etmiş, oraya bir çalışma atölyesi sığdırmıştı. "Bir şeyleri bir araya getirmek bana ruhsal bir tatmin veriyor" demişti. "Bir şeyin bitmiş halini görmeyi seviyorum." Uğraşır, didinir hemen kullanılabilecek basit nesneler yapardı. Tam bir mükemmeliyetçiydi.

Ama iyimser değildi, Laurel bunu biliyordu. Phil öğrenebileceği her şeyi öğrenmiş, zamanının yettiği her şeyi yapmıştı. Ayakta duracak, uzun ömürlü, içinde yaşanacak evler yapmıştı ama o evleri aynı şekilde, aynı zevkli çabayla, kartlardan da yapabiliyordu.

Ülkede savaş çıktığında Philip demişti ki, "Ordu, mühendisler filan bir yana, asıl mimarların başına geleni duydum. Kamuflaj bölümüne konuyorlarmış. Kamuflaj gibi saçmalıkların durduramayacağa kadar hızlı gidecek bu savaş." Denizci olarak orduya almışlar ve iletişim sorumlusu olduğu gemi Pasifik Okyanusunda mayın temizleyicisi olarak görev yapmıştı.

Babası yıllar sonra ilk kez trene binip, Phil'i son gidişinden önce görmek için Chicago'ya gelmişti. (Annesi "evin orası" dışında bir yere seyahat edemiyordu.)

"O kamikazeler sana ne kadar yaklaştılar şimdiye kadar?" diye sormuştu Yargıç.

"Neredeyse el sıkışacak kadar" demişti Phil.

Bir ay kadar sonra daha da yakına gelmişlerdi.

Laurel'ın hatırladığı kadarıyla, birlikte yaşadıkları kısa hayatları boyunca birbirlerine hiç acı çektirmemişlerdi ama sevdiklerinin ölümünü görmenin her şeyden ağır bir suç olduğunu düşündü bir an. Onların ölümünü görmek, onlara karşı işlediğimiz bir suçtu. Ölüm üzerine kurgulananlar, yaşam üzerine kurgulananlardan daha tuhaf değildi. Hayatta kalma savaşı herhalde kurguların en tuhafıydı.

Ev aydınlıktı ama gene de bütün gece oradan oraya savrulup sonunda limana gelmiş bir gemi gibiydi. Bugün kendisini neyin beklediğini unutmamıştı. Geceleyin panik halinde yaktığı ışıkları söndürerek büyük yatak odasına geçti ve koridora açılan kapıyı açtı.

Kapıdan çıkar çıkmaz, merdivenlerdeki perdenin yukarı kıvrımlarından birine tünemiş kuşu gördü, kanatlarını vücuduna iyice çekmiş, kendini küçültmüş, hareketsiz, öylece duruyordu.

Merdivenin ilk basamağı ayağının altında gıcırdayınca, kuş duruşunu hiç bozmadan, hızlı hızlı kanatlarını titretti. Laurel merdivenlerden hızla indi, kendini mutfağa kapatıp kahvaltısını yaptı ve gününü planladı. Yukarı çıkıp üstünü giyindi, dışarı çıktığında kuş hala yerinden kımıldamamıştı.

Rüzgarın yavaş, beceriksiz vuruşlarına benzer bir patırtı duyuldu ön taraftaki verandadan. Laurel'ın, bunun ne olduğunu hatırlamak için çaba harcamasına hiç gerek yoktu; Mount Salus'ta kapıyı böyle çalan sadece bir kişi olduğunu gayet iyi biliyordu. Her bahar, pencerelerin contalarını değiştirmek, çim biçme makinesinin bıçaklarını bilemek, arka kapının sineklığinin kışın kalkan boyalarını zımparalamak için ortaya çıkan,

kasabanın değişmez namussuz marangozuydu bu adam. Hiç şüphe yok ki, hala dul kadınlar, bekar bayanlar ve elinden hiçbir iş gelmeyen adamların karıları için çalışıyordu.

"Demek bu sefer de baban. Hanım abla gideli seneler oldu. Buradan her geçişimde özlüyorum valla" dedi Bay Cheek. "Kendisini de, fikirlerini de."

Neydi bu? Yolunu şaşırmış son bir başsağlığı mı? "Ne oldu Bay Cheek?" diye sordu.

"Kilitler tutuyor mu?" diye sordu adam. "Pencerelerin contalarıyla oynamamın zamanı geldi mi? Mobilyaların yerleri değişecek mi?" Hiç değişmemişti. Bükülmüş dizleri dışa dönük, ceplerindeki aletlerin birbirine vurarak çıkardığı seslerle, basamaklardan tırmandı, rap rap yürüyerek verandayı geçip Laurel'ın yanına geldi.

Annesi onun bu bildik hallerine ve çekicinin kuru gürültüsüne acırdı. Hile yaparken de yakalamıştı onu. Kendisine "hanım abla" dediğini de duysa herhalde ilk fırsatta bir daha geri dönemeyeceği şekilde sepetlerdi onu. Adam şu anda da mayınsız arazide yürümek dediği şeyi yapıyordu. "Dün gece çatı akma filan yaptı mı?"

"İçeride kuş mu var?" diye sordu. "Kötü şans işaretidir, değil mi?" Merdivenlerden hala bir çalımla çıkıyordu ve insanı çok yakından takip ediyordu. "Öyle sanıyorum ki, bu işi halletmek için ben seçildim."

Kuş durduğu yerden kımıldamamıştı. Ağır görüntüsüyle, üzeri is kaplı halde, hala o perdenin kıvrımında duruyordu.

"Gördüm onu!" diye bağırdı Bay Cheek. Ayağını yere vurdu, sonra da palyaço gibi iki ayağı üzerinde zıplamaya başladı. Kuş perdeden ayrılıp uçtu, duvara çarpmaktan kıl payı sıyırarak Laurel'ın odasına girdi, odasının kapısı açılmıştı. Bay Cheek bağırarak kapıyı kuşun üzerine çarptı.

"Bay Cheek!"

"Eh, koridordan çıkardım onu."

Laurel'ın kapısı, arkasında sabah esintisi dışında hiçbir şey olmadığını göstermek ister gibi yavaşça kendi kendine tekrar açıldı.

"Bu sabah şaka kaldırabilecek durumda değilim" dedi Laurel. "O kuşun odamdan çıkarılmasını istiyorum!"

Bay Cheek odaya girdi. Gözleri, yağmurun ıslatıp kolalarını akıttığı muslin perdelere takıldı; Laurel, pencerelerin bütün gece açık kalmış olduğunu fark etti. Kuşun rengi atmış, panik halinde kendini devamlı perdelere vurup duruyordu; adamın da tek derdinin, pencerelerin aşınmış contalarının ölçüsünü almaya çalışmak olduğu görünüyordu.

"İstersen evdeki her odaya sokabilirsin onu" dedi Laurel saçını başını yolmamak için kendini kontrol etmeye çalışarak.

"İçeri girmeye değil, dışarı çıkmaya çalışıyor" dedi Bay Cheek, böbürlenerek Laurel'a baktı. Odanın içinde gezindi, Laurel'ın yatağının üzerinde açık duran bavula baktı; Laurel'ın bavuldan hiç çıkarmamış olduğu müsvedde defteri dışında görebileceği pek bir şey yoktu. Adam tuvalet masasını inceleyip, aynasında kendine bakarken, kuş kendini perdeden perdeye vuruyordu, sonunda da odadan çıkıp içeri doğru uçtu. Güve gibi, geçtiği her yerde tozunu bırakmıştı.

"Genç hanım nerede" diye seslenerek büyük yatak odasının kapısını açtı adam ve kuş da ok gibi içeri daldı.

"Bay Cheek!"

"Evdeki en sevdiğim oda bu" dedi. Laurel'ın suratına kara bir sırıtış fırlattı; ön dişleri dökülmüştü.

"Bay Cheek, size söylediğimi sanıyorum, şaka kaldırabilecek durumda değilim. Geldiniz ve her şeyi olduğundan beter hale getirdiniz. Aynen eskiden yaptığınız gibi!" dedi Laurel.

"Tamam hiçbir şeyden para almayacağım" dedi, Laurel'ın

arkasından paldır küldür aşağı inerek. "Hiçbir şeyiniz yok" diye başka bir lafa başladı. "Neden gidip kendinize yeni bir koca bulmadınız?"

Laurel kapıyı açtı ve onun çıkmasını bekledi. Bay Cheek iyi niyetle güldü, "Evet, ben de bizimkilerden son kalanım" dedi. "Belki de siz ve ben bir araya gelmeliyiz."

"Bay Cheek, şu anda buradan gitmeniz beni çok memnun edecek."

"Konuşmanız da hanım ablanınkine benzemiyorsa!" dedi hayranlıkla. "Küsmece yok" diye seslendi basamaklardan aşağı sekerek kaçarken. "Sesiniz bile aynı."

Missouri gelmişti, elinde süpürgesiyle ön verandada belirdi. "Ne oldu?"

"Bacadan kaydı! Bacadan içeri bir kuş girip evin her yerinde dolaştı" dedi Laurel. "Hala yukarıda uçuyor."

"Evi daha yeni pırıl pırıl yaptık da ondandır, çok övünmeyeceksin" dedi Missouri. "Bay Cheek etrafa bakarak, dans eder gibi çıktı buradan demin. Dur tahmin edeyim, kuşu çıkarmasını ondan istemedin, inşallah."

"O beceremedi. Biz ikimiz çıkarırız şimdi onu dışarı."

"Öyle gözüküyor. Senle ben varız sadece."

Missouri tekrar ortaya çıktığında, yağmurluğunu giyip kemerini sıkıca başlamış, şapkasını takmıştı. Elindeki mutfak süpürgesini havaya kaldırarak yavaşça merdivenlerden yukarı çıktı.

"Görebiliyor musun onu?" dedi Laurel. Merdivenlerdeki perdede, kuşun uyumaya çalıştığı yerin izi duruyordu. Bir yerden tıkırtısı geliyordu.

"Telefonun üstünde."

"Dur, vurma..."

"Nasıl yakalayacağım, o zaman? Baksana" dedi Missouri. "Senin odana girmemesi lazım."

"Arkasından kovala sadece. Kuşlar ışığa uçarlar; bundan eminim, öyle söylemişlerdi bana eskiden. İşte, ben ön kapıyı ağzına kadar açık tutuyorum." Missouri'nin süpürgeyi düşürüşü duyuldu. "Şimdi önü bomboş, çıkabilir" dedi Laurel. "Neden kendini serbest bırakıp dosdoğru uçmuyor ki?"

"Onların bizim gibi mantıkları yok da ondan."

Laurel sinekliği açıp, elindeki iki hasır çöp sepetiyle yukarı koştu. "Onun dışarı çıkmasını sağlayacağım."

Yukarı çıkınca bütün umudu söndü. Kuş yerde, telefon sehpasının altında duruyordu. İçinde ayak olmayan bir çocuk ayakkabısı teki gibi küçücük vücudunun yerde duruşu insanın içini parçalıyordu. "Missouri, birisinin bana bir zarar vermesinden korkmuşumdur hep" dedi Laurel. "Sana bu kadarını söyleyeyim." Daha doğmamış gibi, gözü kapalı, kıpırdamadan duruyordu.

"Böcek yapar bunlar" dedi Missouri.

Laurel elindeki sepetin birini kuşun üzerine kapattı, sonra da diğer sepetle bu sepetin ağzını kapattı; bütün bunlar sessizlik içinde yapılmış ve çabucak bitmişti.

"Ya onu ben incittiysem?"

"Kediler yer, bir şey olmaz."

Laurel, merdivenlerden aşağı, dışarı ve sonra da bahçe merdivenlerinden aşağı koştu. Her adımında kuşun, elinde taşıdığı sepetin içinden gelen titreşimlerini, kanatlarının ve kalbinin vuruşunu, küçük varlığıyla kurtarılmaya karşı verdiği kör mücadeleyi görüyordu.

Ön kaldırıma çıktı, hazırlandı.

"Ne yapıyorsun?" diye sordu Bayan Pease, penceresinin perdelerinin arasından. "Bu saatlerde gideceğini sanıyordum!"

"Gitmek üzereyim!" diye seslendi Laurel ve sepetleri açtı.

Yüzüne bir şey çarptı, bir rüzgar vurdu, kuş gitmişti. Havada sadece bir çift kanat gibi duruyordu, vücudu ve kuyruğu görün-

müyordu artık. Sadece gökyüzüne kavuşmuş, çırpınan bir hilal gibiydi.

"Bütün kuşlar uçmalıdır, kirli olanları bile" dedi Missouri verandadan. "Şimdi bütün temizliği baştan yapmam gerekecek."

Laurel sonraki bir saatini otoparka giden yolda oturup, babasının ve büyükannesinin annesine yazdığı mektupları yakmakla geçirdi. Sakladığı bazı kitapları ve küçük kağıt parçalarını kestane ağacının yapraklarının yakıldığı paslı tel sepete koydu. Milton'ın *Evreni*'ni yaktı. Dumanların içinde gittikçe küçülen yuvarlak bir kağıt parçası üzerinde "Bu sabah mı?" sözlerini gördü, annesinin soru işaretlerinin çengeli asla değişmemişti. Laurel, küçük bir çocuğun, yerde duran ve bulanın masumca harcayabileceği bir bozuk parayı almak için duyduğu isteği duydu içinde; bu arada kağıt parçası yanıp gitti. Annesinin "bu sabah"ı üzerine isteyeceği tek şey, onu annesi için geri getirmek olabilirdi, kaybolanların yerine yeni sabahlar koyabilmek. Kararmış yığını elinde tutarak öylece durdu, babasını düşündü. Duman, ağaçların önünü sanki bir yüzün içten ifadesinin çıplaklığını örten bir peçe gibi karartmıştı. Bu karartının içinden Bayan Adele Courtland, okula gitmeden önce Laurel'a hoşça kal demek için, hızlı öğretmen yürüyüşüyle acele acele geliyordu. Laurel'ın ne yapmakta olduğuna baktı ve yüzüne yargılar bir ifade geldi.

"Bir şey var, onu saklamanızı istiyorum" dedi Laurel. Önlüğünün cebine uzandı.

"Polly, bunu bırakmamalısın. Sana izin veremeyeceğimi bilmen lazım... Hayır, gerçekten, buna sahip çıkman gerekiyor." Küçük taş kayığı çabucak Laurel'ın avucuna sıkıştırdı, hoşça kal dedi ve okuluna doğru uçup gitti.

Laurel durumu kabullendi. Bayan Adele Courtland'i rahatlatmayı kimse başaramazdı zaten, onu rahatlatmaya çalışanlara kendisi moral verirdi.

Laurel yukarıda, ortalıktaki giysilerini ve dün geceden kalan buruşuk ipek elbisesini katlayıp bavula koydu. Yanında getirdiği diğer birkaç parça eşyayı da içine atıp kapattı bavulunu. Banyo yapıp, geliş yolculuğunda da üzerinde olan Sibyl Connolly takımını giydi. Dikkatlice rujunu sürdü ve Chicago yolculuğuna hazır olmak için saçını topladı. Şehirde giydiği topuklu ayakkabılarını ayaklarına geçirdi ve evin içinde son bir tura çıktı. Missouri'nin perdeleri tekrar yıkamak için çıplak bıraktığı pencerelerden tüm parlaklığıyla ilkbaharın ışıkları doluyordu içeri. Laurel, annesinin hayatına, annesinin mutluluklarına ve çektiği acılara, Fay'in verdiği zararlara, babasının ikisi arasında kalışına, ikisine de tutunup ikisini de bırakışıyla ilgili olarak bu parlak ve sessiz evde ardında kalacak hiçbir iz bırakmıyordu.

Merdivenlerin penceresinden elma ağacının neredeyse tamamen yeşerdiğini görebiliyordu, sadece bir dalında çiçekleri kalmıştı.

Cenaze çiçeklerinden son kalanlar da salondan dışarı taşınmıştı, son yaprakları düşene kadar güzelliklerini kaybetmeyen lalelerdi bunlar. Beyaz şömine rafının üzerindeki saat, sarkaçlarının oluşturduğu ay şeklindeki yuvarlağı, etrafına asılmış fener tutan dilenci ve şelaledeki şair resimleriyle birlikte, on bir buçuğu gösteriyordu.

Laurel nedimelerin gelmesine hazırdı.

Evin arka tarafından, sanki boş bir makaranın tahtası dolaptan düşüp yuvarlanmış gibi bir ses duydu. Mutfağa doğru gitti. Açık kapıdan Missouri'nin perdeleri asmaya başlamak üzere olduğu görünüyordu. Evin içinde, sıcak sabunlu su kokusu vardı.

Çocukluğundan beri kullanılan ahşap masa, bir duvar piyanosunun tabanı kadar sağlam, ahşap zeminin ortasında duruyordu. Mutfakta iki tane dolap vardı, sadece metal olan yeni dolap kullanılıyordu şu anda. Laurel, asıl ahşap olanı, aynı pencereleri yağmurda açık bırakan unutkanlığıyla, o kadar

işin arasında atlamıştı. Bayağı uğraştı onunla, açılana kadar asıldı ahşap kapaklarına. Kapaklar açılınca has fare kokusu geldi burnuna.

Meyveli kek kapları, bir torba dondurma tuzu, krep tabanları, üzerinde ihmalkarlığın renkli yağ lekeleri parlayan bardaklarıyla birlikte asılı duran meyve kokteyli sürahisi dolabın karanlığında seçilebiliyordu. Bütün bu işe yaramaz şeylerin altında, mümkün olduğunca içeri itilmeye çalışıldığı halde, her an dolaptan dışarı atlayacak gibi görünen bir şey Laurel tarafından bulunmayı bekliyordu. Laurel'ın da onu bulmaya hala zamanı vardı.

Dizlerinin üzerine çöküp önündeki eşyaları hızlı hızlı kenara itti, iki eliyle uzanarak onu çekti çıkardı ve perdesiz evin ışığına tutup baktı. Tam düşündüğü şeydi. Aynı anda, Laurel olduğu yerden, bir takım ayak sesleri geldiğini duymaktan çok hissetti. Sesler, aynı Laurel'ın az önce evi dolaştığı gibi salondan kütüphaneye, antreye, yemek odasına, oradan üst kata, yatak odalarına gitti, tekrar aşağıya indi, son olarak da mutfağa geldi, mutfak kapısının önünde durdu.

"Yani, bana hala burada olduğunu mu söylemek istiyorsun?" dedi Fay.

"Annemin ekmek tahtasına ne yaptın?" dedi Laurel.

"Ekmek tahtası mı?"

Laurel ayağa kalkıp ekmek tahtasını mutfağın ortasına getirdi, masanın üzerine koydu. Eliyle işaret ederek, "Şuna bak, yüzeyindeki kıymıklara bak! Kazınmış bu. Herhalde buz kıracağıyla deştin bunu."

"Ne yani, suç mu?"

"Zedelenmiş, çentik çentik olmuş! Üzerine çivi mi çakmaya çalıştın?"

"Hiçbir şey yapmadım, sadece geçen yıl üzerinde çekiçle ceviz kırdım."

"Ve sigara yanıkları..."

"Bir ekmek tahtasını sonsuza kadar kim saklar ki? Hayatta ihtiyaç duyulacak en son şey!"

"Ve şurası! Kenarları!" diyerek artık titremeye başlayan parmağını, gösterdiği yere sürdü.

"Bu kadar eski bir evde herhalde birkaç girişimci fare vardır" dedi Fay.

"Çiğnenmiş ve kararmış, aralarına tozlar dolmuş! Annem bunu saten gibi pürüzsüz, tabak gibi temiz tutardı!"

"Sadece bir tahta, öyle değil mi?"

"Mount Salus'taki en lezzetli ekmeği o yapardı!"

"Tamam yani, kimin umurunda? Artık yapmıyor."

"Sen bu eve hürmet etmedin."

"Bu kelimenin ne demek olduğunu bilmiyorum, bilmemekten de çok memnunum. Ama sana hatırlatmak isterim ki, bu, artık benim evim ve istediğimi yaparım" dedi Fay. "İçindeki her şey de benim, ekmek tahtası da buna dahil."

Laurel'ın bir önceki gece hissettikleri, bildikleri, tüm hatırladıkları, evde geçirdiği bir hafta, son geçirdiği bir ay, bu sabah anlayabildikleri, hayatı boyunca doğru hislere sahip olmayı öğrenememiş bu insanın karşısında nasıl durulup, onunla nasıl yüzleşeceğinin cevabını veremiyordu. Laurel ona nasıl hoşça kal diyeceğini bile bilemiyordu.

"Fay, annem evine girileceğini biliyordu, ona asla bunun söylenmesi gerekmedi" dedi Laurel. "O bunu tahmin etti."

"Tahmin mi? Havayı tahmin edersin" dedi Fay.

Hava sensin, diye düşündü Laurel. Daha senin gibi kimler çıkar insanın karşısına bu hayatta.

"Seni tahmin etti."

Sonunda taş yuvarlanır yolunu bulur ama bu herkes için aynı zamanı almayabilir. Annesi, hayatı boyunca ihanetin her türlüsünü görmüştü, öldüğünde bile bitmemişti bu; Fay, Madrid,

Texas'tan kalkıp gelmişti, bu şekilde anısına da ihanet edilmişti. Babasının bir Fay'i düşlemiş bile olması aynı şeydi, çünkü bir Fay, Becky'nin en korktuğu şeydi. Becky'nin hissedip de korktuğu şey, onun için belki de her an evin içinde dolaşıp durmuştu. Zihnin bir oyunuyla geçmiş ve gelecek tuhaf bir şekilde yer değiştirmiş olabilirdi, bu da kalpteki hislerin doğruluğunu inkar edemezdi. Fay daha önce ya da daha sonra gelmiş olabilirdi, istediği zaman içeri adım atabilirdi. Sonuçta gelecekti çünkü.

"Ama senin annen ölmeden önce delirmiş!" diye bağırdı Fay.

"Fay, bu doğru değil. Kimse de böyle bir şey söylemeye cüret edemez."

"Mount Salus'ta mı? Ben bunu Mount Salus'ta, tam bu evde duydum. Bay Cheek aklımı başıma getirdi. Bir seferinde annen hayattayken onun odasına girmiş, kadın da ona bir şey fırlatmış."

"Yeter" dedi Laurel.

"Masasında duran küçük çanı atmış, özellikle dizine isabet ettirmiş, çünkü hiçbir canlıyı incitmek istemezmiş. Delirmiş, eğer dikkatli olmazsan sen de delireceksin."

"Annem gerçekten hiçbir canlıyı incitmedi."

"Deliler beni hiçbir zaman korkutmadı. Sen de beni korkutup kaçıramazsın. Kaçarak uzaklaşması gereken sensin" dedi Fay.

"İnsanları korkutmak, kaçırmak. Daha iyi bir şey öğrenemedin mi, Fay?" Laurel sinirden titreyerek konuşmaya devam ediyordu. "Babamı kancana taktığında onu neyle korkutmaya çalıştın?"

"Onu korkutarak yaşama devam etmesini sağladım!" diye bağırdı Fay.

"Ne yaptın? Ne yaptın?"

"Onun silkelenip kendine gelmesini, ufak bir değişiklik olsun diye de biraz bana ilgi göstermesini istedim."

"Ölüyordu" dedi Laurel. "Tüm gücüyle bununla ilgileniyordu."

"Onu yaşlı adam sendromundan kurtarmaya çalışıyordum. Onu çeke çeke de olsa yaşatacaktım! Yaptıklarımın da iyi bir karşılığı var!" diye bağırdı Fay. "Başka herkesin yaptığından fazlasını yaptım."

"Ona zarar verdin."

"Karısı olarak görevlerimi yerine getiriyordum!" diye bağırdı Fay. "Birisinin karısı olmak ne demektir tamamen unuttun herhalde?"

"Unutmadım" dedi Laurel. "Bu ekmek tahtasının neden bu kadar güzel bir parça olduğunu biliyor musun? Sana söyleyeyim, çünkü onu kocam yapmıştı."

"Yapmış mıydı? Neden ki?"

"Sevginin yükünü bilir misin sen? O bunu annemin güzel bir ekmek tahtasına sahip olması için yapmıştı. Phil'in Allah vergisi bir yeteneği vardı, ellerinin yeteneği. Ve bunu çizdi, kesti, yapıştırdı, işkencelerle tutturdu, en doğru şekilde yaptı, bak da gör, hala kullandığı T cetveli kadar düzgün. Nemlendirilerek kıvrılmış, tastamam oturacak şekilde yerleştirilmiş, her köşesi..."

"Hiç umurumda değil" dedi Fay.

"Bunu yaparken izledim onu. Ailede böyle şeyler yapabilen tek kişiydi. Biz ailecek yardımlaşma ve dayanışma içinde olan insanlarız, bizi birbirimize bağlayan da buydu. Annem bunu gördüğünde ne kadar sevinmiş ve Phil'e minnettar kalmıştı. Yaptığı şeyin çok sağlam ve çok güzel olduğunu, uzun süredir istediği bir şeye nihayet kavuştuğunu söylemişti."

"O şimdi benim" dedi Fay.

"Ama ona bakacak olan benim" dedi Laurel.

"Onu sana vermemi istediğini mi söylemeye çalışıyorsun?"

"Onu alıp Chicago'ya götüreceğim."

"Buna izin vereceğimi nerden biliyorsun ki? Birden neden böyle arsızlaştın?"

"Çünkü bu ekmek tahtasını olmayacak bir yerde buldum!"

diye bağırdı Laurel. İki elini üzerine koyup bütün ağırlığıyla yüklendi ona.

"Peki Bayan Laurel" dedi Fay. "Hepsi şimdi seni görecek sanki! Onu bu şekilde evden dışarı mı çıkaracaksın? Günah gibi kirli görünüyor."

"Bir tabaka kiri kolaylıkla çıkarabilirim."

"Derilerin soyulana kadar bunu ovmak istiyorsun madem..."

"Üzerindeki yaralar ayrı bir konu. Ama uğraşacağım."

"Temizlemeyi bitirdiğin zaman ne işine yarayacak bu?" dedi Fay alay ederek.

"Ekmek yapmayı deneyeceğim. Daha dün gece, büyük bir tesadüf eseri annemin ekmek tarifini buldum, kendi el yazısıyla yazılmış, önüme çıkıverdi."

"Hepsinin tadı aynı, öyle değil mi?"

"Sen annemin ekmeğinden hiç yemedin. Ben de güzel bir somun yapabilirim, en azından çalışırım."

"Sonra o somunu seninle kim yiyecek ki?" dedi Fay.

"Phil ekmeğe bayılırdı. Güzel ekmeği severdi. Somunu fırından çıkarıp sıcağı sıcağına kesmeye bayılırdı" dedi Laurel. Hayaletler. Laurel ironik bir şekilde, Fay'in cenaze günü yaptığı gibi bir sabit fikirlilikle, evi dolaşırken canlandırdı kendini gözünde. Bu son gün karşılaşmaları tesadüf değildi; tersini düşünmenin bir faydası yoktu zaten. Laurel evden çıkmakta geç kalmamıştı ama Fay zamanından erken gelmişti. Yaşamı sürdürme ve insanlarla bir araya gelme nedenlerimiz arasında sevgi kadar nefret de var herhalde, diye düşündü Laurel. Phil ve kamikaze'nin el sıkışmalarını düşündü.

"Kocan mı? Onun bununla ne ilgisi var ki?" diye sordu Fay. "Öldü o, değil mi?"

Laurel ekmek tahtasını iki eliyle kavrayıp, Fay uzanamasın diye yukarı kaldırdı.

"Bana bununla mı vuracaksın? Küflü, eski bir ekmek tahtasından daha iyi bir şey bulamadın mı?"

Laurel tahtayı sıkı sıkı tutuyordu. Tepesine yaslanarak destek verdi ona ama bir an için sanki tahta Laurel'a destek veriyormuş gibi geldi, önden gidenlerin daha önce battığı derin sularda onun da kaybolmasını engelleyecek bir sal gibiydi sanki.

Salondan yumuşak bir tıngırtı geldi ve saat on ikiyi vurdu.

Laurel tahtayı indirip ikisinin arasında tuttu.

"Sana bir şey söyleyeceğim, az önce kendini komik duruma düşürdün" dedi Fay. "Tam o kalasla kafama vuracaktın. Ama zaten yapamazdın. Sen nasıl kavga edileceğini de bilmezsin ki." Tek gözüyle yandan bakarak, "Ben kavgayı ailemden öğrendim" dedi.

Oysa, asıl kavga etmeyi bilmeyenin Fay olduğunun farkındaydı Laurel. Fay hayal gücünün ve tutkunun verdiği güçten yoksundu; karşısındaki insanda da bunları görmesi ve onlara ulaşması mümkün değildi. Başka insanlar, yaşadıkları hayat içinde ona görünmüyor bile olabilirlerdi. Onları bulabilmek için ancak küçük yumruklarını oraya buraya sallayabilir ya da nereye denk geleceğini bilmeden küçük ağzından tükürükler saçabilirdi. Duyguları olan bir insanı sevmekle, onunla kavga etmeyi ayırt edemezdi.

"Sanırım dünyadaki herkesi küçük görüyorsun" dedi Laurel.

Fay'i incitmeye hazırdı. Onu incitmek istiyordu ve bunu yapabileceğini de biliyordu. Ama insan aklı çok tuhaf, birden küçük Wendell'i hatırlamak bunu yapmasını engellemişti.

"Neden bu kadar büyük bir olay yarattığını bilmiyorum. Nesi var şimdi bu şeyin?" diye sordu Fay.

"Bütün bir hikaye, Fay. Bütün o geçmiş" dedi Laurel.

"Kimin hikayesi? Kimin geçmişi? Benim değil" dedi Fay. "Geçmiş bana hiçbir şey ifade etmez. Ben geleceğe aidim, bunu bilmiyor muydun?"

Laurel, Fay'in şimdiden babasının anısına sadık kalmayacağını düşündü. "Senin geçmiş için bir hiç olduğunu biliyorum"

dedi. "Onu değiştirmek için hiçbir şey yapamazsın artık." Ve ben de, ben de yapamam diye düşündü. O benim için her şey olmuş, benim için her şeyi, bana her şeyi yapmış olsa da, ben de hiçbir şeyi değiştiremem, dedi kendi kendine. Geçmiş Laurel'a, mezarındaki babasından daha fazla zarar verecek ya da fayda sağlayacak değildi. Geçmiş, babası gibi vurdumduymazdı ve asla uyandırılamazdı. Asıl insanın uykularında hortlayan anılardı. Dünyanın öbür tarafından gelip yaraların nerede olduğunu bulurlardı. Phil'in yaptığı gibi bize adlarımızla hitap ederek, hakkı olan gözyaşlarını isteyerek hayatımızda dolaşırlardı. Asla da vurdumduymaz olamazlardı. Anılar üst üste incitilebilirdi ama bunlardan biri bardağı taşıran son damla olabilirdi. Anılar, yaşanan anı etkileyebiliyorlarsa, bizim için yaşıyorlar demekti. Onlar yaşadığı sürece, biz de elimizden geldiği kadarıyla onlara gereken değeri vermeliydik.

Otoparka giden yoldan bir araba sesi ve ardından da nedimelerin kornası duyuldu.

"Al götür" dedi Fay. "Benim de atacaklarımdan bir şey eksilmiş olur."

"Boşver" dedi Laurel, ekmek tahtasını yerine, masanın üzerine koyarak. "Sanırım bu olmadan da hayatıma devam edebilirim." Anılar, sahip olunan nesnelerde değil, boş kalan ellerdeydi, salıverilmiş ve özgür ellerde, boşaldığında tekrar dolabilen kalplerde, rüyalarla tekrarlanan desenlerdeydi. Laurel, Fay'in yanından geçip antreye girdi, paltosunu ve el çantasını aldı. Missouri verandadan koşup Laurel'ın bavulunu almak için yetişti. Laurel ona aceleyle sarıldı, hızla merdivenlerden inip arabanın, kapıyı tutarak sabırsızca ona seslenen nedimelerinin yanına gitti.

"Haydi" dedi Tish. "Kıl payı yetişeceksin."

Adliye binasını şöyle bir gördüler, okulun yanından döndüler. Bayan Adele birinci sınıf öğrencileriyle dışarıya çıkmış, bir

oyun oynamak için onları etrafına toplamıştı. El salladı. Çocuklar da el salladı. Laurel'ın araba hızlanmadan önce son gördüğü şey onların ellerinin kıpırtısıydı; ona hoşça kal diyen, tanımadığı bir sürü küçük el.

ROMAN

ABD'de Pulitzer Edebiyat Ödülü kazanan yazarlardan olan Eudora Welty Amerikan orta sınıfının gündelik yaşamını en iyi yansıtan romancılardan biri olarak tanınıyor.

The New York Times gazetesinin "Eudora Welty'nin yazdığı en iyi kitap" olarak değerlendirdiği *Aptal İncir Ağacı*'nın bir özeti roman olarak basılmadan önce *The New Yorker* gazetesinde de yayımlanmış ve olumlu eleştiriler almıştı.

Mississippi'deki bir kasabanın yaşamından bir kesit sunan *Aptal İncir Ağacı* insanların yakınlarına ve geçmişlerine yönelik duygularını ele alan hüzünlü ve duyarlı bir öykünün içinden okuru kendi geçmişine götürüyor...

Belediye Başkanlığı da yapmış olan Mount Salus'un eski yargıçlarından Clinton McKelva gözündeki bir rahatsızlık nedeniyle çocukluğundan beri tanıdığı New Orleans'daki Dr. Courtland'a gittiğinde basit bir sağlık sorunu olduğunu sanıyordu. Chicago'da yaşamakta olan kızı Laurel'e bilgi verirken gelmesine gerek olmadığını söyledi. Nasıl olsa yanında Laurel'in annesi Becky'nin ölümünden sonra evlendiği ikinci eşi, genç bir kadın olan Fay olacaktı. Ancak yaşlı yargıcın iyimserliğine aldırmayan Laurel hemen ilk uçakla New Orleans'a gelirken pek tanımadığı Fay'le, bu huysuz ve aptal kadınla nasıl bir çatışma içine sürükleneceğini bilmiyordu...

aykırı

ISBN 975-8337-12-2
9 789758 337125